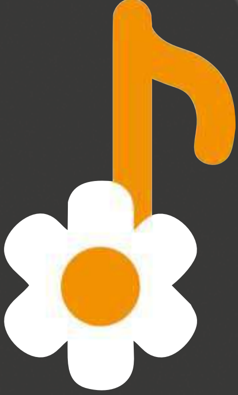
15 Yaşındayız

ANDANTE

Türkiye'nin Müzik Kültürü Dergisi

Bachçede Yaz Festivali'ni sakın kaçırmayın!

Agatha Christie'nin piyanist olma düşü

Besteci Chopin'in eğitimci yönü

Zimmermann'ın sahnelenemez denilen operasını Köln'de izledik

Bodrum ve Troia festivallerinden izlenimler

Kaş'tan Eduard Tubin geçti

İlhan İrem suskunluğunu Andante'ye bozdu

Yirminci yüzyılın ikinci yarısının aykırı bestecisi 100 yaşında

Bernd Alois Zimmermann

ISSN 1303-7749
9 771303 774011
EYLÜL 2018
Yıl 15 - Sayı 143
Fiyatı 12 TL

Sayı 143

İÇİNDEKİLER

Eylül 2018

Kapak Konusu: *Bu sayıda Askerler (Die Soldaten) operasının 3 Mayıs 2018 tarihinde Köln'de yapılan prömiyeri üzerine orkestra şefi yazarımız Ercan Yenal'ın değerlendirmesine yer verdiğimiz Alman besteci Bernd Alois Zimmermann 1918-1970 yılları arasında yaşadı. Alban Berg'in Wozzeck'inden sonra Almanca yazılmış en etkili opera olarak görülen Askerler'in bestecisi Zimmermann'ın verimi yalnızca bu eserden ibaret değil. İşte, ilginç yaşam öyküsü, önemli eserleri ve müzik stiliyle, bu yıl ölümününün yüzüncü yıldönümünde anılan bir özgün kişilik...*

'Cinayet romanlarının kraliçesi' Agatha Christie'nin yazar olmadan önce piyanist olmayı çok istediğini biliyor muydunuz? ***Emre Aracı****, Christie'nin Greenway'deki yazlık evine geçenlerde yaptığı bir gezide onun Steinway piyanosunun da sergilendiğini gördü ve bu ilginç karşılaşma onu, Christie'nin piyanist hatta daha sonra şarkıcı olmayı düşlediği çocukluk ve gençlik yıllarına doğru sürprizlerle dolu bir yolculuğa çıkardı.*

Michael Kuyucu*, Türkiye'de bugüne kadar üretilen en kaliteli set olarak tarihe geçen plak setini senfonik üçlemenin 35. yılında müzikseverlerle buluşturan İlhan İrem'le konuştu. Efsane müzisyen her zamanki dobra kişiliğiyle yanıtladı yazarımızın sorularını.*

 www.andante.com.tr info@andante.com.tr facebook.com/andantedergisi twitter.com/andante_dergisi instagram.com/andantedergisi

ANDANTE
Türkiye'nin Müzik Kültürü Dergisi

Sahibi
Bali Müşavirlik Mümessillik Yayıncılık Tic. Ltd. Şti. adına Yasemin Çetin

Genel Yayın Yönetmeni
Serhan Bali
serhanbali@andante.com.tr

Genel Koordinatör
Pınar Ünal

Genel Yayın Yönetmeni Yrd. ve Yazı İşleri Müdürü (Sorumlu)
Melike Bali
melike.bali@andante.com.tr

İdari Direktör
Ahu Ünalp
ahu.unalp@andante.com.tr

Yayın Kurulu
Serhan Bali, Ahu Ünalp, Feyzi Erçin, Onur Aydın

Görsel Sanat Yönetmeni ve Kapak Tasarımı
Faruk Özcan
faruk.ozcan@andante.com.tr

Abonelik ve Eski Sayılar
abone@andante.com.tr

Dağıtım
Dünya Süper Veb Ofset A.Ş.
Tel: (0212) 440 24 24

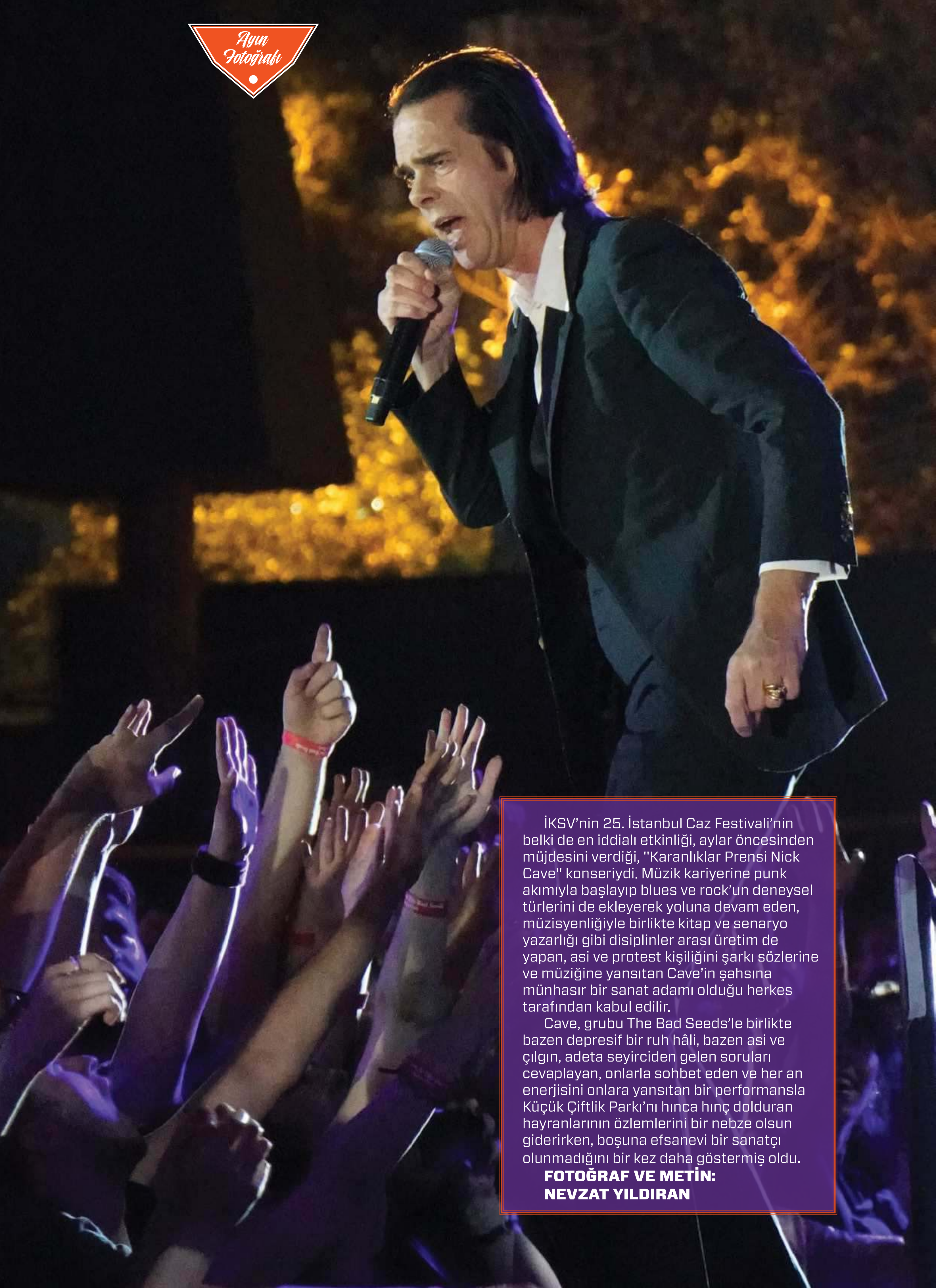
Renk Ayrımı-Baskı-Cilt
Şan Ofset Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti. Hamidiye Mh. Anadolu Cd. No: 50 Kağıthane İstanbul
Tel: (0212) 289 24 24

Baskı Tarihi
Eylül 2018

Andante Yönetim Merkezi
Akçaağaç Sokak No:1/1 Acıbadem-Üsküdar 34660 İstanbul
Tel: (0216) 325 27 13
(0216) 545 03 86
Faks: (0216) 326 39 20

Ankara Temsilcisi:
Onur Aydın Tel: (0533) 733 17 15

Yayın Türü
Aylık Yaygın Süreli Yayın

İKSV'nin 25. İstanbul Caz Festivali'nin belki de en iddialı etkinliği, aylar öncesinden müjdesini verdiği, "Karanlıklar Prensi Nick Cave" konseriydi. Müzik kariyerine punk akımıyla başlayıp blues ve rock'un deneysel türlerini de ekleyerek yoluna devam eden, müzisyenliğiyle birlikte kitap ve senaryo yazarlığı gibi disiplinler arası üretim de yapan, asi ve protest kişiliğini şarkı sözlerine ve müziğine yansıtan Cave'in şahsına münhasır bir sanat adamı olduğu herkes tarafından kabul edilir.

Cave, grubu The Bad Seeds'le birlikte bazen depresif bir ruh hâli, bazen asi ve çılgın, adeta seyirciden gelen soruları cevaplayan, onlarla sohbet eden ve her an enerjisini onlara yansıtan bir performansla Küçük Çiftlik Parkı'nı hınca hınç dolduran hayranlarının özlemlerini bir nebze olsun giderirken, boşuna efsanevi bir sanatçı olunmadığını bir kez daha göstermiş oldu.

FOTOĞRAF VE METİN: NEVZAT YILDIRAN

Zor zamanlar...

Bir yayımcı editör yazısına bu başlığı attığında bunun ne anlama geldiğini deneyimli okurlar şıp diye anlar. Hoş, ülkemizin içinden geçtiği büyük ekonomik sıkıntı herkesi etkilediğinden anlamak için deneyimli okur olmaya da gerek yok sanırım. Sadede gelirsem... Türkiye'nin son aylarda yaşadığı döviz krizinden en fazla etkilenen alanların başında yayımcılık sektörü geliyor zira bu sektör özellikle son yıllarda tamamen dışa bağımlı biçimde yaşamını sürdürüyor. Kağıttan boyaya, vernikten kalıba varana kadar hiçbir şeyi üretemiyor oluşumuz yüzünden dışarıya müthiş bağımlı hale gelmemiz ve bu yüzden yayımcılık sektörünün döviz krizinden en fazla etkilenen sektörler arasında gelmesi hakkında basında son dönemde çok yazıldı. Artık bunca kitap ve dergi yayımlanan bir ülkeye dönüşmemize rağmen nüfusumuza vurulduğunda okuma oranının hâlâ istenen seviyeye ulaşmaması, ürettiğimiz ciddi içerikli dergileri, kitapları satmakta büyük sıkıntı çekiyor oluşumuz yaşanan kriz karşısında biz yayımcıları daha da kırılgan hale getiriyor.

İşte böyle fırtınalı dönemlerde dergilerin sığınacağı en korunaklı limanlar okurlarıdır. Lafı fazla uzatmadan, sade vatandaşlar olarak birbirimize destek olmamız gereken şu dönemde sizlerden derginize eskisinden daha fazla sahip çıkmanızı, aboneliğinizi yenilemenizi, sevdiklerinize abonelik armağan etmenizi, dergimizin tanıtımını yapmanızı, tanımayanların tanımasını sağlamanızı, reklam verebilecek durumda olan okurlarımızın bu aracı kullanarak dergimize desteklerini esirgemememelerini özellikle rica ediyorum. Reklam demişken, boyutunun hiç önemli olmadığını, çeyrek sayfalık bir reklamın bile Andante gibi bağımsız yayın yapan tüm basılı yayın organları için yaşamsal değerde olduğunu lütfen unutmayınız. Tüm bunları yapabilirsek dergimiz basılı yayınını sürdürebilecek gücü kendinde bulabilir, aksi halde basılı yayınımızı durdurmak zorunda kalabiliriz. Bu yaşamsal konuda göstereceğinizi umduğumuz anlayış ve dayanışmaya şimdiden teşekkür ederim.

Batıya Yolculuk
Eylül ayı yayın takvimi

Ülkemizin seçkin belgesel kanalı Bein İZ TV'de her ay farklı bölümleri izlenebilen Batıya Yolculuk adlı belgeselimin aylık gösterim tarihlerini bundan böyle her sayımızda sizlere duyuracağım. Aslında bu karar için geç bile kalmış sayılırım çünkü kanalın yayın takvimine ulaşmanın herkes için kolay olmadığını nicedir biliyorum. Bugüne kadar 16 bölüm çektiğimiz Batıya Yolculuk'un 16'ıncı ve en yeni bölümünün bu ayın 12'sinde yayına gireceğini ve adet olduğu üzere hemen her ay tekrar gösterimlerinin yapılacağını buradan duyurayım. Belgeselimizin 16'ıncı bölümü, Norveç'in ulusal bestecisi Edvard Grieg, ülkenin 20'inci yüzyıldaki en büyük bestecisi Harald Sæverud ve 19'uncu yüzyılda bu ülkeden çıkmış büyük kemancı-besteci Ole Bull'un izlerini sürdüğümüz Norveç'in Bergen şehrini konu ediyor.

Batı'ya Yolculuk 9 Cumartesi 1.Eylül.2018 / 21:00
Batı'ya Yolculuk 9 Pazartesi 3.Eylül.2018 / 18:10

Batı'ya Yolculuk 12 Cumartesi 8 Eylül 2018 / 00:55
Batı'ya Yolculuk 12 Pazartesi 10 Eylül 2018 / 19:10

Batı'ya Yolculuk 13 Pazar 2.Eylül.2018 / 10:00
Batı'ya Yolculuk 13 Cumartesi 15.Eylül.2018 / 00:50
Batı'ya Yolculuk 13 Pazartesi 17.Eylül.2018 / 19:50

Batı'ya Yolculuk 14 Çarşamba 5.Eylül.2018 / 20:50
Batı'ya Yolculuk 14 Cumartesi 8.Eylül.2018 / 17:17

Batı'ya Yolculuk 15 Cumartesi 1.Eylül.2018 / 22:20
Batı'ya Yolculuk 15 Çarşamba 19.Eylül.2018 / 20:50
Batı'ya Yolculuk 15 Perşembe 20.Eylül.2018 / 15:45
Batı'ya Yolculuk 15 Cumartesi 22.Eylül.2018 / 23:00
Batı'ya Yolculuk 15 Cumartesi 29.Eylül.2018 / 00:50

Batı'ya Yolculuk 16 Çarşamba 12.Eylül.2018 / 20:50
Batı'ya Yolculuk 16 Perşembe 13.Eylül.2018 / 15:05
Batı'ya Yolculuk 16 Cumartesi 15.Eylül.2018 / 22:15
Batı'ya Yolculuk 16 Salı 18.Eylül.2018 / 07:00
Batı'ya Yolculuk 16 Salı 18.Eylül.2018 / 13:50
Batı'ya Yolculuk 16 Cumartesi 22.Eylül.2018 / 00:55
Batı'ya Yolculuk 16 Pazar 23.Eylül.2018 / 04:20
Batı'ya Yolculuk 16 Pazartesi 24.Eylül.2018 / 19:20
Batı'ya Yolculuk 16 Çarşamba 26.Eylül.2018 / 21:35
Batı'ya Yolculuk 16 Perşembe 27.Eylül.2018 / 16:10
Batı'ya Yolculuk 16 Cumartesi 29.Eylül.2018 / 18:10

Girgin Galeri'den şehre yeni bir konser salonu

Beşiktaş'taki Girgin Piyano ve Sanat Galerisi yenilenen yerinde açtığı oda müziği salonunda düzenlenecek aylık pazar konserleriyle İstanbul'a yeni bir müzik mekânı kazandırmanın heyecanını yaşıyor.

Ece İdil
idyllece@gmail.com

Kenter Tiyatrosu'nun kurucularından Nejat Girgin'in Beşiktaş'ta bulunan kendine ait sanat galerisinde yıllarca düzenlediği mini konserler vefatından sonra iki yıl kadar duraksamıştı. Geçenlerde bir gün Nejat Bey'in kızı Deniz Girgin Yaşlıçam'la çok değil altı dakika içinde yaptığımız beyin fırtınasıyla bu mekânı ufak dokunuşlarla yeniden hayata geçirip, önümüzdeki sezondan itibaren Nejat Girgin'i Anma Konserleri adı altında bir konserler dizisi başlatmaya karar verdik.

Bu projeyi, İstanbul'daki semt konserleri fikrini ayakta tutmak ve genç müzisyenlere imkân sağlamak açısından çok önemsiyorduk. İyi de nasıl olacaktı? Deniz Hanım'ın ciddiyetle yürütmesi gereken, sürekli başında olduğu bir işi var. Benim hem hızlı ve yoğun bir müzik hayatım var hem de yakınlarda şehir değiştirmemden dolayı türlü endişelerim… Sevgili Serhan Bali bu işi devam ettirecekti fakat o da o kadar yoğun ki! Onun da kararsız kalmasıyla ikinci yılımızda mekânın sahiplerinden, Deniz Hanım'ın eşi olan kıymetli maestromuz Emin Güven Yaşlıçam bu işe radikal bir şekilde el attı. Meğer ne kadar iyi bir mimar, akustikçi ve tasarımcıymış!

Üçümüzün de arzusu tekti: Nejat Bey'in anısını bu mekânda yaşatmak. Sonuçta haydi deyip profesyonelce işlere giriştik. Sergi küratörü Agop Egoyan bilgi ve donanımıyla Girgin Galeri'de resim, seramik, heykel sergileri açacak. Bu sayede çok kıymetli sanatçılarla tanışma fırsatımız olacak. Atölyeler kurulacak, ustalık sınıfları yapılacak ve de ayda bir pazar günü ikramlı-sohbetli konserlerimiz olanca hızıyla devam edecek. Ayakta kalabilmek ve sanatçı karşısında biraz olsun profesyonel davranabilmek adına bilet fiyatlarını 40 TL olarak belirledik. Toplamda sekiz konser için abonmanlık toplamaya başladık. Bu vesileyle bizi iki konser için destekleyen Ali Nusret Güran ve Ahmet Merey'e sonsuz teşekkürlerimizi iletiyoruz. Dileğimiz, kaşeleri karşılayabilmek için her konserimizi bir sponsora devretmek.

Deniz Girgin Yaşlıçam elindeki Bösendorfer'i satmaktan vazgeçip onu 80-90 kişilik yeni konser salonumuza indirdi. Girgin Piyano ve Sanat Galerisi'nin orta katı piyano satış ofisi ve en üst katı resim galerisi olarak yeniden yapılandırıldı. Semt trafiğinin sakin olduğu bir gün olması sebebiyle konserler için pazar gününü seçtik. Tüm davetlilerimizin müzisyenlerle kaynaşıp, Deniz Hanım'ın leziz ikramları eşliğinde birbirleriyle sohbet edip, bir sonraki konseri iple çekmelerini arzuluyoruz. Bu yaptığımız tamamen bir gönül işi ve biz de böyle bir işe kalkıştığımız için çok mutluyuz.

Burak Çebi'yle açılıp Bülent Evcil'le kapanacak

Sergilerimizi 6 Kasım'da bir İstanbul aşığı olan Ankaralı ressam İbrahim Tayfur'un soyut ve klasik çalışmalarıyla açıyoruz. Düzenlediğimiz sekiz konserin ilki ise 2018'in Debussy Yılı olmasından hareketle Almanya'da yaşayan Türk piyanist Burak Çebi'nin Ekim ayında sunacağı Debussy akşamı. Debussy ile Bir Öğleden Sonra başlıklı bu ilk konserden bir ay sonra Likya Trio'nun vereceği konserde tangolar dinleyeceğiz.

Yurtdışındaki en meşhur opera evlerinde oynadıkları solist rollerle ülkemizi başarıyla temsil eden, Riccardo Muti'nin solistleri olmayı başarmış iki genç operacımız Asude Karayavuz ve Simge Büyükedes deneyimli eşlikçileri Evren Büyükburçlu Erol ile Aralık ayındaki Yılbaşı Konserimizde yer alacaklar. Ocak ayında Arnavut kemancı Ayda Pulake piyanoda Leyla Yenisey'in refakatinde 2019'un ilk sanatçısı olacak. Şubat ayında ise günümüzün bir doğaçlama ustası olan piyanist Hakan Ali Toker'i Caz Faslı'yla ağırlayacağız. Mart ayında tüm aya yayılmış Kadınlar Haftası nedeniyle, Ayşegül Kirmanoğlu (klarnet), Bahar Biricik (keman) ve Gülden Teztel (piyano) gibi üç kuvvetli müzisyenden oluşan Trio Avrasya'yı konuk edeceğiz. Nisan ayındaki konserimizde bir devlet sanatçımız var. Burçin Büke o konserde hem anlatacak hem çalacak. Sezonumuz yine kendini dünyaya kanıtlamış sanatçılarımızdan biri olan flüt ustası Bülent Evcil'in soluğuyla bitecek. Bizi sizsiz bırakmayın, konserlerimize bekliyoruz.

Burak Çebi

Bülent Evcil

Bodrum Caz Festivali'nin biletleri satışa çıktı

Eylül ayında Bodrum'da caz rüzgarları estirmeye hazırlanan Bodrum Caz Festivali, 1-9 Eylül tarihleri arasında özel mekânların yanı sıra, Antik Tiyatro ve Osmanlı Tersanesi gibi Bodrum'a değer katan tarihi mekânlarda da verilecek olan konserlerle iz bırakacak.

1 Eylül'de Türk Deniz Kuvvetleri Yıldızlar Hafif Müzik ve Caz Orkestrası'nın solist Sibel Köse'yle birlikte Bodrum Belediye Meydanı'nda vereceği konserle açılış yapacak olan festivalin ilk günündeki Gece ve Caz bölümünde ise Off Gümüşlük'te Şenay Lambaoğlu sahne alacak.

2 Eylül'de Off Gümüşlük'te programda bir söyleşi var. Pop ve caz üzerine gerçekleştirilecek olan sohbette Cüneyt Özdemir konuklarıyla bu yılın teması olan pop ve cazın birleştiği ve ayrıldığı noktalar üzerine sohbet edecek. Yine 2 Eylül'de İlhan Erşahin, İstanbul Sessions projesiyle hayranlarıyla Off Gümüşlük'te buluşacak.

3 Eylül'de, tüm Türkiye'de pop ve zarafet denilince ilk akla gelen isimlerden biri olan Nükhet Duru bir sürpriz konser verecek. Caz dinleyerek büyüdüğünü ifade eden Duru, Nükhet Duru Sings Jazz konseriyle Off Gümüşlük'te dinleyicileri zamanda bir yolculuğa çıkartacak. 4 Eylül'de "Yeni Nesil Kütüphane" sloganıyla açılan ZAI, dünyanın sayılı seslerinden olan Yıldız İbrahimova ve Kaan Bıyıkoğlu'nun konserine ev sahipliği yapacak. Yine aynı gece Antik Tiyatro'da gerçekleşecek olan Kenan Doğulu'nun vereceği İhtimaller Projesi konseriyle festivalin pop ve caz temasının altı çizilecek.

5 Eylül'de İsrail Büyükelçiliği'nin destekleriyle ülkemize gelen Shalosh Trio, Yalıçiftlik'te açılan Stella Jazz Club'da sahne alacak. Aynı gün Off Gümüşlük'te ise uzun zamandır Amerika'da yaşayan övünç kaynağımız Fahir Atakoğlu, popüler eserleri caz, cazları ise biraz pop tadında çalacak.

6 Eylül'de Bodrum İskele Meydanı'nda ülkemizde ilk kez caz alanında yüksek lisans eğitimi veren Bahçeşehir Üniversitesi'nin Caz Kentet konseri halka açık olarak gerçekleştirilecek. Gece ve Caz bölümünde Ayşe Sicimoğlu Quartet, New Music adını verdikleri çalışmalarıyla Off Gümüşlük sahnesinde olacak.

7 Eylül akşamı Barbaros Bay Reserve Residences ve Kempinski Hotel Barbaros Bay ev sahipliğinde, Ayhan Sicimoğlu & Latin All Stars konseri gerçekleşecek. Yine 7 Eylül'de festivalin yurt dışından konukları var! Festivale Lüksemburg Büyükelçiliği desteğiyle katılan Greg Lamy Trio, çağdaş caza ışık tutan yenilikçi yaklaşımıyla Off Gümüşlük'te sahne alacak.

8 Eylül'de festival, yine Bodrum İskele Meydanı'nda gerçekleşecek olan Muğla Büyükşehir Belediyesi Orkestrası eşliğinde, solist Jülide Özçelik konseriyle devam edecek. Off Gümüşlük'te ise yüksek enerjisiyle izleyiciyi kucaklayan İstanbul Funk Unit sahne alacak.

9 Eylül'de Off Gümüşlük konserleri Güz Şarkıları - Güvenç Dağüstün & Ece Dağıstan konseriyle sona erecek.

Muğla Büyükşehir Belediyesi, Bodrum Kaymakamlığı, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, Bodrum Belediyesi, İsrail ve Lüksemburg Büyükelçilikleri, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi ve Europe Jazz Network tarafından desteklenen festivale katkı sağlayanlar arasında TAV, Bodfad, Securitas, Travelium&Bob Vale, Mine Sanat Galerisi, Oasis AVM, Stella Jazz Club ve Bodrum Marina Osmanlı Tershanesi Kaymakamlık Sanat Galerisi de bulunuyor. Festivalin biletleri Biletix'te ve konser girişlerinde. Off Gümüşlük konserlerine rezervasyon için: 0538 921 53 54.

Hasan Ferit Alnar 40. vefat yılında paneller ve konserlerle anılacak

Bachçede Yaz Festivali Eylül ayı boyunca dünyaca ünlü müzisyenleri ağırlayacak

15 Ağustos Çarşamba günü François Fernandez (keman) ve Yun Kyung Kim'in (keman) iki keman konseriyle başlayan Bachçede Yaz Festivali, İstanbullu müzikseverlerin yakından tanıdığı, heyecan uyandıran kapalı gişe konserlerin yıldızı Jiri Barta ve Çek Cumhuriyeti'nin en önemli solo piyanistlerinden Terezie Fialová'dan Beethoven konseriyle devam edecek. 5 Eylül Çarşamba akşamı verilecek olan konserde Barta ve Fialová Beethoven'ın 2 ve 3 numaralı viyolonsel-piyano sonatlarını çalacaklar. Konserde Barta ayrıca Bach'ın 6 numaralı solo çello süitini de çalacak. Konserden önce ise saat 19.30'da Doğan Hızlan kendi müzik arşivini dinleyicilerle paylaşacak.

Festival, çağdaş Avrupa'nın en eski Barok orkestrası Hortus Musicus'un şefi ve kemancısı Andres Mustonen'in, üçlüsüyle birlikte 11 Eylül akşamı vereceği, Bach müziğinden Balkan müziğine bir geçişin sunulacağı konserle devam edecek. Mustonen'in keman ezgilerine kontrbasta Taavo Remmel; vokalde, perküsyonda ve vibrafonda Anto Õnnis eşlik edecek. Sanatçılar hem Bach hem de Balkan müziğini sevenler için bu ikisinin pek nadir bir araya geldiği müzikal bir deneyim sunacaklar. Alexexander Rudin'in, Bach'ın viyolonsel süitlerini dünyada en iyi çalan viyolonselcilerden biri olduğunu bilmeyen yoktur. Rudin'in "otantik" performans pratiğine olan ilgisi, hem tarihsel hem de müzikal olarak Barok müzik ve Orta Çağ müziğiyle olan ilişkisini bir üst seviyeye taşıyarak tüm dünyada bilinen bir viyolonselci olmasını sağlamıştır. Kraliyet Filarmoni, Viyana Senfoni ve Danimarka Radyo orkestraları gibi büyük orkestralarda solo viyolonselci olarak yer almış olan bu muhteşem müzisyen, 14 Eylül akşamı Sakıp Sabancı Müzesi The Seed'de dinleyiciyle buluşacak.

Birçok müzisyene göre Sigiswald Kuijken'in Bach'ın sonat ve partitalarına getirdiği yorumlar tıpkı Anner Blysma'nın viyolonsel süitleri yorumları gibi müzik dünyasında adeta bir kutsal kitaptır. Barok kemanın Avrupa'daki öncülerinden olan ve 1972'de La Petite Band'ı kuran yenilikçi sanatçı, 2000 yılından beri ülkemizde birçok kez ağırlandı. 22 Eylül Cumartesi akşamı yine The Seed'de gerçekleşecek olan bu konserde Sigiswald Kuijken'ın kemanıyla Marie Kuijken'in şairane klavsen dokunuşları bir arada olacak.

Kapılar 19.00'da açılır, konserler 20.30'da başlar.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kuşak bestecilerinden oluşan ve Türk Beşleri olarak anılan bestecilerimizden, kanun virtüozu, orkestra şefi ve eğitmen Hasan Ferid Alnar, 24 -25 Ekim tarihlerinde Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı tarafından düzenlenen 40. Vefat Yılında Hasan Ferid Alnar Sempozyumu'nda yapılacak paneller ve konserlerle anılacak.

Ülkemizde bestecimiz adına düzenlenen ilk sempozyum olma özelliğini taşıyan etkinliğin açılış konuşması, besteci ve müzikolog Prof. Yalçın Tura tarafından yapılacak. Alnar'ın öğrencileri olan müzikolog Prof. Önder Kütahyalı, orkestra şefi, viyola eğitmeni ve müzik yazarı Prof. Koral Çalgan ve orkestra şefi Prof. Gürer Aykal'ın da konuşmacılar arasında yer alacağı sempozyuma ülkemizin önemli müzikologları, orkestra şefleri ve yorumcuları katılacak.

Birinci oturumda Prof. Dr. Bülent Alaner, Prof. Dr. Ayhan Aktar, Prof. Dr. Ali Ergur, Doç. Dr. Onur Güneş Ayas ve Doç. Dr. Elif Damla Yavuz; ikinci oturumda Prof. Ruhi Ayangil, Doç. Dr. İlke Boran, Dr. Ayhan Sarı ve Hasan Niyazi Tura; üçüncü oturumda Dr. Halil Altınköprü, Doç. Özgür Ünaldı, Onur Karabiber ve Mine İpek Güzey'in konuk olarak yer alacağı sempozyumda, Prof. Koral Çalgan, Prof. Hazar Alapınar, Prof. Gürer Aykal, Prof. Önder Kütahyalı ve Tuncer Olcay, "Besteci, Orkestra Şefi ve Eğitimci Kimliğiyle Alnar" konulu panelde konuşmacı olarak yer alacaklar.

Cumhuriyetimizin ilk dönemindeki müziğin sosyolojik olarak inceleneceği; orkestra şefliği ve eğitimciliğiyle, ilk kanun konçertosu bestecisi olarak Alnar'ın makam müziği icracılığı ve besteciliğine ilişkin katkılarının değerlendirileceği bilimsel ve sanatsal bir etkinlik olarak tasarlanan sempozyumda orkestra şefi Erdem Çöloğlu yönetimindeki Anadolu Senfoni Orkestrası eşliğinde Güniz Alkaç, Ayşegül Kostak Toksoy ve Esra Berkman kanun konçertosunu, Melih Kara ise viyolonsel konçertosunu yorumlayacak. Acapella Ayangil, Duo Blanc et Noir, Ilgın-Metin Ülkü ve Bosphorus Trio'nun, bestecimizin oda müziği eserleriyle katılacakları "Alnar'a Armağan" konserine ek olarak, Safinaz Rizeli ve Halil Altınköprü bestecinin solo kanun eserlerini, Lilian Tonella Tüzün ve Çağdaş Alapınar Gençay ise solo piyano eserlerini seslendirecekler.

Müzik eğitimcilerinin Bakü buluşması

Dünyanın önde gelen müzik eğitimi buluşmalarından ISME (International Society for Music Education) Dünya Konferansı'nın 33'üncüsü, 15-20 Temmuz tarihleri arasında Bakü'de düzenlendi.

ISME, MÜZED (Müzik Eğitimcileri Derneği), TÜRKSOY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı) ve TÜRKMEB (Türk Dünyası Müzik Eğitimi Birliği) iş birliğiyle gerçekleşen konferansa Bakü Müzik Akademisi ev sahipliği yaparken, oturumlar Bakü Müzik Akademisi, Azerbaycan Milli Konservatuvarı ve Hilton Oteli olmak üzere üç farklı yerde paralel olarak gerçekleşti.

"Yaşam Boyu Müzik" temalı konferansa Asya'dan Amerika'ya, Avrupa'dan Avustralya'ya uzanan 52 ülkeyi temsilen 700 civarında ISME delegesi, müzik bilimci ve müzik eğitimcisi katılarak sözlü ve poster bildiriler sundu. 15 ülkeden katılan performans grupları da konferans süresince birbirinden renkli konserler ve çeşitli workshoplar gerçekleştirdi. Katılımcılar hem organizasyonun kusursuzluğuna hem de Bakü'nün güzelliklerine hayran kaldılar.

Konferansa açılış töreni damga vurdu

15 Temmuz akşamı ISME Başkanı Prof. Lee Higgins'in verdiği kokteylle başlayan konferansın açılış seremonisi 16 Temmuz akşamı Haydar Aliyev Sarayı'nda gerçekleşti. Azerbaycan Kültür Bakanlığı'nın yoğun çalışmasının ürünü olan, Azerbaycan Devlet Senfoni Orkestrası, Korosu, Opera ve Balesi iş birliğiyle ve yaklaşık 400 sanatçının katılımıyla gerçekleşen görkemli açılış konserini izleyiciler dakikalarca ayakta alkışladı.

Konser öncesi açılış konuşmalarını Azerbaycan Kültür Bakanı Abulfas Garayev, TÜRKSOY Genel Sekreteri Düsen Kaseinov, ISME Başkanı Prof. Dr. Lee Higgins ve Konferans Başkanı, ISME Türkiye temsilcisi Prof. Dr. Uğur Alpagut gerçekleştirdi. Açılış konserinin ardından kokteyle katılan katılımcıların, Bakü'nün ev sahipliği yaptığı 33. ISME Dünya Konferansı'nı, henüz ilk günden gelmiş geçmiş en iyi ISME konferansı olarak değerlendirdiği yönünde yorumlar yapıldı.

ISME tarihinde bir ilk: Türk dünyası oturumu

Bu konferansla birlikte ISME tarihinde ilk kez, konferans bünyesinde bir Türk Oturumu (Turkic Session) düzenlendi. Katılanlara ana dillerinde sunum yapma olanağı tanıyan ve üç gün süren oturuma Azerbaycan Millî Konservatuvarı ev sahipliği yaptı. Türk Dünyası'ndan yaklaşık 150 akademisyenin katılımıyla gerçekleşen oturumun açılış konuşmasını müzik eğitimi dünyamızın duayen isimlerinden Prof. Dr. Ali Uçan gerçekleştirdi. Konservatuvarın önceden hazırladığı Türk Oturumu Bildiri ve Sunum Kitabı da konferansın başladığı gün delegelere sunuldu. Açılış konuşmacılarından olan Bakü Türkiye Büyükelçisi Erkan Özoral 15 kişilik Türk ISME heyetini daha sonraki günlerde Bakü Türkiye Büyükelçiği'nde verdiği yemek davetinde ağırladı.

Prof. Dr. Uğur Alpagut yönetime yeniden seçildi

19 Temmuz'da Bakü Müzik Akademisi'nde yapılan ve bütün katılımcıların yer aldığı genel seçimde, konferansın Bakü'de gerçekleşmesinde büyük pay sahibi olan konferans başkanı, ISME Türkiye temsilcisi Prof. Dr. Uğur Alpagut tam oyla yeniden ve ikinci kez yönetim kuruluna seçildi.

Başarının ve teşekkürün, sonucun içinde gizli olduğunu söyleyen Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğretim üyesi Alpagut, Bakü'deki kusursuz konferansın ardından 4-7 Eylül 2019'da İstanbul'da gerçekleştirilecek olan "Üç Deniz" temalı (Doğu Akdeniz, Karadeniz, Hazar Denizi) ISME Bölge Konferansı'na da geniş bir katılımın beklendiğini ifade etti.

Kapanış Finlandiya'dan

Her ISME Konferansı, bir sonrakine ev sahipliği yapacak ülkenin müzik performansıyla kapanışını gerçekleştirir. Bu nedenle konferans, 2020'de düzenlenecek olan 34. ISME Helsinki Dünya Konferansı'na ev sahipliği yapacak olan Finlandiya'nın ünlü müzik grubu Frigg'in bütün salonun dans ederek eşlik ettiği konseriyle son buldu.

ZEYNEP YADİGAROĞLU

2016'daki 32. ISME Konferansı'nda, bir sonrakinin İstanbul'da yapılması kararlaştırılmış, ancak bazı politik sebeplerle son anda vazgeçilmişti. ISME Türkiye Temsilcisi ve Yönetim Kurulu üyelerinden Prof. Dr. Uğur Alpagut, bu konferansın Türk dünyasından bir ülkede gerçekleşmesi için yoğun çabalar sarf etmiş ve bu mücadelenin sonunda 33. ISME Dünya Konferansı'nın ev sahipliğini Bakü'nün üstlenmesini sağlamıştı. Böylelikle dünyanın en önemli müzik eğitimi teşkilatı olarak kabul edilen ISME, UNESCO tarafından 1953 yılında kurulmasından bugüne, tarihinde ilk kez Dünya Konferansı'nı bir Türk coğrafyasında gerçekleştirmiş oldu. Konferansın kusursuz gerçekleşmesinde Bakü'nün son yıllarda ev sahipliği yaptığı önemli küresel organizasyonların da payı büyük. Bunlar arasında 2012'deki Eurovision Şarkı Yarışması, 2015'teki Avrupa Oyunları, 2016-2017'deki Formula One Yarışları da bulunuyor.

Gençlerden haberiniz var mı? ✎ Şefik Kahramankaptan ✉ sefik.kahramankaptan@andante.com.tr

Yetenekli genç kemancılar takımında artık Eskişehir de var

Kemanda İstanbul, Ankara ve Mersin'den yetişen genç yeteneklere Eskişehir'den Yağmur Tuna eklendi.

Son 10 yıl içinde kemana başlayan çocuklarımızda ilerleme hızı ve başarı oranı hayli yüksek. Öğretmenlerdeki olumlu zihniyet değişikliği, ustalık sınıflarında farklı eğitmenlerle çalışma olanaklarının artması, sanal dünyada klasik müzik eğitimi için bol malzeme bulunması, müzik alanında uluslararası iş birliklerinin artması önemli etkenler. Motivasyon ve sahiplenme de yetenekli çocuklar üzerinde olumlu etki yapıyor.

Bu bağlamda uluslararası keman virtüozu ve pedagogu Cihat Aşkın'ı kent, öğretmen, konservatuvar farkı gözetmeden kucaklayıcı davranışı ve çocukları sahiplenmesi nedeniyle kutlamak gerek. Bunun son örneğini Macaristan'da düzenlenen 2. Ilona Feher Keman Yarışması'nda yaşadık. Sekiz öğrenciye yarışma öncesi Bursa ve İstanbul'da birer günlük çalışmayla son hazırlıklarını yaptıran Aşkın'ın ekibe verdiği Türk Keman Milli Takımı adı sadece spora meraklı veliler tarafından değil, Budapeşte'de Shlomo Mintz başkanlığındaki ustalardan oluşan uluslararası jüri tarafından da benimsendi. Sekiz kemancıdan oluşan Türk Milli Keman Takımı'ndan Küçükler kategorisinde, bu sayfa okurlarının önceki yazılarımdan tanıdığı Duru Önhon, İdil Olgar ve Naz İrem Türkmen finalde sergiledikleri başarıyla birincilik ödülünü, diğer üç finalistle paylaştılar. Bir üst kategoride ise Elfida Su Turan üçüncülüğü elde etti. Bu çocuklarımızın başka ülkelerde ve Türkiye'de katıldıkları yarışmalardan çok sayıda ödülleri var.

Yağmur Tuna'nın başarılı gelişimi

Kemandaki bu gelişmede İstanbul, Mersin ve Ankara'nın önde olduğunu; Adana, İzmir, Bursa ve Eskişehir'in de yeni yetişenlerle havuzu genişlettiğini görüyoruz. Bu yazıda örnek olarak, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı İlköğretim Okulu'nda 7. sınıfta, Gülen Ege Serter'in öğrencisi olan Yağmur Tuna'yı (d.2005) tanıtmak istiyorum.

Önce üzerinde değişik oranlarda emeği bulunan öğretmenlere bakalım. Tuna keman eğitimine sekiz yaşında Arzu Özkaynak'tan aldığı derslerle başladı, 2014'de MEB Bilim Sanat Merkezi tarafından açılan Üstün Yetenekli Çocuklar müzik sınavını kazandı. 2015'de sınavı kazanıp Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda Prof. Gülen Ege Serter'in öğrencisi oldu. 2016'da Bilkent Keman Günleri'nde Lutsia Ibragimova, Cihat Aşkın ve Bahar Kutay'la çalıştı. Ardından Orhan Ahıskal, Ildiko Moog, Mikhail Gotsdiner, Ani Sncharch, Itzhak Rashkovsky ve Sevil Ulucan ustalık sınıflarına katıldığı isimler oldu. CAKA'nın İtalya'da ve Afyon'da düzenlediği kurslarda yer alarak, Cihat Aşkın başta olmak üzere Şenol Aydın, Hakan Şensoy, Beste Tıknaz Modiri, Bahar Büyükgönenç Polat, Gonca Görsev ve Mesut Caşka'yla çalıştı. Anadolu Üniversitesi Senfoni Orkestrası'yla 23 Nisan konserinde bir konçerto bölümü seslendirdi. 2017'de St. Petersburg'da düzenlenen 8. Uluslararası Akademia Festivali Enstrüman ve Vokal Sanatları Yarışması'nda 10-12 yaş kategorisi keman dalında birinciliği elde etti. eMuse Online Muzik Yarışması'nda da kategorisinde İkincilik ve Jüri Özel Ödülü olan Keman Yayı ödüllerini kazandı.

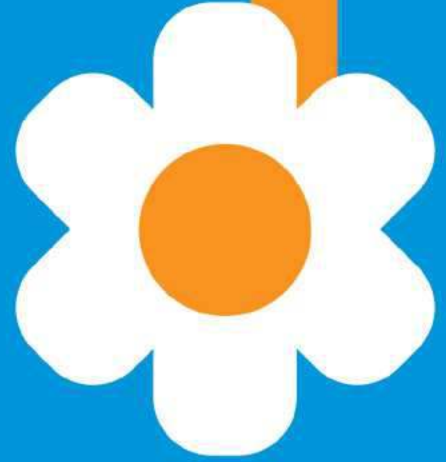
Yağmur Tuna E.Feher Yarışması sertifikasıyla

Yağmur, bu işleri kendi kemanı olmadığı için öğretmeni Gülen Ege Serter'in kendisine tahsis ettiği bir kemanla yapıyor. Macaristan'da finale kaldığı 2. Feher Yarışması'nda da bu kemanı kullandı. Budapeşte'de yarışmanın yanı sıra, Liszt Akademisi Keman Bölümü Başkanı Erica Petofi ve ABD'den Peabody Konservatuvarı hocalarından Herbert Greenberg'le çalışma olanağı buldu. Ardından 4-10 Ağustos tarihleri arasında Gümüşlük Festival Akademisi'ne katılarak Erkin Onay ve Alexander Markov'dan ustalık sınıfı dersleri aldı. Gümüşlük Toprak Ev'deki konserde piyanist Zümrüt Alieva eşliğinde Wieniawski'nin 2. Keman Konçertosu'nun ilk bölümünü seslendirdi, ardından diğer öğrenciler Almila Şerbetçi, Ecesu Sezer ve Gökçe Tatar'la J. Slunicko'nun Keman Dörtlüsü'nün *Stimmungsbilder* başlıklı bölümünün seslendirilmesinde görev aldı ve bakın ne dedi: *"Gümüşlük Klasik Müzik Festivali öğrencileri olarak bir hafta içinde çeşitli ustalık sınıflarına katılarak, konserler vererek ve tabii ki eğitmenlerimizin konserlerini dinleyerek meslek hayatımızda bize çok faydası olacak bir deneyim yaşadık."*

Bu öğretim yılında ilköğretimin orta bölümünü tamamlayacak olan Yağmur, İstanbul'daki Çağdaş Eğitim Vakfı'nın destek verilecek genç yetenekler listesine de alındı. Yağmur ve diğer genç yeteneklerin, daha nice deneyimler yaşayarak gelişimlerini sürdürmeleri ve Türk Keman Milli Takımı'nın nitel ve nicel olarak gitgide güçlenmesi dileğimizdir.

bachçede yaz festivali

sakıp sabancı müzesi

15 ağustos çarşamba iki keman konseri:
j.s. bach ve ondan önceki dahilerden füg ve kanonlar

françois fernandez keman
yun kyung kim keman

evin ilyasoğlu "müzik ve kadın"
saat: 19.30

5 eylül çarşamba beethoven konseri

jiri barta viyolonsel
terezie fialová piyano

doğan hızlan "müzik arşivi dinletisi"
saat: 19.30

11 eylül salı

bach & balkan konseri:

andres mustonen
keman

anto õnnis
vokal, perküsyon, vibrafon

taavo remmel
kontrbas

14 eylül cuma j.s. bach
solo viyolonsel suitleri

alexander rudin
viyolonsel

22 eylül cumartesi j.s. bach keman-klavsen sonatları

sigiswald kuijken keman, violoncello da spalla
marie kuijken klavsen

kapılar 19.00'da açılır, konserler 20.30'da başlar.
vale hizmeti ücretlidir.

Yüce armoni

Çağdaş matematiğin babalarından biri olarak görülen ve kendi adını taşıyan teoremiyle bilinen İyonyalı Antik Yunan düşünürü Pisagor'un modern Batı müziğinin temelini atan isimlerden biri olduğunu biliyor muydunuz?

Pisagorcular gölgelerde var olan, gizemli ve hatta tehlikeli kişiler olarak bilinirler. Bir dini tarikat gibi, hayatlarını mutlak sadakat ve etik kavram üzerine adamışlardı. Onlar aslında vejetaryen (ruh göçü öğretisi etkisinde et yemiyorlardı) olup, beyaz cübbeler gibi, seks ve benzeri dünyevi zevklerden kendilerini mahrum etmişlerdi. Tarihe göre, kendi gizliliklerini tehdit eden herkesi olabilecek en sert şekilde cezalandırırlardı.

En büyük dertleri rakamlardı. "Sayıların babası" olarak bilinen Pisagor ve öğrencileri her şeyin matematikle ilgili olduğuna, sayıların nihai gerçek olduğuna, matematik aracılığıyla her şeyin tahmin edilebileceğine ve ölçülebileceğine inanıyorlardı. Hayat onlar için matematiksel bir gerçeklikten başka bir şey değildi.

Pisagorcular aslında tabir yerindeyse, gerçek anlamda "matematik delisi"ydiler. Onlara göre rakamlar büyüleyiciydi ve evrenimizin en gizli sırlarını çözebilecek nitelikteydi. Tek rakamlar erkek, çift rakamlar ise dişi olarak kabul görürdü. Bazı kavramları bile matematiksel rakamlarla belirtirlerdi. Örneğin adalet 4 ve evlilik 5 ile temsil edilirdi.

Rakamlar sürekli bir karşılaştırma içerisinde olup, bunlardan bazıları da Pisagorculara göre düzenli bir şekilde sıralanan 10 temel ilke olarak kabul görür. Bunlar şöyledir:

1. Sınırlı-Sınırsız
2. Tek-Çift
3. Bir-Çok
4. Sağ-Sol
5. Erkek-Dişi
6. Duran-Hareket eden
7. Doğru-Eğri
8. Aydınlık-Karanlık
9. İyi-Kötü
10. Kare-Dikdörtgen

Pisagor Yunanistan'da, Ege Denizi'ndeki Dilek Yarımadası'nın karşısında bir ada olan Sisam'da doğdu. Takipçileri tarafından yarı-ilah olarak kabul görüp arada sırada da tapınılmıştır. Günümüzde ise Pisagor, matematiğin babası olarak ve en büyük mirası sayılan Pisagor teoremiyle (Bir dik üçgende dik kenarın yani hipotenüsün bir kenarını oluşturduğu karenin alanı diğer iki dik kenarın birer kenar olarak oluşturduğu karelerin alanları toplamına eşittir.) bilinir.

Peki, bu Pisagorcuların müzikle ne alakaları var? Yapmış oldukları matematiksel araştırmalara göre Pisagorcular aynı zamanda modern Batı müziğinin temelini atan kişiler olarak da bilinir ve kabul edilirler.

Müziksel notaların aynı zamanda matematiksel olarak ifade edilebildiğini ilk kanıtlayanlar Pisagorcular olmuştur. Bir müzik enstrümanının telini iki kat uzun çekmenin, sesin normalden bir oktav daha fazla çıkmasına neden olduğunu kanıtlamışlardır. Özellikle yaylılar üzerine kurguladıkları ve uygulamalı olarak kanıtladıkları teorilerle daha önceden hiç kimse tarafından yapılmayan matematiksel formasyonlarla müziğin temelini attılar. Olası bir karmaşadan olabilecek en güzel sonucu çıkarttılar.

Bir anlatıya göre; demirciler çalışırken örslerinden çıkan sesi duyan Pisagor, bunun çok uyumlu olduğunu düşünerek, *"Doğa kanunları buna izin veriyorsa, bu kanunlar matematikseldir"* dedi ve buradan hareketle notaların matematiksel formüllere dönüştürülebileceğini keşfetti. Böylece matematik ve müzik arasında bağlantı kuruldu. Ayrıca ses perdesi ve tel uzunluğu arasında bir ilişki olduğunu da saptanmış oldu. Ondan sonrakiler sayı oranlarında seslerin gizli bağlantılarını aramaya girişip, bir sesin niteliğiyle ses dizisindeki yerini, bu sese karşılık olan sayının niteliği ve sayılar dizisindeki yeriyle bir tuttular. Matematikle böylesine yakından uğraşan Pisagorcular, sayılardan edindikleri bilgileri genelleştirerek sayıları bütün varlığın ilkeleri yaptılar. Böylece ilk defa bilim ve müzik; matematik ve müzik bir araya getirilmiş oldu.

Bodrum Müzik Festivali'nin gece konserlerinden izlenimler

Ece İdil
idyllece@gmail.com

Yazarımız bu yıl 14'üncüsü yapılan ve artık Turgutreis D-Marin Müzik Festivali değil Bodrum Müzik Festivali adıyla anılan yaz etkinliğinde izleyici olarak katıldığı dört gece konseri üzerine görüş ve düşüncelerini paylaşıyor.

Açılış konserinde sahneye çıkan deneyimli şefimiz Rengim Gökmen idaresindeki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasıyla dünya çapındaki tenorumuz Murat Karahan'ı tekrar bağrımıza bastık. Sahne karizması, samimiyeti, sesi ve performansıyla büyüleyen sanatçımız Verdi, Puccini ve Cilea'nın âşık tenor aryalarını söyledi. Karahan'a düetlerde eşlik eden, sapasağlam tekniğiyle bir heykeli andıran Avustralyalı soprano Lauren Fagan müzikalite ve ifade olarak onun gölgesinde kaldı. Halkın ısrarlı alkışlarına, birlikte söyledikleri 'O sole mio' ile cevap veren sanatçıları daha iyi bir ses düzeninde dinlemek isterdik. Orkestra ve solist arasındaki denge bu festivalde nedense yıllardır bir türlü ayarlanamaz gider. Benim de aslında bu yüzden canım festival konserlerine hiç gitmek istemez ama her seferinde ayaklarım merakıma yenik düşer. Bu hep böyle... Oysa mesela Berlin Waldbühne'de verilen açık hava konserlerinde neden böyle bir sorun yok? Demek ki yapılabilir. Teknolojinin son hızda ilerlediği günümüzde teknik ekibin dikkatine sunuyorum bu baş sorunu.

Festivalde izlediğim ikinci konser olan sevgili Fazıl Say'ın resitalinde de aynı sorunu yaşadık. Piyano değil adeta bir davul tınısında baslar... Tiz-bas dengesi yok! Teknik ekip S.O.S. veriyorum!!! En ön sıradan izlediğim sevgili Fazıl'ın gerçek piyano tuşesi zaman zaman gayet doğal geldiğinden

Fazıl Say

huysuzluğumu burada kesiyorum. Dünyada sayılı virtüoz piyanist tarafından tekrar tekrar ele alınan ve bugüne kadar en iyi icralarının yapıldığı Chopin eserlerinde Fazıl ne diyecekti acaba? Ne mi? Denilemeyenler, teknik kaygıdan üstünkörü, acele acele geçilen pasajlar, açıklanamayan cümleler, indiği diri *pp*'lar... İşte Fazıl farkı! Elinin altındaki enstrüman zaman zaman yaylı ve nefesli oluverdi, balerinin tütüsünün rüzgârını hissettiğimiz bir sahneye davet etti bizi, nefes aldı, aldırttı. Avucunun içindeki leblebileri yere savurup gitmesi

Lauren Fagan, Murat Karahan ve Rengim Gökmen yönetimindeki CSO

L'Arpeggiata

gereken yerlere gittiğini gördüm her dört noktürnde. Bir rüya içinde erirken, evvelden defalarca dinlediğim *Appassionata*, Satie'ler, *Kara Toprak* nasıl olacaktı şimdi? Bir tedirginlik. Oysa bu sefer Beethoven bile değişikti. *Appassionata*'da aldığı ters vurgularla, 111. Sonatta ortaya çıkan caz ritmlerinin bir habercisi niteliğinde bize eseri yeniden sundu. O akşam *Kara Toprak* bile başkaydı. Daha nefesli, daha sessizliği duyarak, her soru cümlesinde halkın soluğunu dinleyerek cevap verdi, sükûnla...

Yürüyen Köşk'te bestecinin Atatürk tasviri, doğaya saygısı anlatılırken, nerede Toygun Özdemir'in görselleri, diye sordum kendime. Akıngüç Oditoryumunda yaptığımız barkovizyonlu proje çok ama çok güzel olmuştu oysa. İstek olarak 'Ses' dedi. Dünyada kaybolmayan tek enerji! Hepimizi yüreğinden dağladı sonunda, yoğun bakımda yatan annesine ithaf ettiği bu eserle. Eline sağlık Fazıl.

Festivalin üçüncü ve en keyif aldığım gecesinde neşe dolu Ortaçağ müziğini Bodrum'a getiren lavtacı Christina Pluhar ve mandolin virtüozu Avi Avital'in bir dansçı ve iki şarkıcıyı da yanlarına aldığı (Mezzo kanalını izleyenler onları tanırlar) L'Arpeggiata topluluğu bizlere bir şölen yaşattı. Unutulmuş repertuvarları gün ışığına çıkaran bu ekibin beni neden bu kadar mutlu ettiğini dördüncü dakikada çözüverdim. Asabi kulaklarım duymak istediğim sonoriteyi yakalayıvermişti birdenbire. Teknik ekip mi değişmişti, makinalar mı? Şaşırdım! Demek ki olabiliyormuş. Dengeli enstrüman ve ses tınısı dinleyiciyi daha da avucunun içine aldı.

Evet İtalya, İspanya, Yunanistan ve Türkiye topraklarından geçen müzikler Akdenizde buluşmuştu. Neler yoktu ki bu müziklerde? Canto Greco'lar, Zeytin ağaçları, tadımlık şaraplar, Katalonya şarkıları, Arap istilâlarından Salentino'ya kaçış, yok olan İyon'lar, Griko dili, bıçak dansı, Hicaz Mandıra, tarantula tarafından ısırılanların dansı. Tam bir panayır... Gelen izleyici bilerek gelmiş, anlayarak da dinledi baştan sona. Bravo soprano Celine Scheen ve tenor Vincenzo Capezzuto! Konserin sonunda alkış üzerine sundukları barok-rock performanslarıyla onları sevgi seliyle uğurladık. Mezzodan takip edin bu müthiş ekibi.

Avi Avital

Festival 8 Ağustosta verilen gece konseriyle noktalandı. Bu yıl festivalde onur ödülü takdim edilen piyanistimiz Gülsin Onay'ın verdiği, seyirci kolay algılasın diye farklı disiplinlerin harmanlandığı resitalde sıra dışı bir yönetmenle çarpıştık: Murathan Özbek. Labirent gibi iç içe geçmiş nefis kareler ve sanki başka bir dünyanın kayan görsellerinin içinde tuşlardan süzülen sesler bizi bitmek tükenmek bilmeyen bir serüvene soktu. 'Yolda' adlı bu projede piyanist için bağlam ve bellek açısından oldukça zorlayıcı bir repertuvar duruyordu elimizdeki broşürde. Stil ve üslup olarak birbirine tamamen zıt eserlerin bir bileşkesi zeminde aynı ruhu yakalatır oldu. Bach-Busoni'nin *Ich ruf'zu dir Herr*'i bizi tarifsiz bir saflığın ve bir doğa filminin içine sokarken, nerede Brahms Op. 119 Intermezzo'lara bağlandığımızı anlayamadım. Schubert'in *'Auf dem Wasser zu Singen*'ini Gülsin eşliğinde içimden kesintisiz söylerken Liszt'in virtüoz piyanistler için derlediği bu eserde ekrandaki geniş dalgalara nasıl uyum sağladığını gördüm. Hepimiz ruhumuzu suya teslim ettik velhasıl. *'Wachet auf ruft uns die stimme*'de yine kendimizle baş başa bırakırken bizi bir ayrılık, bir veda geliverdi *Les Adiuex* ile. Terk edilmiş metruk bir Pera-Osmanlı dönemi yapısının hatıralarla dolu yıpranmış duvarları arasında ve koridorlarında dolaştık durduk, Arşidük Rudolph'a ithaf edilen bu Beethoven yapıtında. Sertleşmeyen nüanslarla, tutarlı ve soylu bir yorumla hem de. Bravo... Filmin ritmiyle bütünleşen Ravel'in *Gaspard de la Nuit*'sinden *Ondine* bölümünde sahnede bir peri vardı. Ağır ağır devinen suların eşliğinde, tüy hafifliğindeki şarkıyı piyanoya söyletti Gülsin Onay.

Schubert Sonatın Adagio'su, Chopin'in Balad'ı bizi sonunda İstanbul boğazının kıyısına kadar götürüp oracıkta bırakıverdi. Bach'ın İtalyan Konçertosu eşliğinde Kapıkule sahilinde flu renklerin rüya gibi geçtiği insan manzaralarıyla bizi içimize terk etti. İki usta işinden çıkmış bir konserden keyifle ayrıldık.

Troia Festivali'nde iki prömiyer birden

Çanakkale Belediyesi'nin düzenlediği Troia Festivali'nin 55'incisi Ağustos ayında geniş bir izleyici kitlesinin katılımıyla yapıldı. Festivalde Fazıl Say'ın *Truva Sonatı* ve Tevfik Akbaşlı'nın *Troia Efsanesi* operasının da dünya prömiyerleri yapıldı. Film müzikleriyle ülkemizde de çok sevilen Yunan besteci-piyanist Eleni Karaindrou'nun da konser verdiği festivali dergimiz adına izleyen yazarımızın değerlendirmesini sunuyoruz.

İsmail Aksu
i_haksu@yahoo.com.tr

Çanakkale'de 9 Ağustos akşamı bir dünya prömiyeri yapıldı. Dünyaca ünlü piyanist ve bestecimiz Fazıl Say, bu yıl Çanakkale Belediyesi tarafından 55'incisi düzenlenen Uluslararası Troia Festivali kapsamında, Çanakkale Belediyesi'nin Festival için besteciye sipariş verdiği *Truva Sonatı*'nı Çanakkale Deniz Müzesi Komutanlığı'nda bulunan Çimenlik Kalesi'nde icra etti. Çanakkale Belediyesi'nin 2018'in Troya Yılı olması nedeniyle bu siparişi verdiği Fazıl Say konu ve yöreye uygun temalardan oluşan bir piyano sonatı bestelemiş.

Konsere CHP Genel Başkan Yardımcısı ve Çanakkale Milletvekili Av. Muharrem Erkek, CHP Çanakkale Milletvekili Özgür Ceylan, Çanakkale Belediye Başkanı Ülgür Gökhan ve binlerce sanatsever vatandaş katıldı. Çanakkale ve çevre illerden bu konser için gelen binlerce seyircinin oluşturduğu kuyruk konser alanı olan Deniz Müzesi Çimenlik Kalesi'nden 1 km uzaklıktaki Çanakkale Valiliği'nin binası önüne kadar uzanıyordu. Sanata susamış müzikseverlerin bu ilgisi görülmeye değerdi. Bu ilginin en büyük mimarlarından biri de şüphesiz, Festivali 55 yıldır aralıksız biçimde başarıyla sürdüren Çanakkale Belediyesi'nindir.

Konserden önce bir bilgilendirme konuşması yapan sunucu Yekta Kopan eser hakkında alanda toplananlara şu bilgileri verdi:

"Truva Savaşı'nın konusunu hemen hepiniz bilirsiniz. Güzeller güzeli Helen'in kaçırılması sonucunda Akha'ların Truva kentine saldırmasıyla çıkan ve 10 yılı alan bir savaştır. Savaşı kazanan Helen'i kazanacaktır. Bu süre içinde savaşın yönü ve kaderi sürekli değişir. Sonra da bildiğiniz gibi o Truva atı şehrin kapısına bırakılır ve şehir düşer. Savaşın tüm detaylarını Anadolu topraklarında yaşayan ozan Homeros İlyada ve Odysseia adlı destanlarında tüm detaylarıyla anlatır. Tanrıların tanrısı Zeus, Athena, Afrodit, Ares, Paris'in aşık olduğu Helen, kahramanlar karamanı Hektor, savaşın kaderini belirleyen Aşil ve savaşın kaderini değiştiren Truva Atı. İşte bu efsanenin bildiğiniz isimleri biraz sonra Fazıl Say'ın notalarında yerini bulacak ve bu isimleri onun müziğinde duyacağız. Şimdi Fazıl Say'ın bu eserini hep birlikte dinleyeceğiz; hani çok özel geceler vardır ya, ileride çoluğunuza-çocuğuna anlatacağınız, o gece oradaydım, işte bu öyle bir gece olacak. Fazıl Say Truva Sanatı'ndan önce bize daha önce bestelediği üç eserini sunacak. Bunlar sırasıyla Ses, Kumru ve Kara Toprak."

Fazıl Say yeni sonatını anlatıyor

Konserine başlamadan önce yeni sonatını dinleyicilere tanıtan Fazıl Say eserle ilgili şunları anlattı:

"Öncelikle bu eseri bana sipariş eden Çanakkale Belediyesi'ne teşekkür etmek istiyorum. Çanakkale Belediyesi'nin Truva Yılı kapsamında bana sipariş ettiği bu eseri ki adına Troya Sonatı da diyebiliriz bestelerken tüm kaynaklardan esinlendim diyebilirim. En başta da Anadolulu ozan Homeros'un

Fazıl Say

üç bin yıllık ölümsüz destanından, diğer kaynaklardan, olayları ve kişileri her seferinde farklı yorumlayan sahne eserlerinden ve filmlerden esinlendim. Tüm Çanakkalelileri dünya mirası Troya'ya festivaller ve eser siparişleriyle sahip çıktıkları için kutlarım. Op. 78 sayılı bu eserimi 2018 yılı içinde altı ayı kapsayan bir zaman diliminde besteledim. Truva konulu çok fazla salt müzik eseri olmadığından müzik diliyle bu büyülü destanın tüm dramatik ögelerini sunmak için çok özen gösterdim.

Çanakkaleliler Truva'ya sahip çıkıyor. Truva için festivaller düzenleniyor, eser siparişi veriliyor, doğrusu da budur diye düşünüyorum. Bir Anadolulu olarak bu Anadolu destanını, bu eseri çok severek besteledim ve bundan sonraki yıllarda, dünyanın birçok yerinde, yılda 120'yi bulan konserlerimde de çalmak istiyorum. 40 dakikalık, ter döktüren bir eser olduğu için de kondüsyonumu yüksek düzeyde tutmam gerekiyor çünkü çok zor bir eser yazdım. Diğer meslektaşlarımın da repertuvarlarına alacaklarını hayal ettiğim bir eser olmuştur. Bu festival Tevfik beye de bir opera sipariş etti ki bu tür faaliyetlerin devam edeceğini düşünüyorum. Şimdi eserdeki temaları anlatmaya geçiyorum:

***Helen:** Bilindiği gibi Helen, Tanrıların yarattığı en güzel kadındır. Ben de güzel bir kadını hangi melodilerle anlatacağımı uzun, uzun düşündüm. Güzel bir kadını hangi melodiler tarif edebilirdi? Cemal Süreyya'nın şöyle güzel bir sözü vardır: Bütün güzel melodiler biraz hüzünlüdür. Ben de biraz hüzünlü olan, ancak sonuçta güzel bir Helen melodisi besteledim.*

***Aşil:** Daha tempolu, hızlı, dramatik ve fiziksel olarak çalması biraz daha zor olan bölümlerden biridir. Homeros'un kitabını okuyan veya filmini izleyenler, Aşil'in ne kadar çevik ve güçlü olduğunu bilirler ki gözünüzün önüne oyuncu Brad Pitt'i getirirseniz ne demek istediğimi anlayacaksınız.*

***Agamemnon:** Buradaki kötü figür aslında karşı tarafın (Akhaların) kralıdır. Truva'yı almak için bütün Yunanlıları toplar ve Helen'i de emperyalizmde güç olarak kullanır. Onun bir sözü de şudur: 'Büyük imparatorluklar barışla değil, savaşla kurulur.' Onun ideolojisi de böyle. Kara Toprak'taki çalış tekniğiyle besteleyerek kötü bir Agamemnon yaratmaya çalıştım.*

***Paris:** Bölümlerin hemen hepsinde geçen basit bir temadır aslında. Truva Kahramanları bölümünde, Helen ile aşk yaşarken daha hızlı geçiyor ama Paris ölürken daha farklı duyarız yani eserde aynı temanın birçok çeşitlemeleri yer almaktadır.*

***Kader Ağlarını Örüyor:** Tüm bu olaylar bir destansı kader olayı olduğu için teması da aslında dört notalı çok basit bir temadır, mutsuz sona doğru gidişi anlatan, eserin en önemli bölümüdür."*

Fazıl Say bu bilgileri paylaştıktan sonra konserine başladı. Eski tarihli eserleri olan *Ses, Kumru* ve *Kara Toprak*'ı iyi bilen seyirciler bu parçalar bittiğinde sanatçıyı coşkuyla alkışladılar ama herkes merak ve heyecanla yeni besteyi bekliyordu. Sonunda Say'ın altı ay içinde bestelediği Op. 78 *Truva Sonatı*'nın notaları dünyada ilk kez Çanakkale semalarına yansıdı. İzleyicileri önünde 40 dakikalık 10 bölümlü muhteşem bir piyano resitali sunan Fazıl Say'ın *Truva Sonatı* şu bölümlerden oluşuyor:

1.Ozan Anlatıyor, 2.Homeros, 3.Ege Rüzgârları, 4.Truva Kahramanları, 5.Sparta, 6.Helen, 7.Truva, 8.Aşil, 9.Savaş, 10.Truva Atı ve Son Söz.

Bu bölümlerin içinde Kader Ağlarını Örüyor, Gece, Menelaos, Paris, Güneş, Agamemnon, Hektor, Kahramanlık, Endişe gibi 'leitmotiv'ler ve daha başka melodilerle de süslenen bu sonat Çimenlik Kalesi'ni dolduran seyircileri coşturmaya yetti. Sonuç olarak *Truva Sonatı*, konusuyla aynı yani 'destansı' bir yapıda bestelenmiş. Ritmik yapısı ağır basan; çoğunlukla hareketli; pek çok duygu durumuna yer verilen son derece başarılı bir kompozisyon. Birbiriyle bağlantılı bölümlerden oluşan bu akıcı yapıtı o akşam herkes gibi ben de zevkle dinledim.

Akbaşlı'dan sinematografik bir opera

Festivalde 12 Ağustos akşamı bir başka dünya prömiyeri yapıldı. Bu sefer bir piyano sonatı değil bir opera yapıtının doğuşuna hep birlikte şahitlik ettik. Fazıl Say'ın sonatından sonra *Troia Efsanesi* operasına da

ev sahipliği yaptı Çimenlik Kalesi ve eser, konusunun geçtiği topraklarda izleyiciyle ilk kez buluşmuş oldu. Librettosunu Homeros'un dizeleri üzerine Işık Noyan'ın yazdığı operayı *Muhteşem Süleyman* ve *Kösem Sultan* operalarının yanı sıra film müzikleriyle de tanıdığımız Tevfik Akbaşlı besteledi. Aytaç Manizade'nin sahneye koyduğu operada orkestrayı Murat Cem Orhan yönetti. Dekorun bulunmadığı oyunun kostüm tasarımlarında ise İBB Şehir Tiyatroları'nın kostüm tasarımcısı Gamze Kuş'un imzası vardı.

İzmir'de opera ve vurmalı çalgılar eğitimi alan, İzmir ve Ankara operalarında önce korist ve sonra orkestra sanatçılığı görevleri üstlenen Tevfik Akbaşlı sonradan besteciliğe yöneldi ve özellikle film müzikleriyle adını duyurdu. Çanakkale Belediyesi'nden Truva efsanesini konu alan bir opera besteleme teklifi alan Akbaşlı eseri çok kısa süre içinde tamamlayıp yaratıcı ve sanatçı kadrosunu belirledi. Eserin provaları İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nin Üsküdar'daki binasında yapıldı.

Dünya prömiyerinin yapılacağı akşam gelip çattığında şef Murat Cem Orhan yönetimindeki orkestra sahne önündeki yerini aldı. Eserde banttan müzik yayını da olacaktı. Işıklar sönüp müziğin yükselmesi ve video desteğiyle birlikte üç bin yıl öncesine yolculuğumuz başladı. Sinema ve müziğin bir araya gelişiyle etkileyici bir işitsel-görsel şölenle karşı karşıya geldik. Solistler, koro, şef ve orkestranın uyumlu birlikteliği göz doldurdu. Hektor'da Bülent Külekçi, Helen'de Özgecan Gencer, Paris'te Can Reha Gün, Menelaos'ta Utku Bayburt, Agamemnon'da Göktuğ Alpaşar, Aşil'de Ali Murat Erengül, Andromakhe'de Otilya İpek, Kassandra'da Sezin Düziçi, Priamos'da Altuğ Dilmaç ve Akhabe'de Elif Tuğba Tekışık görevlerini mükemmel bir şekilde yerine getirdiler. Tüm solistler hem solo hem de ansambl halinde ve ayrıca koro, şef Murat Cem Orhan yönetimindeki üye sayısı az tutulmuş orkestra eşliğinde son derece başarılı bir çizgi yakaladılar. Üstelik solistlerin arasında henüz profesyonel olmamış ve asıl görevi koro sanatçılığı olan şarkıcılar da vardı. Çimenlik Kalesi avlusunda, açık havada kurulan platformda, kısıtlı olanaklarla elde edilen bu büyük başarı bizlere daha geniş olanaklara ve ses-video desteğine sahip olunduğunda bu başarının daha da katlanacağını göstermiş oldu. Tevfik Akbaşlı'nın kariyerinde film müziği besteciliği ayrıcalıklı bir yer kapladığı için operasının müziğinde de bu özellikler baskındı. Zaten bestecimiz opera ve sinema sanatları arasında özdeşlikler kurmasıyla tanınıyor.

Deneyimli opera rejisörü Aytaç Manizade'nin söz konusu çağın yaşam özelliklerini sahneye başarıyla yansıtan rejisi, orkestra şefi Murat Cem Orhan'ın orkestrayla sahne üzerini mükemmel biçimde bağlantılandırması, kostüm tasarımcısı Gamze Kuş'un giysileri ve ses-video-ışık birlikteliği yapımın başarılı bulduğum unsurlarıydı. Homeros'un İlyada ve Odysseia destanları ışığında hazırlanan *Troia Efsanesi* operası Çanakkalelilerin o kadar büyük ilgisiyle karşılaştı ki temsil sona erdiğinde izleyiciler sahnedekileri dakikalarca ayakta alkışladı. Bu da gösteriyor ki böyle kaliteli, büyük emek harcanan bir eserle gidildiğinde insanımız onu sahiplenmeye hazır. Kültür ve sanat eserlerine sınırlar koymak, bazı türlerini dışlamak, bu halka yapılmış en büyük kötülüklerden biridir. Festivalin Çanakkale'ye büyük bir dinamizm kattığı çok net biçimde anlaşılıyordu. Birçok insan o akşam belki de hayatında ilk defa opera izleme fırsatı buldu. Aileler çocuklarına Homeros'u ve destanlarını anlattılar opera esnasında. Küçük çocuklar da temsile

gelerek yaşamlarında ilk kez operayla tanıştılar.

Temsilin ardından sahneye çıkan Çanakkale Belediye Başkanı Ülgür Gökhan sanatçı kadrosuna çiçek vererek esere emeği geçen herkese teşekkür etti. Operanın bestecisi Tevfik Akbaşlı ise konuşmasında şu saptamaları yaptı: *"Operanın 16'ıncı yüzyılın sonunda ortaya çıkmasıyla aslında sinema sanatı da başlamış oluyordu. Bence, o dönemlerin sinemasıydı opera. Birçok bestecinin operalarının müziklerinde sinema etkisini uyandıran melodiler yer alır. Müziklerinde bu etkiyi en çok hissettiren bestecilerden biri de Puccini'dir. Onun müziklerinde kişilerin psikolojik durumunu, mekânları anlatan temalar vardır. Puccini bugün yaşasaydı kanımca çok iyi bir film müziği bestecisi olurdu. Örneğin Carl Orff'un müzikleri de bu özelliğe sahiptir."*

Çanakkale'de Eleni Karaindrou ezgileri

55. Uluslararası Troia Festivali'nin üçüncü akşamında dünyaca ünlü müzisyen Eleni Karaindrou ve şef Ender Sakpınar yönetimindeki İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası üyeleri Çimenlik Kalesi'ni dolduran sanatseverlere yer yer hüzünlü ama bütün olarak keyifli bir akşam yaşattı. Karaindrou 'Film Müzikleri ve Şarkılar' başlıklı konserinde sahneyi Savina Yannatou, Human Touch Jazz Trio, Konstantinos Chatziiordanou, İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası üyeleri ve orkestra şefi Ender Sakpınar ile paylaştı. Çanakkale ve çevre illerde yaşayan veya tatilini geçiren halkın yine büyük ilgi gösterdiği konserde ülkemizde de çok sevilen sanatçının daha çok film müziklerine yer verilirken birkaç şarkısı da seslendirildi. Parça aralarında alkışın istenmediği konserde seslendirilen Karaindrou şarkıları ve film müzikleri sırasıyla şunlardı:

1.Overture / Tous Des Oiseaux, 2.Love Theme, 3.Nostalgia in 5/8, 4.Abbie's Theme, 5.Song of the Lake, 6.Princess Theme, 7.Seeking, 8.By the Sea (solo), 9.Ethenity Theme, 10.Sunset over the Cabot Ranch, 11.Don't Talk to Me of Love, 12.Victor's Blues, 13.Farewell Theme, 14.Waltz of Hope, 15. Reconciliation Theme, 16.The Price of Love, 17.On the Road, 18.Refugee's Theme (solo), 19.Weeping Meadow, 20.Lovers Tango, 21.Elegy for Rosa, 22.Rosa'a Aria, 23.Ballroom - The Blues (üçlü), 24.Dance – Ulysses Gaze, 25.Improvasations (Piyano ve saksafon), 26.Adagio - Father's Theme, 27.Waltz by the River, 28.Journey by the Kythera, 29.Tango of Love.

Konser sona erdi ancak alkışlar kesilmeyince söz alan orkestra şefi Ender Sakpınar seyircilere teşekkür ettikten sonra, *"Şimdi size hiç bilmediğiniz bir melodiyi çalacağız"* dedi. Sakpınar'ın espri yaptığı belliydi ama bestecinin ülkemizde de çok sevilen, hatta İstiklal Caddesi üzerindeki mağazalarda sürekli çalındığı için artık *Beyoğlu Melodisi* olarak da anılan valsi sahneden dinleyiciye doğru süzüldüğünde ne demek istediği iyice anlaşıldı. Bu bis parçası seyircileri deyiş yerindeyse coşturdu. Bestecinin film müziklerinde genellikle hüzünlü temalara yer verdiği içindir ki çok iyi bilinen bu müziği dinleyenler üzerinde olumlu etkiler yaptı.

Çanakkale Belediye Başkanının festivaldeki diğer etkinliklere olduğu gibi bu konsere de bizzat katılıp sanatçılara çiçekler ve hediyeler vermesi seyircilerin takdirini kazandı. 55. Troia Festivali'nde Eleni Karaindrou'yu sahnede dinlemeyi kendim için önemli bir kazanç saydım, kendisine hayranlığım böylece bir kat daha arttı. Festivali organize edip bu sanatçıları davet eden Çanakkale Belediyesi'ne ve bu güzel etkinliklerle buluşmamı sağlayan dergimizin genel yayın yönetmeni Serhan Bali'ye çok teşekkür ederim.

Eleni Karaindrou ve Ender Sakpınar yönetimindeki İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası

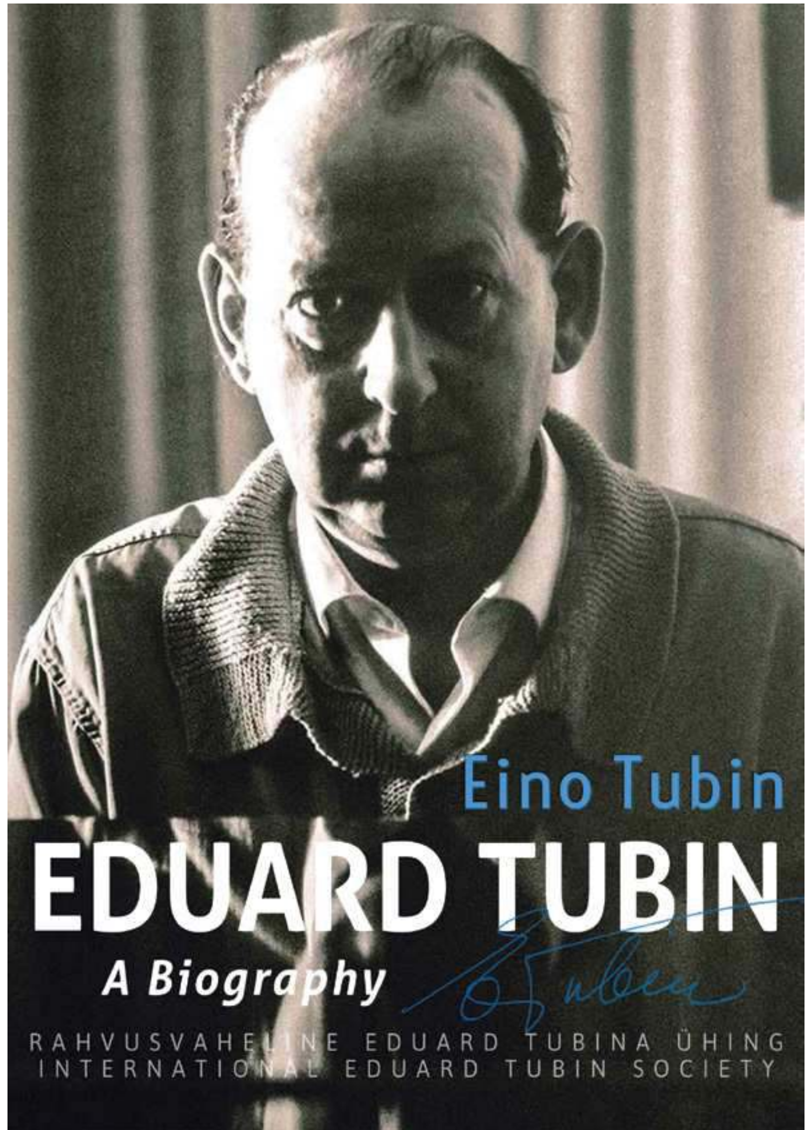

Eduard Tubin'in ruhu Kaş'ta nasıl şâd oldu?

Kültür-sanat destinasyonlarına Kaş'ın da eklenmesi için nitelikli bir adım atıldı.

Klasik müzik tarihini ayrıntılarıyla bilmeyen okurlarımız *"Kim bu Eduard Tubin ve Kaş'la ilgisi ne?"* diye soracaklardır. Eduard Tubin (1905-1982) nüfusu henüz 1,5 milyona bile ulaşamamış olan Baltık ülkelerinden Estonya'nın ulusal bestecisi. Küçük yaşta başladığı müzikte adım adım öğretmen, şef ve besteci olarak sivrilmiş, İkinci Dünya Savaşı'nın meşakkatini çekmiş bir besteci... Ülkesinden 1944'te kaçmak zorunda kalışı, mülteci kamplarında geçen günler, eserlerinin büyük bölümünü bestelediği İsveç'e yerleşmesi ruhunda derin izler bırakmış ama çalışmayı bir an bile elden bırakmamış. Memleketi Tartu'daki Alatskivi Kalesi'nin birinci katında adına düzenlenmiş bir müze bulunmaktadır. Oğlu Eino'nun, bir bölümünü birlikte yaşadığı yaşam öyküsünü yazdığı kitap, meraklıları için en önemli kaynaktır.

Senfonik eserlerinin büyük kısmını Türkiye'de şef Burak Tüzün'ün çaldırdığı ya da çalınmasına önayak olduğu Eduard Tubin'in, ülkesi Estonya'dan binlerce kilometre uzaktaki Kaş ilçemizle ilgisi ise gelininin bir Türk kadını olmasından kaynaklanıyor. Oğlu Eino Tubin ve eşi Beyhan Tubin yılın büyük bölümünü Kaş'ın Büyükçakıl mevkiinin sırtında yer alan evlerinde geçiriyorlar. Evlerinin hemen yanında bir de butik otelleri bulunuyor. Hep Tubin'in adını taşıyacak müzik etkinliklerinin burada düzenlenmesini arzuladılar. Görüşmelerinin bazılarına bizzat tanıklık ettim. Ama istedikleri, hayal ettikleri türde bir etkinlik bir türlü gerçekleşememişti. İzmir'de bulunan, sanat danışmanlığını kemancı-şef Hakan Şensoy'un yaptığı Özel Alkış Bale ve Müzik Okulu, 19-26 Temmuz 2018 tarihleri arasında Tubin Uzmanlık Sınıfları'nı düzenledi. Tubin Butik Oteli'ni

Kaş ustalık sınıfında kontrbasçılar ve Tubin'lerle birlikte.

Kontrbas grubu

Hakan Şensoy ve Esra Gül Kaş'ta gala konserinde

yedi günlüğüne altı derslikli ve konser salonlu bir eğitim merkezine çevirerek Alkış'a tahsis ettiler. Böylece Eduard Tubin'in ruhu şâd oldu.

Her gece verilen konserlerden birine ben de tanıklık ettim ve Beyhan ve Eino Tubin'in mutluluğunu, gözlerindeki pırıltıyı görmüş oldum. Tubin Kaş Sanat Evi'nde ikinci bir etkinlik için daha çalışma yapıldığını duydum. O da yaşama geçirilebilirse, yaz aylarında iki ayrı uzmanlık çalışması ve konserleriyle Kaş ilçesi epey şenlenmiş olacak.

Alkış'ın Tubin Uzmanlık Sınıfları'na alanlarında tanınmış sanatçı öğretmenler Gökhan Aybulus (piyano), Dilbağ Tokay (viyolonsel), Esra Gül (kontrbas), Bülent Evcil (flüt), Efdal Altun (viyola), Hakan Şensoy, Gülen Ege Serter ve Şeniz Serter Aybulus (keman) gözetiminde 27 öğrenci katıldı. Hakan Şensoy, eğitimin "sıkıştırılmış bilgilerin bir haftada öğrencilere yüklenme ilkesi" gözetilerek yapıldığını söylüyor.

Öğrencilerin en az iki konserde yer aldığı etkinlik süresince benim ziyaretime kontrbas konseri denk geldi. Anadolu Üniversitesi'nden emekliye ayrılıp İzmir'e yerleşen Prof. Esra Gül ve ikisi profesyonel olan öğrencilerinin, kontrbas altılısından soloya kadar, piyanist Tuğçe Doruk eşliğinde sundukları çeşitli dönem ve bestecilerden eserler, yaylıların en bası olan çalgıya nasıl solistik özellikler de kazandırabileceğini gösterdi. Özellikle Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nın öğretim kadrosunda yer alan Orhan Mert Keser ve Antalya Devlet Opera ve Balesi Orkestrası'nın sözleşmeli üyesi Pelin Atay dikkat çekti. Konserin başından itibaren sanat yönetmeni Hakan Şensoy'un bilgilendirici ve esprili açıklamaları, öğrencilerin bilgi dağarcığını zenginleştirici nitelikteydi.

Kuruculuğunu Hande Kurtaran ve Gülşah Taraşlı'nın yaptığı Alkış'a kurs bedeli olarak 1250'şer lira ödeyen, barınma ve yemek gereksinimlerini kendileri karşılayan öğrenciler, kent merkezinden Büyükçakıl'a kurs tarafından kaldırılan servisle taşındılar. Flüt ve viyola dalında sadece birer öğrenci vardı. Bakın tüm dallarda katılan öğrenciler kimlerdi:

Keman: Ceren Demirci, Bengi Işık, Sinem Kılınçarslan, Zeynep Eda Çetinler, Seray Fulden Aydın, Merve Tokar, Sude Kar, Beyhan Öztürk, Duygu Yetim

Viyola: İklim Özenli

Viyolonsel: Beste Yıldız, Günce Oğuz, N. Sezen Gürel, Rüzgar Yalazan, Defne Nil Gülekim, Zeynep Deniz Turfal, Elifsu Yalın, Mavi Vural. Kontrbas: Sıla Naz Kuvancı, Pelin Atay, Nazlıcan Elmas, Safiye Nur Ayaydın, Orhan Mert Keser

Piyano: Seyyah Tatlıdede, Sertan Koşan

Flüt: Ayça Karaman.

Sanat Yönetmeni Hakan Şensoy, 2019 yazında uzmanlık sınıflarının 10 güne yayılacağını belirterek, *"Başka çalgıların eğitiminin olması yanında çalgı bakımı, tamiri ve restorasyonu konusunda bir uzmanın da yer almasını planlıyoruz. Ayrıca 2019 yazı itibarıyla Estonya Müzik Akademisi ve Estonya Türkiye Büyük Elçiliği'yle gidilecek iş birliğinin Tubin Uzmanlık Sınıfları'na ayrı bir boyut katacağına inanıyorum"* diyor. Dileriz Alkış'ın girişimi Şensoy'un söylediği gibi devam eder, ikinci bir Kaş Tubin Yaz Okulu da eklenir ve böylece bu tatil yeri de kültür destinasyonları arasında kendine bir yer edinir.

Eduard Tubin Müzesi

Hannes Kilian

Yirminci yüzyılın ikinci yarısının aykırı bestecisi 100 yaşında

Bernd Alois Zimmermann

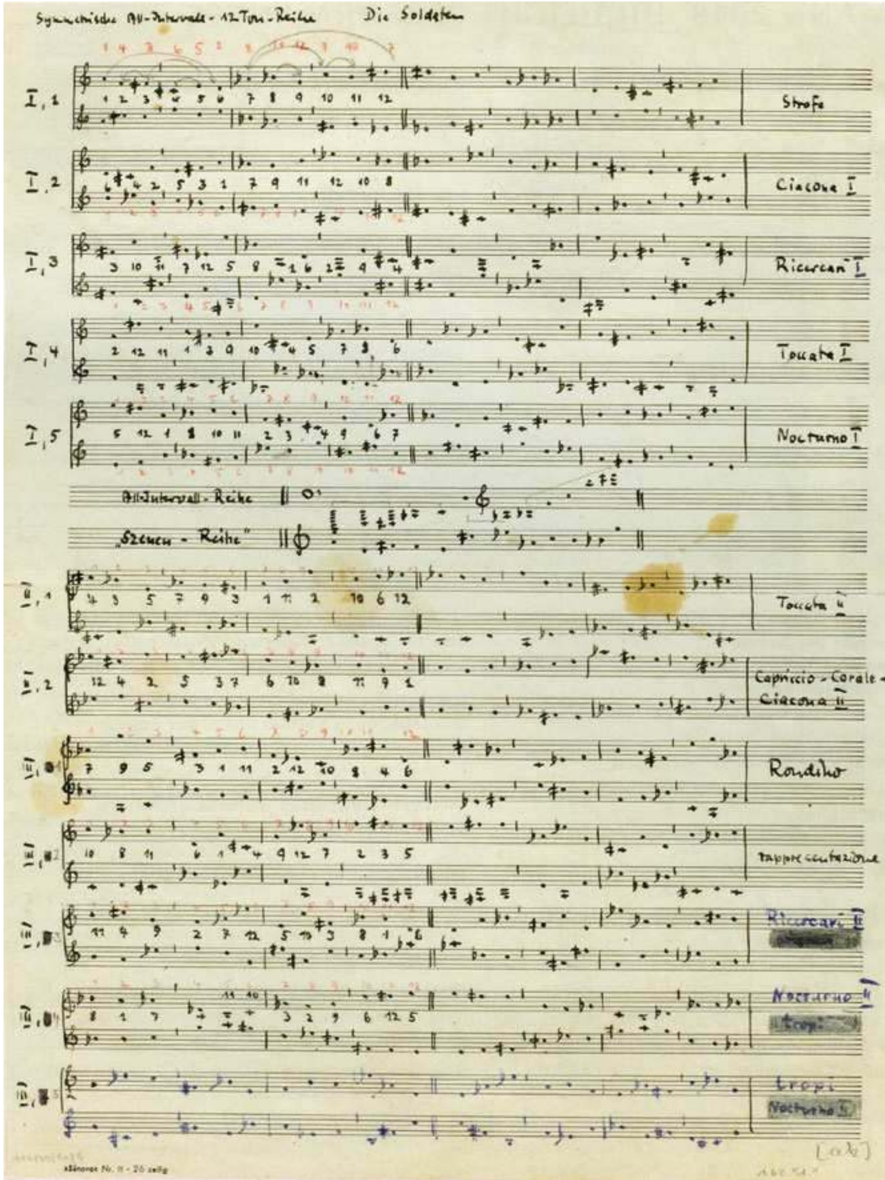
Bu sayıda *Askerler* (Die Soldaten) operasının 3 Mayıs 2018 tarihinde Köln'de yapılan prömiyeri üzerine orkestra şefi yazarımız Ercan Yenal'ın değerlendirmesine yer verdiğimiz Alman besteci Bernd Alois Zimmermann 1918-1970 yılları arasında yaşadı. Alban Berg'in *Wozzeck*'inden sonra Almanca yazılmış en etkili opera olarak görülen *Askerler*'in bestecisi Zimmermann'ın verimi yalnızca bu eserden ibaret değil. İşte, ilginç yaşam öyküsü, önemli eserleri ve müzik stiliyle, bu yıl ölümününün yüzüncü yıldönümünde anılan bir özgün kişilik...

Bernd Alois Zimmermann, Birinci Dünya Savaşı'nın artık sonuna doğru gelindiği 20 Mart 1918 tarihinde Almanya'nın Köln şehrine 20 km mesafede bulunan Erftstadt kasabasına bağlı Blisheim mahallesinde dünyaya gözlerini açtı. Asıl adı Bernhard Alois olan besteci Katolik inancına sıkı sıkıya bağlı bir çevrede büyütüldü. İçine doğup yetiştiği bu ortam onun olgun çağlarında Katolik inancına derinden bağlı bir insan olarak yaşamını sürdürmesinde önemli rol oynayacaktı. Babası çiftçilikle uğraşan Zimmermann 1929'da özel bir Katolik okulunda eğitim görmeye başladı ve müzikle ilk kez bu okulda temas kurdu. Nazilerin iktidara geldiklerinde tüm özel okulları kapatmasının ardından Köln yakınlarında bulunan devlete ait bir Katolik okuluna giren Zimmermann 1937'de buradan mezun oldu. 2. Dünya Savaşı'nın başladığı yıl olan 1939'da kabul edildiği Köln Müzik Üniversitesi'ndeki eğitiminin ikinci yılında Alman ordusuna çağrıldı ama geçirdiği bir deri hastalığı sebebiyle rapor alması sonucunda 1942'de terhis edildi (O yıllarda kaleme aldığı, yayımlanmamış bir mektubunda Zimmermann orduda görev yaptığı süre boyunca silahını bir kez olsun bir askere doğrultmadığını yazmıştır).

Savaş bitene dek daha çok radyo yapımları için serbest müzisyenlik yaparak hayatını kazanmaya odaklanan ve savaşın sona ermesinin ardından müzik alanında eksik kalan eğitimini tamamlamaya yönelen Zimmermann yirminci yüzyıl müziğinin o dönemdeki kıblesi konumundaki Darmstadt'ta açılan Yeni Müzik kurslarına katılarak burada Rene Leibowitz ve Wolfgang Fortner gibi bestecilerden eğitim aldı. 1949-50 yıllarında Darmstadt'ta bulunduğu sırada 'fügün modern müzikteki yeri' konulu bir tez yazmaktan vazgeçerek bestecilik alanında kariyer yapmaya yöneldi. 1957'de Almanya'ya ait Roma'da bulunan Villa Massimo adlı akademide çalışmak üzere bir burs kazandı. Aynı zamanda ilk yüksek eğitimini aldığı Köln'deki müzik üniversitesine tekrar girerek burada hem kompozisyon hem de film ve kayıt müziği alanlarında profesör titriyle çalışmaya başladı.

Köln Operası'nın siparişi üzerine, Jakob Michael Reinhold Lenz'in 1776 tarihli oyununa dayanarak 1957-1964 yılları arasında librettosunu yazıp bestelediği dört perdelik *Die Soldaten* (Askerler) operasının ilk versiyonu, her ne kadar ünlü şef Wolfgang Sawallisch tarafından 'sahnelenemez' damgası yediyse de, Zimmermann'ın 1963-64 yıllarında yeniden çekildiği Villa Massimo'da yaptığı revizyonun ardından sahnelenebilecek duruma gelmesiyle

Askerler operasının partisyonundan bir sayfa

> Besteci zaman içinde serializm ve raslamsal müzik tekniklerini rafa kaldırarak, geçmiş yüzyılların müziğiyle, yaşadığı dönemin ciddi müziği, caz ve pop gibi popüler müzik türlerini harmanladığı kendine özgü bir müzikal imza oluşturma yolunu benimsedi.

gün yüzü görebildi ve bestecinin alanında saygın bir isme kavuşmasının yolunu açtı. *Askerler*'in, bestecisince gözden geçirilmiş dünya prömiyeri Michael Gielen yönetimindeki Köln Operası tarafından 15 Şubat 1965 tarihinde yapıldı. *Askerler*'in getirdiği ses, Zimmermann'ın aynı yıl içinde Berlin'deki Sanatlar Akademisi'ne üye seçilmesini de sağladı. 1966 yılında da hemşehrisi olduğu Köln'ün Sanat Ödülü'nün sahibi oldu. Artan ününe rağmen bu dönemde daha sık depresyona giren Zimmermann göz rahatsızlığının da hızla ilerlemesiyle yaşama isteğini kaybederek Köln yakınlarındaki Königsdorf'da bulunan evinde 10 Ağustos 1970 tarihinde canına kıydı. Ölmeden beş gün önce, *İncil*'in yanı sıra Dostoyevski'nin *Karamazof Kardeşler* adlı romanından da satırlar barındıran *Ich wandte mich und sah an alles Unrecht, das geschah unter der Sonne* adlı son eserini tamamlamış ve librettosunu Hans Henny Jahnn'a dayandırdığı yeni operası *Medea*'yı bestelemeye hazırlanmaktaydı. *Ich wandte mich und sah an alles Unrecht, das geschah unter der Sonne*, insanlığın yüzyıllardır bitmek bilmeyen acıları ve Katolik Kilisesi'nin elindeki gücü suistimal etmesi karşısında Zimmermann'dan yükselen bir feryattır.

Bestecilik kariyerinin ilk döneminde neoklasik stilde eserler besteleyen Bernd Alois Zimmermann, Darmstadt ekolüyle temas etmesiyle 12 ton müziğiyle tanıştı ve atonaliteyi müziklerinde uyguladı. Gelgelelim İkinci Dünya Savaşı ertesinin ciddi müziğe egemen olan atonalite aslında Zimmermann'a uygun bir sistem değildi. Besteci zaman içinde serializm ve raslamsal müzik tekniklerini rafa kaldırarak, geçmiş yüzyılların müziğiyle, yaşadığı dönemin ciddi müziği, caz ve pop gibi popüler müzik türlerini harmanladığı kendine özgü bir müzikal imza oluşturma yolunu benimsedi. Caz stilinde bestelediği eserlerden biri de 1954 tarihli Trompet Konçertosudur. *Nobody knows de trouble I see* adındaki tanınmış spiritüel parçadan ismini alan bu konçerto ırk ayrımına ve yabancı düşmanlığına karşı bestecinin bir sanatçı olarak aldığı tavırdır. Spiritüel parçanın sıkça alıntılandığı konçertoda Zimmermann orkestrayı perküsyon, gitar, piyano ve Hammond orgundan oluşan bir caz grubuyla desteklemiştir. Trompet Konçertosu caz ve klasik müziğin çeşitli formlarda bir araya geldiği yirminci yüzılda bu türde yazılmış en ilginç örneklerden biridir.

Geçmiş yüzyılların müziğinden kopmak istemeyen Zimmermann 1950'li yılların sonuna gelindiğinde Klangkomposition adı verilen kendine özgü, pluralistik bir stil geliştirdi. Besteci, dönemin hâkim anlayışı olan ve başka stillerde yazmakta ısrar eden bestecileri yabancılaştıran, Stockhausen, Boulez, Nono gibi isimler etrafında şekillenen Darmstadt ekolünün dışında kaldığı içindir ki kendine özgü bir stilde yazdığı eserleriyle bir serbest besteci olarak yaşamakta epeyi zorluk çekti. Zimmermann akademisyen olarak çalışmanın ve ciddi bestelerini yapmanın yanı sıra rahat bir yaşam sürmek amacıyla radyo, beyazperde ve tiyatro sahnesi için popüler eserler yazmaktan da hayatının hiçbir döneminde vazgeçmedi. Döneminde sıkça eleştirilere maruz kalan Zimmermann'ın kimi eserlerine getirilen olumsuz yorumlar karşısında bazen geri adım attığı da oluyordu. Örneğin, Köln'deki Kuzey Batı Alman Radyosu'nun 1951'de verdiği

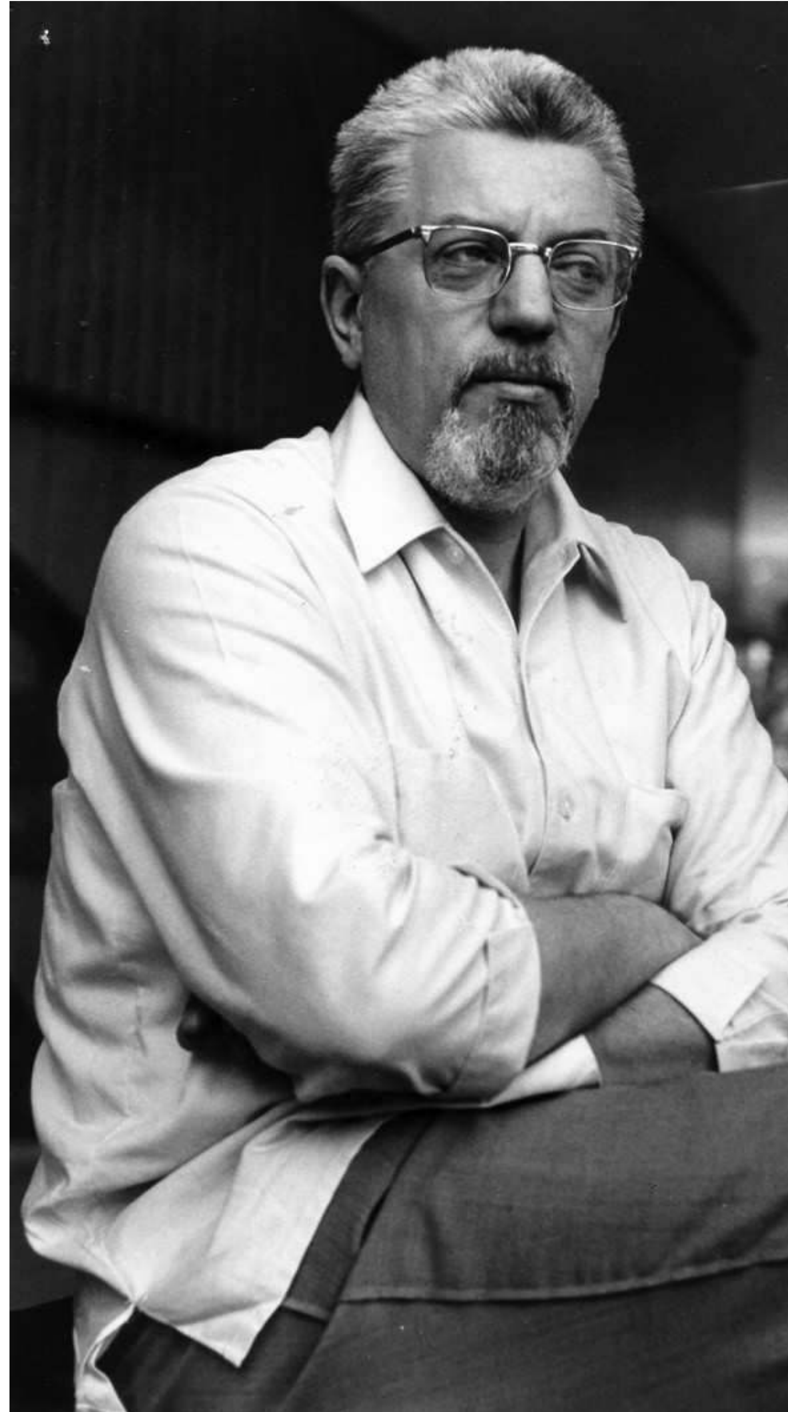
> Darmstadt ekolündekilerin aksine geçmişten kopmayan Zimmermann bu yüzden eserlerinde Bach, Mozart ve Debussy gibi müzik tarihinin tutkunu olduğu büyük ustalarından alıntılar yapmayı stilinin en bariz unsurlarından biri haline getirmişti.

sipariş üzerine bestelediği tek bölümden oluşan 18 dakikalık *Sinfonie in einem Satz* adlı senfonisinde orga da yer verdiği için anakronik olmakla suçlanınca eserini revizyondan geçirmeye karar verip orgu partisyondan kaldırmış, karmaşık bir yapıya sahip ölçüleri sadeleştirme yoluna gitmiş ve eseri bu yeni haliyle iki yıl sonra yeniden yayımlatmıştı.

Zimmermann'ın küçük yaşlarından itibaren aldığı sıkı Katolik dini eğitim ve sahip olduğu derin dini inanç yukarıda da belirttiğimiz gibi onun besteciliğine de damga vurmuştur. Bazı eserlerinde görülen dini atıflar ve kullandığı dini motifler bu etkilenmenin ürünüdür. Müzikte yaşadığı dönemin geçerli kalıp ve anlayışlarına bağlı kalmaktan daima kaçınan Zimmermann St. Augustine'in izinden giderek geçmiş, şimdi ve geleceğin Tanrının zihninde sonsuz bir an olarak birlik oluşu prensibini şiar edinmişti. Darmstadt ekolündekilerin aksine geçmişten kopmayan Zimmermann bu yüzden eserlerinde Bach, Mozart ve Debussy gibi müzik tarihinin tutkunu olduğu büyük ustalarından alıntılar yapmayı stilinin en bariz unsurlarından biri haline getirmişti. Yalnız Zimmermann'ın kendi özgün tekniğine yedirerek eserlerinde yer vermesi sebebiyle bu alıntıların orijinal kimlikleriyle dinleyici tarafından algılanması gayet zordur. Zimmermann'ın müziğin geçmiş dönemlerinden alıntı yapma anlayışı zamanla kolaj mantığına bürünecek ve besteci değişik dönemlerden ve türlerden müzik örneklerini alıp bunları bestelerinde kolaj mantığıyla kesip yapıştırma yoluna gidecektir.

Zimmermann'ın tekil müzikal alıntı yaptığı eserlerine *Photoptosis*, bütünüyle kolaj mantığıyla bestelediği eserlerine örnek olarak ise *Musique pour les soupers du Roi Ubu* adlı balesi örnek verilebilir. Zimmermann'ın bu geçmişe dönüklüğü ve kolaj stiliyle ilginç biçimde müzikte post-modernizme ilham kaynağı olduğu da söylenebilir. Eski Yunancadan bir sözcük olan ve 'Işığın ortaya çıkışı' olarak çevrilebilecek *Photoptosis* adlı büyük orkestra için 1968'de bestelediği 'prelüd', Beethoven'ın Dokuzucu Senfonisinin uvertürü olarak yazılmış bir eser gibi de değerlendirilir. Bu yakıştırmanın birincil sebebi Zimmermann'ın eserinde Beethoven'ın bu çığır açmış senfonisinden alıntılar yapmış olmasıdır. Eserde alıntılara konu olan tek eser bu değildir ama; Wagner'in *Parsifal* operası ve Skriyabin'in *Esriklik Şiiri* adlı eserinden müzikal motiflere de yer vermiştir Zimmermann *Photoptosis*'de.

Stille und Umkehr adlı 1970 tarihli son orkestra eserinde 42 parçadan oluşan orkestranın sadece 4 ya da 5 enstrümanı aynı anda aynı pasajı çalar. Nürnberg Belediyesi'nin Albrecht Dürer'in 1971'deki 500'üncü doğum yıldönümü vesilesiyle Zimmermann'a sipariş verdiği *Stille und Umkehr*, intihara doğru sürüklenmekte olan bestecinin yaşadığı bunalımı yansıtan kederli, durağan yapıya sahip, teslimiyet duygusu içinde sona eren bir müziktir. Zimmermann sağlam dini inancına rağmen yaşamı boyunca derin mutsuzluk ve ümitsizlik duyguları içeren müzikler bestelemiştir. Ölmeden hemen önce, ölüm düşüncesinin girdabında ve ilerleyen göz rahatsızlığının verdiği huzursuzluk içinde, anlatıcı, soprano, bariton, üç koro, manyetik teyp, orkestra, caz grubu ve org için 1967-69 yıllarında *Requiem für einen jungen Dichter* (Genç Bir Şair için Requiem) adlı geniş yapıda ve çok yönlü bir eser bestelemiştir. Requiem, bestecinin içinde yaşadığı dönemin Avrupa tarihini, Yesenin, Mayakovski, Joyce, Pound, Camus, Hitler gibi siyasi ve edebi isimlerin demeçleri ve şiirlerinden alıntı yaparak anlattığı süresi bir saati biraz aşan sıra dışı bir eserdir ve birçoklarınca bestecinin *Askerler* operasından sonraki en önemli eseri olarak değerlendirilir. Pasifist bir söyleme sahip olan *Requiem*, tüm koroların söylediği *Dona nobis pacem* (Bize huzur ver) ile nihayet bulur.

Hannes Kilian

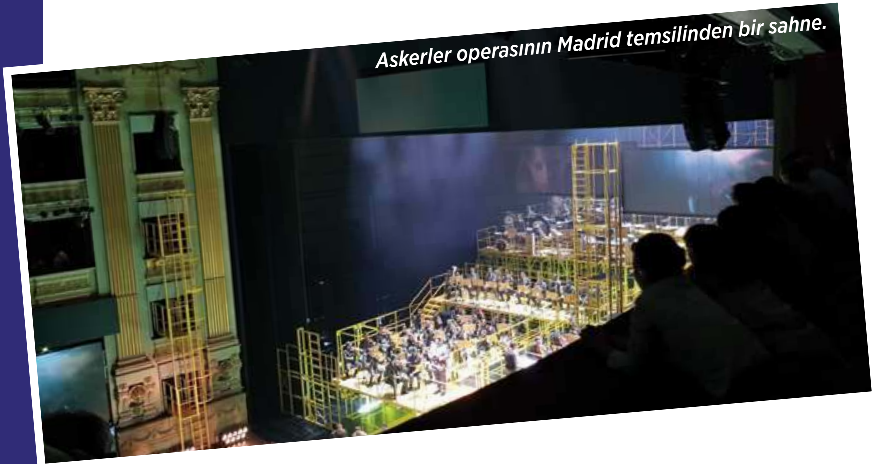
Gülru Ensari ve Herbert Schuch ikilisinden yeni bir Zimmermann kaydı

Uluslararası alanda verdikleri konserler, davet edildikleri festivaller, giriştikleri projelerle isimlerinden söz ettiren başarılı piyanist karı-koca Gülru Ensari ve Herbert Schuch Avi firması tarafından bu ay dünya piyasalarına çıkartılan *Dialogues* (Diyaloglar) adlı CD kayıtlarında Mozart, Debussy ve Zimmermann'ın iki piyano ve dört el piyano için bestelenmiş eserlerine yer verdiler. Mozart'ın dört el piyano için K.521 Do majör Sonatı, Debussy'nin iki piyano için L.134 *En blanc et noir* adlı eserinin yanı sıra kayıtta Bernd Alois Zimmermann'ın 2018 yılındaki iki yüzüncü doğum yıldönümü vesilesiyle bestecinin iki piyano için *Monologlar* adlı eseri Avi etiketli bu yeni CD kaydında dinlenebilecek eserler. Kayıt, Güney Batı Alman Radyosu (SWR2) işbirliğiyle yayınlanmış.

Zimmermann'ın orkestra eserleri bu ay Berlin Müzik Festivali'nde çalınıyor

Her yıl Eylül ayı içinde Berlin'in dünyaca ünlü konser salonu Philharmonie'nin ev sahipliği yaptığı ve çağımızın en önemli senfonik topluluklarının konserler vermek üzere davet edildiği Berlin Müzik Festivali'nde (Musikfest Berlin) bu yıl doğumunun yüzüncü yıldönümünde Bernd Alois Zimmermann orkestra eserleriyle anılacak. 31 Ağustos-18 Eylül günleri arasında takip edilebilecek festivaldeki ilk Zimmermann konserinde Yannick Nezet-Seguin yönetimindeki Rotterdam Filarmoni Orkestrası bestecinin *Tek Bölümlü Senfoni*'sini seslendirecek (2 Eylül). Berlin'in üç opera orkestrasından biri olan Deutsche Oper Orkestrası'nın Donald Runnicles yönetiminde seslendireceği Zimmermann eserleri de *Stille und Umkehr, Photoptosis* ve *Büyük Orkestra için Prelüd* (5 Eylül). Valery Gergiev yönetiminde Philharmonie sahnesine çıkacak olan Münih Filarmoni Orkestrası'nın payına düşen Zimmermann eseri ise *Ich wandte mich und sah an alles Unrecht, das geschah unter der Sonne* (7 Eylül). Anlı şanlı Berlin Filarmoni Orkestrası da Berlin Müzik Festivali'nin Zimmermann'ı anma konserlerine kayıtsız kalmayarak festival dönemine denk gelen François-Xavier Roth yönetimindeki abonman konserinde bestecinin keman ve büyük orkestra için konçertosunu seslendirecek. Topluluk konserinde çağdaş eserlere yönelik yakın ilgisiyle tanınan ünlü kemancı Carolin Widmann'a eşlik edecek (13, 14, 15 Eylül). Festivalle ilgili daha fazla bilgiye internet sitesinden erişebilirsiniz: *www.berlinerfestspiele.de*

Askerler operasının Madrid temsilinden bir sahne.

Askerler, bestecisinin yüzüncü doğum yıldönümünde sadece 3 şehirde sahnelenebildi

Bernd Alois Zimmermann'ın bu sayıdaki kapak dosyamızda Ercan Yenal'ın değerlendirmesiyle sunduğumuz anıtsal nitelikteki operası *Askerler* bu yıl içinde Yenal'ın izlediği Köln temsili dışında sadece Madrid ve Nürnberg operaları tarafından sahnelenebildi. Olağanüstü ölçekte sahnelenme güçlükleri taşıması nedeniyle opera kurumlarının el atmaya kolay kolay yanaşmadığı *Askerler* 16 Mayıs-3 Haziran günleri arasında Pablo Heras-Casado ve Michael Zlabinger yönetimindeki Madrid Teatro Real Operası tarafından yedi kez sahnelendi. Rejisör ise İspanyolların opera sahnelerindeki 'yaramaz çocuğu' Calixto Bieito idi. Eser böylece Madrid izleyicisiyle ilk kez buluşmuş oldu. *Askerler*'in bu yılki bir başka durağı ise Marcus Bosch yönetimindeki Nürnberg Operasıydı. Ünlü yönetmen Peter Konwitschny rejisiyle sahnelenen eser Nürnberg'de de Mart ve Nisan aylarında toplam yedi kez sahnelendi.

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI *TR MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM*
DEVLET OPERA VE BALESİ *STATE OPERA AND BALLET*

ULUSLARARASI INTERNATIONAL EFES OPERA BALE BALLET FESTİVALİ FESTIVAL

07-18 EYLÜL SEPTEMBER 2018

EFES BÜYÜK TİYATRO / EFES ANCIENT THEATRE

7 Eylül 2018 Cuma
Saat: 21.00
September 7, 2018 Friday / 9 pm

M.Theodorakis

ZORBA
ZORBA THE GREEK
Bale / Ballet

Ankara Devlet Opera ve Balesi
Ankara State Opera and Ballet

11 Eylül 2018 Salı
Saat: 21.00
September 11, 2018 Tuesday / 9 pm

GALA KONSER
GALA CONCERT
Konser / Concert

İzmir Devlet Opera ve Balesi
İzmir State Opera and Ballet

14 Eylül 2018 Cuma
Saat: 21.00
September 14, 2018 Friday / 9 pm

G.Puccini

TOSCA
Opera

İzmir Devlet Opera ve Balesi
İzmir State Opera and Ballet

18 Eylül 2018 Salı
Saat: 21.00
September 18, 2018 Tuesday / 9 pm

C.Orff

CARMINA BURANA
Bale / Ballet

İzmir Devlet Opera ve Balesi
İzmir State Opera and Ballet

BİLET SATIŞ NOKTALARI / BOX OFFICE
28 Ağustos - 18 Eylül 2018 tarihleri arasında
Elhamra Gişesi (09.30-18.00)
Antik Efes Kent Gişesi (10.00-18.00)
MaviBahçe AVM Gişesi (15.00-21.00)
www.biletiva.com

Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü programda değişiklik yapabilir.
Directorate General of State Opera and Ballet reserves the right to amend the Festival Programme, if required.

www.operabale.gov.tr / İnternet Gişesi: www.biletiva.com / Elhamra Gişe Tel: 0232 484 64 45

 İzmirDOB izmirdob izmirdob

Yirminci yüzyılın ‘opera olayı’na görkemli bir sahneleme

Ercan Yenal
ercanyenal@hotmail.com

Paul Leclaire

2018 yılında yüzüncü doğum yıldönümünde anılan esrarengiz Alman besteci Bernd Alois Zimmermann'ın başyapıtı sayılan *Askerler (Die Soldaten)* operası yazarımızın zengin ayrıntılarla yüklü metninde ele aldığı üzere muazzam teknik güçlükler içeren, sanki sahnelenmesin diye bestelenmiş bir 'opera olayı'. Köln Operası, yakınlarında doğduğu bu şehrin evladı sayılabilecek Zimmermann'ın *Askerler*'ini geçtiğimiz Mayıs ayında bu esere özel olarak tasarlanmış bir salonda tam beş kez sahneleyip devasa bir yükün altından alnının akıyla çıktı. Orkestra şefi yazarımız Ercan Yenal da dergimizi temsilen eserin 3 Mayıs'ta yapılan prömiyer temsilini izleyenler arasındaydı.

Paul Leclaire

Şahsıma özel, aynı zamanda Andante dergisi adına, gerçekleştirdiğim bir haftalık opera turunun 3 Mayıs 2018'deki ilk durağı Köln, ilk gösterisi ise Bernd Alois Zimmermann'ın *Die Soldaten*'i (*Askerler*) idi. Opera literatürünün bu sahnelenmesi ve seslendirilmesi en güç eseri, geçen yıl Amsterdam'da izlediğim müthiş *Wozzeck*'i bile bazı açılardan aşmayı başaran, salonu -başta ben- birçok izleyicinin yumruk yemiş gibi terk etmesine yol açan, çok çarpıcı ve sarsıcı bir hiper-performanstı.

4 Mayıs'ta Mönchengladbach Tiyatrosu'nda iki tek perdelik ünlü operanın değişik bir kombinasyonu sunuluyordu izleyiciye: Kişileri arasında -biraz zorlamayla da olsa- muhtelif akraba ilişkileri kurularak yorumlanan, bazı solistik zaafların reji makyajıyla kamufle edilmeye çalışıldığı *Cavalleria rusticana* (Mascagni) ile *Gianni Schicchi* (Puccini). 6 Mayıs Pazar günü öğleden sonra Düsseldorf Operası'nda tanık olduğum Wagner şölenini (*Siegfried*), Almanya'nın -tradisyon abidelerinden sayılan- ikinci en eski orkestrasından yansıyan ultra etkileyici tınılar ve görsel ilgiyi sürekli uyanık tutan sahne(leme) sayesinde kolay kolay unutamayacağımı sanıyorum. Turun son durağı Duisburg'du ve 8 Mayıs'taki son temsil tam anlamıyla dört dörtlük bir "müzikli tiyatro" başyapıtıydı: Benjamin Britten'ın yürek yakıcı, yüksek dozda dramatizm ve dinamizm içeren, ancak ne yazık ki -özellikle teatral açıdan- hakkı pek verilemeden sergilenen *Peter Grimes* adlı operası.

Askerler'in akıllara durgunluk veren boyutları

Alban Berg'in *Wozzeck*'inden sonra 20. yüzyıl Müzikli Tiyatro tarihinin ikinci doruk yapıtı kabul edilen *Askerler*, yepyeni müzikal dramaturgisi ile "çağdaş (modern) opera" kavramı adına çığır açıcı bir devrim niteliği taşıyordu. Bernd Alois Zimmermann'ın en sıra dışı, en özel, kendine özgü ve tek operası olan bu başyapıtın 15 Şubat 1965'te Köln Operasının (Offenbach Meydanı'ndaki) eski binasında gerçekleştirilen dünya prömiyeri, ünlü Dom kentinin (ikinci) savaş sonrası tarihinin en önemli kültürel hadisesi sayılmıştır. Yerel yönetimin siparişi üzerine 1958-60 yılları arasında yazılan, ancak -avangard (öncü) yapısı gereği- had safhada komplike teknik özellikler içeren ve birçok açıdan olağanüstü boyutlara sahip olan bu dev ('mamut') yapıt, daha mürekkebi kurumadan, dönemin opera yönetimi tarafından (Genel Müzik Direktörü Wolfgang Sawallisch ile Sanat Yönetmeni-Rejisör Oscar Fritz Schuh) "seslendirilemez/sahnelenemez" gerekçesiyle geri çevrilecektir. 1963 yılında Batı Alman Radyosu'nca (WDR) *Vokal Senfoni* adı altında büyük başarıyla gerçekleştirilen, yalnızca üç sahneden oluşan konsertant bir (ilk) yorum, eserin değerini ve (en azından) "seslendirilebilir" olduğunu kanıtlamaya yetecek ve Köln Operası'nın yeni müdürü Arno Assmann *Askerler*'i 1965 sezonu için repertuvara alacaktır.

Zimmermann 1963-64 yıllarında partisyonu tekrar ele

alarak daha 'anlaşılır' ve (ilk yazıldığında birden fazla şefin yönetimini gerektiren, aynı anda, ancak farklı zaman ölçüleri içinde çalınması gereken müzik kesitlerine ortak ölçü çizgileri çekerek) tek kişinin yönetebileceği hâle getirir. Dünya prömiyerinin müzikal yönetimini üstlenen Michael Gielen'e göre, normal koşullarda eser başına ortalama altı hafta olan prova süresinin en az üç misline ihtiyaç vardır yine de. Şarkıcıların ekstrem registerlerde şan yaparken tamamen ton dışı bir zeminde, doğru entonasyonu tutturarak ezberlenmesi gereken ters aralıkların hakkından gelmeleri yıldırıcı zorluktaydı. Operadaki şan partileri -Gielen'in tabiriyle- "bir dörtlü tiz yazılmıştı" âdeta! Partisyonun üçte ikisinden fazlası henüz basılamamıştı. Zimmermann'ın düzgün ama çok küçük boyutlu el yazısı, alışılagelmişin çok dışındaki karmaşık notasyon sistemini sökmekte ve (Marc Albrecht'in saptayımıyla) "2597 ölçü değişikliği" içeren partisyonun okunmasında ayrı bir sorun yaratıyordu. Çoğunluğu yapıta olumsuz açıdan yaklaşan bir orkestrayla, "yoğun obstrüksiyon (engelleme, karşı koyma) altında" ve "korkunç bir atmosfer içinde" -grup çalışmaları dahil- 30'un üzerinde prova yaptı (o zaman 37 yaşındaki) Gielen. (Prömiyeri bu tarihten 40 yıl önce Berlin'de yapılan *Wozzeck* için 40 orkestra provası gerekmişti!)

Opera tarihinin kuşkusuz en masraflı yapıtlarından sayılabilecek olan *Askerler*, sergilenmesi (günümüzde de) eşine rastlanmayacak derecede muazzam bir külfet. Devasa boyutlardaki şarkıcı, oyuncu, çalgıcı kadrosu, enstrüman zenginliği (68'i vurmalı, 256); ortalama imkânları epey zorlayan sahne ve ses teknolojisi gereksinimleriyle çoğu opera evinin kolayca altından kalkamayacağı ağırlıkta bir yük oluşturmakta.

10'u vurmalı, 4'ü tuşlu çalgıların başında, 54'ü yaylı kadrosunu oluşturan 100 kişilik ana orkestra; 6 kişilik sahne müziği ansamblı; 4 kişilik cazbant (Caz-Combo). En büyük partiden en küçüğüne -şarkı, tiyatro, dans dahil- çok çeşitli rolleri üstlenen 49 (solist) sanatçı!

Opera tarihinin kuşkusuz en masraflı yapıtlarından sayılabilecek olan Askerler, sergilenmesi (günümüzde de) eşine rastlanmayacak derecede muazzam bir külfet.

Gielen'in asistanı (2000'li yılların Salzburg prodüksiyonunun müzikal yönetmeni) olan Ingo Metzmacher'e göre sadece II. Perdenin başındaki, "opera literatürünün tamamında daha karmaşığına rastlanması mümkün olmayan", birbirleriyle koordinasyonlu, ama bireysel hareket eden tam 25 kişinin aksiyon hâlinde olduğu 'Kafeterya Sahnesi' bile sanatçıların ne denli özel yetilere sahip olmaları gerektiğini göstermeye yeter: 18 tiyatro oyuncusundan oluşan bir 'vurmalılar korosu' -bazen bir cümlecik, bazen tek sözcükten ibaret- ('kaotik' bir müzik girdabı içerisine serpiştirilmiş, ama yerleri tam olarak belirlenmiş) repliklerini söylerken, ellerindeki çay kaşıklarıyla bardak, fincan ve masalar üzerinde, bestecinin partisyona ayrıntılı bir biçimde işlemiş olduğu güç ritimleri 'vurmak' durumundadır meselâ.

Müziği çetrefil *Askerler*'in sade librettosu

"Fırtına ve Coşkunluk" (Sturm und Drang) dönemi yazarlarından, Goethe'nin çağdaşı, Jakob Michael Reinhold Lenz'in bir oyunundan kaynaklanan (bestecinin hazırladığı) librettonun konusu oldukça basittir ana hatlarıyla: Olayların

Paul Leclaire

Askerler operasının partisyonundan bir sayfa

merkezindeki figür, nüfuzlu bir tüccarın (Wesener) kızı olan güzel Marie, vicdansız "asilzade" Baron Desportes tarafından baştan çıkartılınca hem nişanlısı Stolzius'u hem de toplumsal itibarını yitirir. Marie'nin, asilzadenin kendisini terk etmesi üzerine girdiği diğer gönül yakınlıkları ve sevgi arayışları da hüsranla sonuçlanır. Baronun yönlendirdiği bir entrika dahilinde, onun özel avcısının tecavüzüne uğrar; bir "fahişe" olarak sokaklarda sefil şekilde dilenirken babası tarafından bile tanınamaz hâldedir artık.

Marie'nin hikâyesiyle sadece bir sosyal hâdise olarak ilgilenmeyen Zimmermann'a asıl cazip gelen, Lenz'in oyunundaki mekân, olay ve zaman birliğinin ortadan kaldırılmış olmasıydı. Yoğun biçimde "zaman" kavramı üzerine -felsefî anlamda- kafa yoran besteci, kozmik zamanın tersine, insan tinindeki zamanın çizgisel (linear) bir doğru üzerinde ilerlemediğini, "geçmiş, şimdi ve gelecek" dediğimiz dilimlerin birbirini izlemediğini, bunların ayrılmaz şekilde -var oluşun her ânında- iç içe geçmiş olduğunu düşünüyor, "zamanın küresel yapısı" ("Kugelgestalt der Zeit") içerisinde birbirleriyle yer değiştirebileceğini söylüyordu. Zimmermann'ın amacı, bu birbirinden farklı zamansal katmanları müzik diliyle -başta "dizisel" (seriel) yöntem olmak üzere- çeşitli kompozisyon tekniklerinin aracılığıyla ifade etmek, bütün olarak duyurmak/yaşatmak (Erlebnis), birleştirebilmekti. "Rotasyon hâlindeki zaman küresi" içinde "sürekli olarak şimdiye, geçmiş ve geleceğe temas etmemiz" sonucunda yapıtının bu üç zaman dilimi arasındaki bir konumda, "bir oraya bir buraya salınan sarkaç misâli" hareket ettiğini ve geliştiğini ileri sürüyordu. (Partisyonun başında belirtildiğine göre *Askerler* operasının geçtiği yer "Fransız Flandre Bölgesi", zaman "Dün, Bugün ve Yarın"dır.)

Askerler'i ille de etiketlemek gerekirse üzerinde uzlaşılabilecek yegâne kavram "çoğulcu opera" ("pluralistische Oper") olacaktır. Alıntı ve kolaj (yapıştırma) teknikleriyle, psikolojik içsel boyutlar esnetilerek, farklı

zaman ve mekânlara gidilebilmesini ve bunların bir arada yaşatılmasını sağlayan 'üslup çoğulculuğu'dur (çok-üslupluluk) burada söz konusu olan. Partisyonun gerekli noktalarına ustalıkla monte edilen caz ritimleri (Kafeterya Sahnesi), Bach'ın Koral'lerinden, bir duadan ("Pater noster") ya da bir halk şarkısından ("Rösel aus Hennegau") yapılan alıntılar veya Gregoryen Requiem'inden "Dies irae" sekansı, vb malzemeler sayesinde sahne aksiyonunun -uygun zaman kesitlerine ait- çeşitli müziklerin diliyle resimlendirilerek desteklenmesi mümkün olur.

Operanın sıkı-formal düzenini, çeşitli perdeler ve sahneler arasındaki relasyonları -seriel on iki ton prensibi dışında- Berg'in *Wozzeck*'te uyguladığına benzer şekilde, Ciacona, Ricercare, Toccata, Nocturno vb tradisyonel formları çağdaş yapı elemanlarıyla kaynaştırarak sağlar Zimmermann. *Askerler* operasında yaratılan 'tümel ses etkisi'nin (pan-akustik efekt) eşsizliği -yüz kişinin üzerindeki orkestranın haricinde- çok sayıdaki teknolojik araç ve faktörden kaynaklanır: Elektronik sesler, ses bandı montajları, (kısmen izleyicilerin oturduğu mekânda bulunan) hoparlör grupları, bunlar aracılığıyla verilen somut müzik ("musique concréte"), yani real sesler (ses kayıtları), motor gürültüleri, uygun adım yürüyen askerlerin ayak sesleri, çığlıklar, gümbürdeyen bombalar vb. Buna ek olarak film, video, projeksiyon gibi sınırsız çoklu-medyatik (multi-medial) olanaklardan yararlanılır bu efektlerin güçlendirilmesinde.

> Eserin en temel motiflerinden biri olan "tecavüz" hakkındaki açıklaması da çok çarpıcıdır bestecinin: Sahnede sergilenen bu aşağılık edim bir paraboldür. Marie yalnızca bir simge, genç ve güzel bir kızın ırzına geçilmesi ise bir kıssa.

Askerler'deki "bütünsel tiyatro" anlayışı

Buraya kadar nitelik ve özellikleri bakımından ana hatlarıyla kuşatılmaya çalışılan, bilinen "opera" kavramının sınırlarından bir hayli taşan sanatsal tür ("topyekûn" ya da "küllî" sözcükleriyle de ifade edilebilecek olan) "bütünsel tiyatro"dur ("totales Theater"). Müzikli Tiyatro tarihindeki, daha basit ama önemli ilk örneği *Don Giovanni*'nin I. Perde finalinde aynı anda sergilenen üç farklı dans sahnesiyle ortaya çıkan "simultane sahne"lerin, yani aslında farklı mekân ve zamanlarda vuku bulmuş, ancak aynı anda birbirleriyle (çaprazlama) kesiştirilerek senkronize edilen sahne komplekslerinin en gelişmişleri de *Askerler*'deki "bütünsellik"i (sebep ve sonuç bağlamında) sağlamlaştıran etmenlerdendir.

Örneğin II. Perdenin 2. Sahnesinde aynı anda üç ayrı grup kesiştirilir birbiriyle: Birincisi, Wesener'in Lille'deki evinde Marie ile ona Stolzius'a yazacağı mektubu dikte ettirmeye, bu arada kızı baştan çıkarmaya çalışan Desportes; giderek artan bir tempoyla cilveleşen (sonunda da 'çiftleşen') çift. İkincisi, yan odada ('küçük' Marie'ye) eski, manidar bir şarkı söyleyen hüzünlü ve düşünceli babaanne. Üçüncüsü, (sahnenin tamamen farklı bir yerinde) Stolzius'un Armentiéres'deki

Paul Leclaire

konutunda, sevgilisi Marie'nin (simultane sahnede henüz yazmaya çalıştığı) mektubunu (bitirilmiş hâliyle) okuyan genç tüccar ve yanı başında dikilen annesi.

IV. Perdenin 1. Sahnesi ise simultane gösterimin doruk noktasını teşkil eder: Önce "bir rüyâ (kâbus)", sonra bir "mahkeme ('Tribunal') karakterinde", apayrı mekânlarda (kafeterya, Madam Bischof'un evindeki bir salon, imajiner bir mahkeme), üç ayrı film projeksiyonunun desteğiyle, aynı anda gelişen yedi farklı olay kuşağının ana teması Marie'ye yönelik olarak girişilen tecavüzdür.

Zimmermann'ın reji notlarına göre, sahnedeki "tüm kişilerin farklı alanlarda ve farklı zamanlarda 'aynı anda' oynadıkları (izleyiciye) mutlaka net bir şekilde yansıtılmalıdır"; böylelikle "rotasyon hâlindeki bir sahnede zaman ve mekân tamamen aşılmış (ortadan kalkmış)" olacaktır. Eserin en temel motiflerinden biri olan "tecavüz" hakkındaki açıklaması da çok çarpıcıdır bestecinin: Sahnede sergilenen bu aşağılık edim bir paraboldür. Marie yalnızca bir simge, genç ve güzel bir kızın ırzına geçilmesi ise bir kıssa. Az ya da çok, olaya karışan tüm kişiler -bir biçimde- Marie'nin maruz kaldığı tecavüzün diğer kurbanlarıdır esasen! Sonuç olarak burada herkes herkesin "vahşice, fiziksel, psişik ve ruhsal" tecavüzüne uğramaktadır!

Doğduğu şehirden 100. doğum yılı armağanı

20 Mart 1918'de Köln yakınlarındaki Bliesheim'da doğan, uzun yıllar Köln Müzik Yüksek Okulu'nda kompozisyon dersleri vererek birçok öğrenci yetiştiren, ancak tedavisi mümkün olmayan bir göz rahatsızlığı sebebiyle geçirdiği şiddetli sinirsel bunalım sonucunda yine aynı kentin 14 km batısındaki Königsdorf'ta yaşamına -52 yaşında- kendi kararıyla son veren Bernd Alois Zimmermann'a Köln kentinin bestecinin 100. doğum yılı armağanı olarak düşünülmüş bu prodüksiyon. Köln Operası besteciye olan vefa borcunu ödemek amacıyla bir ilki gerçekleştirmiş; onun, geleceğin opera evini tasavvur ederken dile getirdiği şekilde, her yönüyle, her açıdan devinime elverişli, sökülüp takılabilen ("omni-mobil"), çok yönlü ve değişik kullanımlara mutlak uygunlukta ("absolut verfügbar") bir "arkitektonik mekân" yaratmış. (Yıllardır tadilatta olan -Offenbach Meydanı'ndaki- eski binada bu 'esere özel inşa' söz konusu olamayacağından faaliyetlerin bir süredir sürdürüldüğü Staatenhaus binası proje için çok büyük bir şans, bu eşsiz konstrüksiyon için biçilmiş kaftan olmuş.)

Zeminin orta yerinde dev orkestra... Yukarıya doğru hafif eğimli, geniş tribün üzerinde -kendi etrafında dönebilen koltuklarda- oturan seyirciler... Mekânı, zeminden yaklaşık bir buçuk insan boyu yükseklikte, genişçe bir koridor gibi

Paul Leclaire

çepeçevre kuşatan bir 'galeri-sahne' –podyumun tamamının arkası büyük boyutta projeksiyon perdesi (duvarı) ile kaplı; arkaya (360 derecelik kulise) doğru açılan gizli ya da açık kapılar.

Seyirci tribününün arka iki kenarında konuşlanmış iki heybetli vurmalı çalgılar grubu. Hemen yanı başlarında, biri sağ kenarda, diğeri sol, sırtları ana orkestraya dönük, galeri-sahnenin arka kısmında geçen bölümlerde oynayan sanatçıları yönetmekle yükümlü iki asistan şef –her ikisinin de önünde asıl şefi izleyebildikleri birer ekran. Ayrıca, 360 derecelik bir podyumun muhtelif yerlerinde geçen oyunu -pek konforlu olmasa da- her yöne dönebilen 'berber koltukları'ndan rahatça takip eden seyircinin, gerek duyduğunda metni de okuyabilmesini sağlamak üzere mekânın tüm çevresine yüksekçe bir pozisyonda yerleştirilen çok sayıda ekran. Seyirci kısmının sağında ve solunda özellikle Caz-Combo'nun yer aldığı ve bazı özel mizansenlerin sergilendiği, parmaklıklarla çevrili iki küçük ek sahne. Akustik bağlamda, önde -sağ ve sol yanlarda, zengin vurmalı gruplarıyla- ana orkestra, orta yanlardan birinde cazbant ve arka iki yandaki vurmalı gruplarının toplamıyla oluşan 'çapraz ateş'; geniş hacimli, benzersiz 'dairesel-çevresel tını' (stereofonik sound). Zemindeki ana orkestranın hemen solunda video departmanı –daire şeklindeki bir tezgâh (masa) üzerindeki onlarca minik ekranın başında, son derece karmaşık ve ağır bir görevi üstlenen, temsil boyunca tüm projeksiyon faaliyetini yöneten iki teknik eleman (Marc Molinos ile Alberto de Gobbi).

> Yine de bütün bu sarsıcı, çok etkileyici ve başarılı görselliğe rağmen yapıtın ağırlık noktasının (merkezinin) müzik olduğu su götürmez bir gerçek. Seyirci, sahne için vesile teşkil etmeyen bir müzikle karşı karşıya; buna 'enstrümantal tiyatro' demek mümkün.

"La Fura dels Baus" yine sahnedeydi

Sahne konstrüksiyonu, -hoparlör yayınlarından, gereğinde yükseltilmesi gereken akustik seslere kadar- ses tekniği (bu pek komplike ve partisyon takibini zorunlu kılan güç iş 'teknisyenlik' boyutlarını aştığından, yaratıcı kadro listesinde bir de "Klangregie"ye yer açılmış ve 'ses rejisörü' Paul Jeukendrup'ın adı eklenmiş), velhasıl tüm bu müthiş teknik donanım ve organizasyon, eserin rejisörü/multi-medya sanatçısı Carlus Padrissa'nın etrafında toplanan "La Fura dels Baus" adında bir Katalan grup (team) tarafından kotarılıyor. İlk çıkışını Barselona'da, 1992 yılı Olimpik Yaz Oyunları'nın açılış gösterisini düzenleyerek yapan bu topluluk Salzburg Festivali'nden Scala'ya, Münih'ten Viyana'ya en önemli gösteri merkezlerinde muhteşem eserlerin sergilenmesini üstlenmekte artık bugün.

Bestecinin arzu ettiği sahne donanımını sağlaması bir yana (birçok çağdaş rejinin aksine) büyük ölçüde librettoya sâdık kalan Padrissa, ekibiyle birlikte -illâki değişik ya da sansasyonel bir şey yapma kompleksine kapılmadan- eserin sergilenmesine sadece anlamlı bazı katkılarda bulunarak

Paul Leclaire

(final sahnesinde onlarca askerin idam iplerinde sallanması ya da Marie'nin 1965 temsilinin sonundaki 'düşkün', aşağılanmış hâldeki portresini eserin en başında alıntılayarak - Zimmermann'ın da aynen müzikte amaçladığı biçimde-başlangıçla sonun birleştirilmesinin altını çizmek gibi) ve etkiyi artıracak küçük ayrıntılarla derin duygu-düşünce çizgileri çekerek eşsiz bir hiper-performans yaratmış. Kafeterya Sahnesi başta olmak üzere ekstra kalabalık ve hareketli ortamlarda bile bireysel oyuncu yönetimine en mükemmel şekilde hâkim olmuş.

Yine de bütün bu sarsıcı, çok etkileyici ve başarılı görselliğe rağmen yapıtın ağırlık noktasının (merkezinin) müzik olduğu su götürmez bir gerçek. Seyirci, sahne için vesile teşkil etmeyen bir müzikle karşı karşıya; buna 'enstrümantal tiyatro' demek mümkün. Muhtevası sınır tanımayan partisyondaki büyüleyici 'gürültü' unsurlarından ('brüitist' tarzdan) en kuytu köşelerdeki güzelliklere (üç kadının III. Perdenin son sahnesindeki -Gielen'in tabiriyle- "seslerin çiçek açtığı" ve *Güllü Şövalye* operasının ünlü tersetini akla getiren bölüm gibi), kakofonik ses sillelerinden Webernvârî berraklık ve incelikteki oda-müziksel tınılara, envaitürlü çeşniyi dinleyiciye en doyurucu biçimde tattırmaktaki başarılarından ötürü öncelikle Gürzenich Orkestrası ile deneyimli Genel Müzik Direktörleri François-Xavier Roth'u kutlamak gerekiyor. Bir konuşmasında, Zimmermann'a hayranlığından söz ederken, onu "20. yüzyılın Schumann'ı" diye tanımlayan Roth -abartısız (ama emosyondan yoksun sayılamayacak), net ve kendinden emin yönetimine paralel olarak- caz, dans ritimleri ve tarihsel formların, diziselliğin 60'lı yıllara özgü avangard yöntemleriyle karışımının yarattığı müziksel şenlikten (partisyonun -kendi tabiriyle- "gökkuşağı renkleriyle parıldaması"ndan) devşirdiği kişisel hazzı da yansıtıyor âdeta etrafındakilere.

Kaostan mutlak sessizliğe, yani sıkı bir on iki ton matematiğiyle kotarılmış, ancak orkestradaki yüz elemanın da ayrı bir şey seslendirdiği izlenimini veren (6 dakikalık) Preludio burgacı ile, eserin bitimindeki -dünyanın batışını tasvir eden- apokaliptik tablo arasında uzanan dev müzikal yay (bağ) en belirgin şekilde kuruluyor. Kıyamet, dayanılmaz ses orjisini müteakip (7 saniyelik) bir genel sustan sonra, uzun bir çığlığa dönüşüyor, tek bir Re sesinde (unisono) bütünleşiyor (iki saati aşan bir operadaki yegâne 'tekseslilik'). Bombardıman efektleriyle biraz örtülen (bastırılan) orkestra soundunun onlarca kat daha yüksek volümlere ulaşması gerektiği duygusuna kapılıyor o an insan, gözlerine doğrultulan binlerce watt'lık beyaz ışığın kışkırtmasıyla. (Besteci ilk tasarımında bir "atom bulutu/mantarı" projeksiyonu öngörmüş bu sahne için.) Giderek hafifleyen bu korkunç sesin bitimine doğru, 'nihaî sükût' ânında ('yokluk âlemi') tekrar düşünüldüğünde, orkestranın "con tutta forza" (tüm güçle) Re'sinin volümüne ilişkin yetersizliğin daha çok teknik departmanla ilgili olduğu anlaşılıyor.

Şiddet ve seks sahnelerinin kaba saba natüralist havasının yer yer rüyâ âlemine (bazen kâbusa) karıştığı sürreal bir ortamda Chu Uroz'un çok başarılı, kısmen yabancılaştırıcı tarihsel özellikler de taşıyan eklektik kostümlerinin izleyiciyi zaman zaman masal diyârına taşıdığı oluyor.

Eserinin tek bir ölçüsünden bile vazgeçmedi

Oyun boyunca bedensel-tiyatro ile bireysel psikoloji arasında sıra dışı bir uyum sergileyen kalabalık solist ansamblı, maksimum motivasyonu sayesinde, çok ağır bir yükün altından kalkmayı başarıyor. 'Ölümcül' aralıklarla örülü, sözcüğün tam anlamıyla 'fecî' güçlükte ve aşırı tiz

Paul Leclaire

registerlerdeki solo partilerle ilgili olarak Michael Gielen'in söyledikleri ilginç: 1965 dünya prömiyerinin Kontes de la Roche'u, güzel bir sese sahip olmasına rağmen, partisinin (alışılmamış, 'absürd' ezgi zikzaklarının) üstesinden asla gelememiş, yanlış notaların hepsi temsilin akabinde WDR'in yaptığı ses kaydı aracılığıyla tarihe geçmiş! Aralarında Kontes'in de bulunduğu üç kadının, III. Perde finalindeki uzun terseti öğrenmekte zorlanmaları üzerine Gielen besteciye bazı vi-de (atlama) önerilerinde bulunmuş. Zimmermann bunun mümkün olamayacağını, kompozisyondaki yapısal orantıların bozulmaması için tek ölçünün dahi çıkartılamayacağını, gerekirse tüm yanlış notaları sineye çekebileceğini söylemiş.

Solo partiler teknik açıdan bir başka güçlük daha içeriyorlar: Notalar üzerinde ayrıntılı yönergelerle belirtildiği gibi, tonların (alışılmadık) muhtelif şekillerde realize edilmesi gereği. Partide yüksekliği (tizliği) yalnızca ima edilen (sezdirilen) bazı seslerin şarkıdan çok konuşma tonuyla çıkartılması veya yüksekliği tam olarak belirlenen seslerin yarı şarkı, yarı konuşma (mix) tonuyla verilmesi; ya da "tonus rectus" diye tanımlanan, Katolik lituryasında kullanılan 'vibrasyonsuz resitasyon tonu'nda şarkı söylenmesi gibi. Ayrıca solist sanatçılar -şan yapmak ve konuşmak dışında- sıra dışı bir teatral yeteneğe, hatta üst düzeyde hareket (pantomim, gereğinde dans) becerisine sahip olmak durumundalar bu operada.

Seviyenin genelde oldukça yüksek olduğu, burada tümünü ismen, tek tek zikretme imkânının bulunmadığı, kalabalık solist ansamblında sivrilenler, zihinlerde epey kalıcı yerler edinenler, gönüllere yerleşenler var yine de tabii: Ağırbaşlı, heybetli, kızının hayatına hâkim, tumturaklı bir sesi, düzgün bir müziksel diksiyonu olan baba Wesener (Frank van Hove). Çoğu genç kızı cezbedebilecek niteliklere sahip (görünen) bir tenor tipi; esnek ve rahat lirik sesiyle öne çıkan 'kötücül' Desportes (Martin Koch).

Geçen yıl Stuttgart Operası'nda izlediğim Onegin rolüyle beni biraz hayâl kırıklığına uğratmış olsa da Köln'de dört dörtlük, istikrarlı ve tutkulu bir Stolzius portresi çizen, güzel şarkı söyleyen bir bariton (Nikolay Borchev). Etkili oyuncuklukları, ses kaliteleri ve söyledikleri hemen hemen her sözcüğün anlaşılır olmasıyla fark edilen Hamburglu bir

Oyun boyunca bedensel-tiyatro ile bireysel psikoloji arasında sıra dışı bir uyum sergileyen kalabalık solist ansamblı, maksimum motivasyonu sayesinde, çok ağır bir yükün altından kalkmayı başarıyor.

mezzo-soprano, Marie'nin 'aklı başında' kız kardeşi Charlotte (Judith Thielsen) ile Tirollü bir bariton, Yüzbaşı Mary (Wolfgang Stefan Schwaiger).

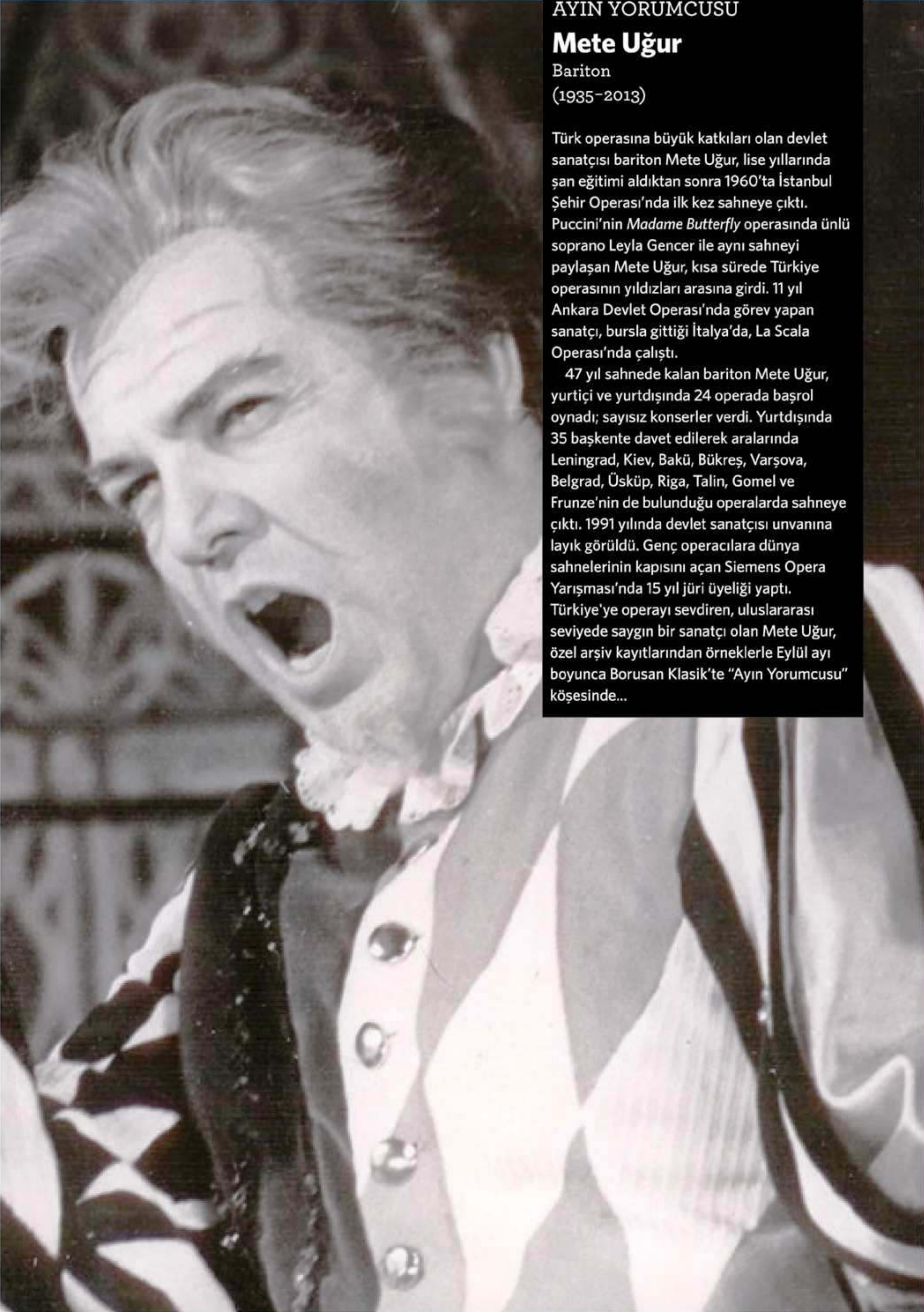
Amerikalı sanatçı Emily Hindrichs (Marie), Gece Kraliçesi gibi tipik, büyük koloratur partilerin sopranosu olmasına rağmen bu eserde tizlerinin parlaklığını dinleyicisinden bir miktar esirgese de, cıvıldayan safdil genç kızdan içler acısı bir durumda sokaklara düşen fahişeye uzanan gelişim çizgisini inandırıcı şekilde, başarıyla sergiliyor.

En son anmak istediğim, kanaatimce 3 Mayıs akşamının yıldızı olan Avustralyalı soprano Sharon Kempton: Dolgun, hacimli, koyu renkli sesi, çok doğal ve vital oyunculuğuyla, ifade gücüyle, çizdiği 'muktedir ana' tipine çok uygun vücut dili ve yapısıyla, bilhassa (aradan sonra) III. Perdenin sonlarındaki uzun sahnesiyle temsilin 'ağır' ruhuna âniden müthiş bir enerji katan Kontes de la Roche.

Sahne gerisinde çalışan onlarca görevli ve daha adlarını anamadığım birçok sanatçı dahil olmak üzere *Askerler* operasını gerçekleştiren tüm kadroyu, Köln Operası yönetimini candan kutlarken şükran duygularımın en büyük kısmını, yaşamın büyük gerçekliklerini yansıtmaktan çok, salondaki herkesin onlara bire bir katılmalarını -ancak ikide bir mesafe ayarını ayarlamayı unutmamaları ve ellerini şakaklarına götürme gereğini de kafalarına kakarak- sağlayan bu muhteşem sanat anıtını opera tarihinin orta yerine diken Bernd Alois Zimmermann'ın yüce ruhuna sunuyorum.

Paul Leclaire

AYIN YORUMCUSU

Mete Uğur

Bariton
(1935–2013)

Türk operasına büyük katkıları olan devlet sanatçısı bariton Mete Uğur, lise yıllarında şan eğitimi aldıktan sonra 1960'ta İstanbul Şehir Operası'nda ilk kez sahneye çıktı. Puccini'nin *Madame Butterfly* operasında ünlü soprano Leyla Gencer ile aynı sahneyi paylaşan Mete Uğur, kısa sürede Türkiye operasının yıldızları arasına girdi. 11 yıl Ankara Devlet Operası'nda görev yapan sanatçı, bursla gittiği İtalya'da, La Scala Operası'nda çalıştı.

47 yıl sahnede kalan bariton Mete Uğur, yurtiçi ve yurtdışında 24 operada başrol oynadı; sayısız konserler verdi. Yurtdışında 35 başkente davet edilerek aralarında Leningrad, Kiev, Bakü, Bükreş, Varşova, Belgrad, Üsküp, Riga, Talin, Gomel ve Frunze'nin de bulunduğu operalarda sahneye çıktı. 1991 yılında devlet sanatçısı unvanına layık görüldü. Genç operacılara dünya sahnelerinin kapısını açan Siemens Opera Yarışması'nda 15 yıl jüri üyeliği yaptı. Türkiye'ye operayı sevdiren, uluslararası seviyede saygın bir sanatçı olan Mete Uğur, özel arşiv kayıtlarından örneklerle Eylül ayı boyunca Borusan Klasik'te "Ayın Yorumcusu" köşesinde...

BORUSAN KLASİK

EYLÜL

Bir **Karnaval** radyosudur

AYIN BESTECİSİ
Anton Bruckner
(1824-1896)

Tüm zamanların en iyi senfoni bestecisi olarak kabul edilen Anton Bruckner, aynı zamanda döneminin tanınmış organistlerindendi. Sonuncusu bitmemiş 11 senfonisi ile, Avusturya barok müziği geleneğinin devamı olarak, klasik Viyana okulu bestecileri ve 19. yüzyıl sonu, 20. yüzyıl başı bestecilerini birbirine bağlayan bir köprü olduğu düşünülür. Yazdığı küçük koro yapıtları ve motetlerin yanı sıra, Yaylı Çalgılar Beşlisi, Te Deum, "Romantik" olarak adlandırılan 4. Senfoni ile 5. ve 7. Senfonileri en önemli yapıtları arasında yer alır. Alçakgönüllü ve detaycı kimliği ile Anton Bruckner'in soyut müziği, yakaladığı "belirsiz tonalite" ve orkestrasyona yaptığı katkıların gücü, kendinden sonraki bestecilerde ve özellikle öğrencisi Mahler'de iyice ortaya çıkar. Yapıtlarının uzunluğu, dini temaların yoğunluğu, ahenkli dili, karmaşık polifonisi ve doğaçlamaları ile tanınan Anton Bruckner, arşivimizdeki kayıtları ile Eylül ayı boyunca Borusan Klasik'te "Ayın Bestecisi" köşesinde...

RADYONUN KLASİK USTALARI
Her hafta 12.00 ve 22.00'de.

Pazartesi **Zerhan Gökpınar** "Notaların Dili"
(10.00 ve 22.00)
Salı **Serhan Bali** "Müzik Takvimi"
(12.00 ve 22.00)
Çarşamba **Halit Süha Çelikkıran** "Scaramouche ile Barok Çılgınlıklar Rehberi / Dekroşe"
(10.00 ve 22.00)
Perşembe **Aydın Büke** "Gölgede Kalanlar"
(12.00 ve 22.00)
Cuma **Ali Pınar** "Alafranga"
(10.00 ve tekrarı Pazar 14.00)
Cuma **Ayşe Yavaş** "Pizzicato"
(13.00 ve tekrarı Cumartesi 22.00)
Cumartesi **Ahmet Makal** "Müzikçe"
(23.00 ve tekrarı Çarşamba 11.00)
Pazar **Serla Balkarlı** "Müzik Masası"
(15.00 ve tekrarı Cuma 11.00)

KADANS
Kültür ve sanat dünyasında iz bırakan değerli müzik insanlarımızı saygıyla anıyoruz...

Nevid Kodallı 1 EYLÜL 2009
Mete Uğur 8 EYLÜL 2013
Seher Tanrıyar 11 EYLÜL 2017
Işın Güyer 11 EYLÜL 2011
Ulvi Cemal Erkin 15 EYLÜL 1972
Muhittin Sadak 16 EYLÜL 1982
Leyla Demiriş 23 EYLÜL 2016

EYLÜL AYINDA
HAFTA SONLARI
Cumartesi 12.00-14.00 ve 18.00-19.00 arası
Pazar 12.00-13.00 ve 18.00-20.00 arası

Dört Mevsim
8-9 EYLÜL
Mevsimler, klasik müzik bestecilerine her zaman ilham kaynağı olmuştur. Borusan Klasik'te hep birlikte dört mevsimi yaşayacağımız bir hafta sonu...

Bruckner ve Senfonileri
15-16 EYLÜL
Tüm zamanların en iyi senfoni bestecisi olarak kabul edilen, alçakgönüllü ve detaycı kimliği ile tanınan Anton Bruckner'in tüm yapıtlarından sizler için bir seçki hazırladık.

Gitar Dinletileri
21-22 EYLÜL
Gitarcıların dünyasına ışık tutan bir hafta sonu. 20. yüzyılın en büyük gitar sanatçıları ve gitar için yazılmış yapıtları bir araya getirdiğimiz bu hafta sonunda gitar dinlemeye doyamayacaksınız...

Taze Kayıtlar
28-29 EYLÜL
Borusan Klasik'te dumanı tüten albümlerden seçtiklerimizle dopdolu bir hafta sonu. Oda müziği eserlerinden senfonilere, çalgılarında usta yorumculardan yıldızı parlayan gençlere, ilk kez birlikte dinleyeceğimiz yeni kayıtlar...

CUMA RAPSODİSİ
Her Cuma 12.00'den itibaren, Tantanalı Huşu ve arkadaşlarının kılavuzluğunda rengârenk notalar ve özgürleştirici rotalarda dünyaya yelken açıyoruz.

KLASİK TATLAR
Her Pazar 10.00-12.00 ve 22.00-24.00

Engin Karakaş 9 EYLÜL
Emirhan Koca 16 EYLÜL
Ekin Erman 22 EYLÜL
Nilüfer Verdi 29 EYLÜL

PROGRAMLARDAN SEÇMELER

Ayşe Yavaş ile "Pizzicato"
Müzik tarihinden keyifli öyküler, bestecilerin aşkları, müzik haberleri, genç yorumcular, yeni çıkan albümler, liedler, aryalar, oda müziği örnekleri, müzikaller, tangolar... Her Cuma 13.00'te, tekrarı Cumartesi 22.00'de.

Gaye Çağlayan ve Burçin Büke ile "Gurme Müzik"
Gaye Çağlayan'ın Müzik Mutfağı'ndaki macerasına katılan piyanist Burçin Büke'nin sunum ve yorumları ile lezzetlenen "Gurme Müzik", her Perşembe 10.00 ve 20.00'de.

Cem Küçümen ile "Birlikte"
Gaye Çağlayan ve gitar sanatçısı Cem Küçümen'in renkli sunumu ile sıradışı birlikteliklerin programı "Birlikte", her Salı 10.00 ve tekrarı 20.00'de. Ayrıca Cumartesi 14.00'te de dinleyebilirsiniz.

Hakan A. Toker ile "Ala Toker"
Usta piyanist ve besteci Hakan A. Toker, her hafta farklı mekânlarda gerçekleştirdiği konserlerin kayıtlarından seçtikleriyle doğaçlamaya açık taptaze bir müzik programı hazırlıyor; her Pazar 20.00'de...

Zerhan Gökpınar ile "Notaların Dili"
Notaların kendi aralarında kullandıkları bir dili olduğunu keşfetmenin ve buna bağlı olarak ne anlattıklarına odaklanmanın insanın ufkunu nasıl genişlettiğine, önünü açtığına, sürprizli maceraların içine attığına tanık oluyoruz. Her Pazartesi 22.00'de, tekrarı bir sonraki Pazartesi 10.00'da...

Serla Balkarlı ile "Müzik Masası"
Dinlerken öğrenmek, öğrenirken eğlenmek isteyen müzikseverler, piyanist "Serla Balkarlı'nın Müzik Masası"na davetlisiniz! Her Pazar 15.00'te, tekrarı Çarşamba 11.00'de.

GENÇ KLASİK

Begüm Aslan ile "Bestecinin Elinden"
Bestecilerin dünyasında olup bitenler, besteciliğe dair bilinmeyenler, usta bestecilerin yanı sıra günümüz bestecilerinin elinden çıkmış yeni besteler; her Çarşamba 24.00'te...

Beste Su Bayramoğlu ile "Perdedeki Notalar"
Filmlerin hikâyelerine eşlik eden, onları bir de notalarla anlatan yapıtlar... "Perdedeki Notalar", dinamik atmosferiyle her Perşembe 24.00'te ve Cuma saat 12.00'de...

Zeynep Beklim ile "Uykusuz Melodi"
Günümüz şarkıcılarından, eskimeyen bestecilere kadar rengarenk isimler; alternatif müziklerden, müzikallere kadar birbirinden farklı türlerde duyduklarınız ve duymadıklarınız, Cuma geceleri saat 24.00'te, Zeynep Beklim ile Uykusuz Melodi'de...

Nereden? Nasıl?
Borusan Klasik'i internette **www.karnaval.com/borusanklasikdinle** adresinden, mobil ortamda iPhone (App Store), Blackberry (Blackberry App World), Nokia Symbian (Ovi Store) ve Android (Google Play Store) cihazlarınıza indireceğiniz "Karnaval" uygulamasıyla,
iPad kullanıyorsanız yine App Store'dan indireceğiniz "Karnaval Radyo" uygulamasıyla dinleyebilirsiniz.

Kayıp Seslerin İzinde
Emre Aracı
emre.araci@andante.com.tr

Agatha Christie'nin piyanosu

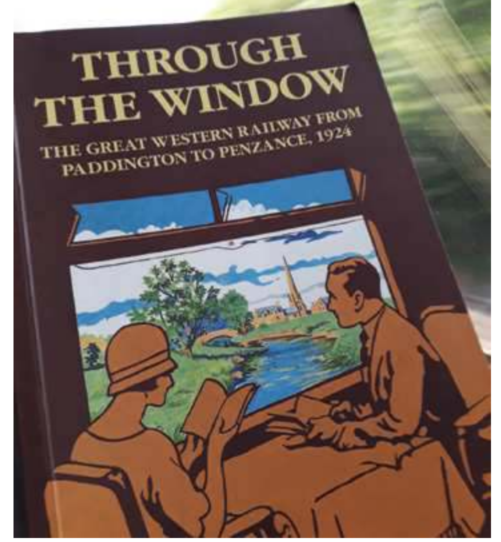
'Cinayet romanlarının kraliçesi' Agatha Christie'nin yazar olmadan önce piyanist olmayı çok istediğini biliyor muydunuz? Yazarımız, Christie'nin Greenway'deki yazlık evine geçenlerde yaptığı bir gezide onun Steinway piyanosunun da sergilendiğini gördü ve bu ilginç karşılaşma onu, Christie'nin piyanist hatta daha sonra şarkıcı olmayı düşlediği çocukluk ve gençlik yıllarına doğru sürprizlerle dolu bir yolculuğa çıkardı.

Ahmet Hâşim *Frankfurt Seyahatnâmesi*'nin girişinde, "İnsan, hayatının tatsızlığından ve etrafında görüp bıktığı şeylerin o yorucu aleládeliğinden bir müddet kurtulabilmek ümidiyle seyahate çıkar. Bu itibarla seyahat "harikûladelikler" avı demektir. Keskin akıllılar "harikûlade"nin zamanımızda artık bir manası kalmadığını söyleyebilirler. Harikûlade hiçbir zaman hakikat sahasında mevcut olmamıştır ki bundan böyle yok olsun" der. Yıl 1932'dir; dünya iki büyük savaş arasındadır. Hastadır Hâşim, Frankfurt'a tedaviye gitmektedir. O ruh hali içerisinde çok da haklıdır, çünkü o "harikûladelikler" gerçekten de şartlar ne olursa olsun insanın hayal gücünde saklıdır. Bir tren penceresinden, yolculuğu esnasında etrafına bakan bir yazarın gördükleri, sonradan kitabının sayfalarında akis bulduğu zaman okurlarının hayallerinde de türlü türlü "harikûladelikler" olarak yeniden şekil alarak onları da sanki o vagonun içine misafir edercesine peşinden sürükleyecek, Frankfurt'a doğru beraberinde götürecektir.

Ama okurları Frankfurt'un sokaklarından ziyade yazarının ruh halini bulacaklardır satırlarının arasında: "İstanbul'un denizini sinirli, ufuklarını mürekkep gibi siyah ve Üsküdar taraflarının göklerini uzak bir yangının hafif kırmızılıklarına boyanmış bıraktım. Onun için zifiri bir karanlıkta tren Sirkeci'den ayrılırken sinirlerim iyi değildi" diye söze başladığı gibi. "Gece her çeşit kuruntuların kafatasımızın kovuklarından çıkıp

Sebah & Jouiallier'nin objektifinden Sirkeci Garı

Agatha Christie

Great Western Railway tarafından 1924'de yayımlanmış olan kılavuz kitap

hakikat çehreleri takınarak, sürü sürü ortaya dağıldıkları, yeri ve göğü tuttukları saattir" cümlesinden de anlaşıldığı üzere endişelidir Hâşim aynı zamanda. "Ölüm, canları gece alır; acılar gece çözülür, kaza ve kader, gece işini görmeye koyulur" diye de ekler. Sirkeci'den akşamları Avrupa'ya doğru yol alan Şark Ekspresi tarihte benzer ruh halleri içerisinde kimleri bağrına alıp götürmemiştir ki. O trende Hâşim'le birlikte, onun bu duygularına ortak, Tokatlıyan Oteli'nin kapısından az önce çıkmış Hercule Poirot, ya da onun yaratıcısı Agatha Christie de pekâlâ seyahat ediyor olabilirdi, ama Christie'nin İstanbul'da açılan o meşhur dedektif romanı *Şark Ekspresi'nde Cinayet*'i yazması için daha iki sene geçmesi lazımdı.

Şark Ekspresi'ne kıyasla son derece sade ve küçük, tek vagondan oluşan ve otobüs gibi giden dizel trenimizle İngiltere'nin Devon bölgesindeki Torquay kasabasına doğru kırmızı falezlerin arasında köpüklü dalgaları kucaklarcasına kıyıya paralel bir halde kıvrıla kıvrıla yol alırken Hâşim'in çizmiş olduğu tabloya kıyasla nasıl da aydınlık ve günlük güneşlik bir günü yaşıyorduk. Daha önce indiğimiz uzun ekspreste elimden düşüremediğim, Great Western Railway (Demiryolu) Şirketi tarafından 1924'de yayımlanmış olan *Through the Window (Pencereden Bakarken)* kılavuz kitabında yol boyu sağlı sollu tasvir edilen manzaralar ve tarihi binalar, katedraller ve kaleler arasında, eski taş köprülerin altından aheste kanal teknelerinin hâlâ dar su yollarından işlemeye devam ettiği bu coğrafyada geçen 93 sene zarfında, nelerin değişmemiş olduğunu

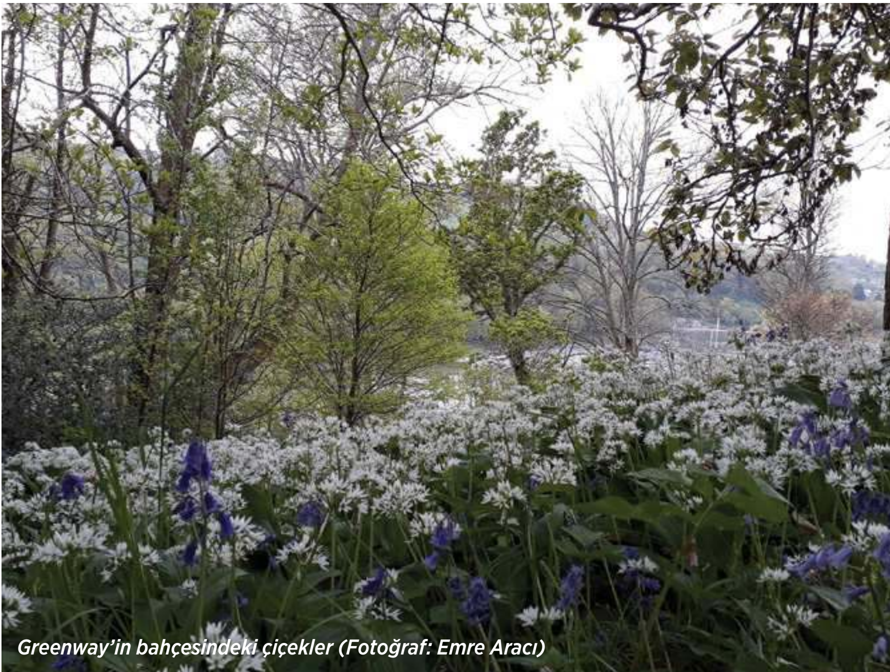

Dartmouth Steam Railway

Greenway'e buharlı tren yolculuğu

Ön cepheden Greenway House ve ana giriş kapısı

Greenway House (Fotoğraf: Emre Aracı)

Greenway'in bahçesindeki çiçekler (Fotoğraf: Emre Aracı)

hızlı ilerleyen bir film şeridine bakarcasına seçmeye çalışıyordum. Ve ne çok yapının, onları saran yeşil alanın, ağaçların ve ormanların esasında hep aynı kalmış olduğuna tanık olmanın huzurunu da bir yandan duyuyordum.

Christie'nin yazlığında "harikûladelikler avı"

Torquay'e yapmış olduğumuz bu seyahatimizin amacı esasında hem Agatha Christie'nin doğduğu bu kasabayı, onun izini sürerek, görmek ve hem de 1938'den 1976'daki vefatına kadar yaz aylarını geçirdiği, Dart Irmağı kıyısında, kayıkhanesiyle birlikte bugün National Trust koruması altında bulunan büyük bir orman ve bahçeler içerisindeki tarihi müze evi Greenway'i gezmekti. Belki de Hâşim'in tabiriyle buna bir tür "harikûladelikler avı" demek daha doğru olurdu; çünkü romanlarından tanıyıp sevdiğimiz bir yazarın hayatına adım atıp bir süre onunla zaman geçirmeye, onu daha yakından tanımaya gelmiştik esasında.

Agatha Christie romanlarının beyazperde ya da televizyon adaptasyonlarından bildiğimiz David Suchet'nin Belçikalı dedektif Hercule Poirot'yu oynadığı veya Joan Hickson'ın Miss Marple'ı canlandırdığı film setlerinden birinin içine düşmüş olduğumuzu hissetsek de Greenway'a gitmek üzere Paignton İstasyonu'ndan bindiğimiz buharlı tren gerçekten de o hatta senelerdir hizmet veren demiryolu ağının bir parçasıydı. Ama burnumuza gelen o kömür ve kurum kokusu arasında 1950 yapımı "Lydham Manor" lokomotifinin ıslığı andırır düdük sesinin ardından ağır ağır hareket eden vagonlar, yükselen buhar sisi içerisinde kaybolurken, çoktan Christie'nin dünyası da kendini Greenway Halt durağından itibaren gözlerimizin önünde belli etmeye başlamıştı. 130 dönümlük bir arazinin içerisinde yer alan Greenway'in şirin bir bekçi kulübesinin yer aldığı bahçe kapısından içeri girildiğinde ise rengârenk çiçeklerden bu İngiliz yazarının romanları kadar bahçe sevgisinin de öne çıktığı derhal hissediliyordu.

Burası gerçekten de tam anlamıyla bir tabiat cennetiydi. Kıvrılarak giden bu yolun sonunda Dart Irmağı'nın bulunduğu boğaza tepeden bakan ağaçlar arasında sade bir biblo gibi duran krem renginde üç katlı taş bir bina karşımıza çıktı. Bugünkü Greenway House 1790'larda inşa edilmişti, ama burada yerleşim 15. yüzyılın başına kadar gidiyordu. Hatta bu krem rengindeki sade yapının yerinde bir

zamanlar yükselen Tudor devrinden kalma eski evde gezgin Sir Walter Raleigh yaşamıştı. Bölgeyi çok iyi bilen Agatha Christie, Greenway'e daha çocukken annesiyle gitmiş ve ev 1938'de satışa çıkarılınca da satın almakta hiç tereddüt etmemişti. Fiyatını ilk olarak on altı bin sterlin olarak duymuş, ama bunun esasta altı bin sterlin olduğunu öğrenince kulaklarına inanamamıştı.

O Mayıs gününde çıtır çıtır yanmasa da insanın içini ısıtan şöminenin bulunduğu evin giriş katındaki yüksek tavanlı ferah oturma odasında öyle bir obje vardı ki işte Agatha Christie'nin dünyasında bu objenin böylesine önemli bir yeri olduğunu anlamam için dahi bu Greenway seyahati benim açımdan son derece isabetli olmuştu. Bu obje Steinway marka bir kuyruklu piyanoydu; üzerinde ise Agatha Christie'nin notaları hâlâ duruyordu.

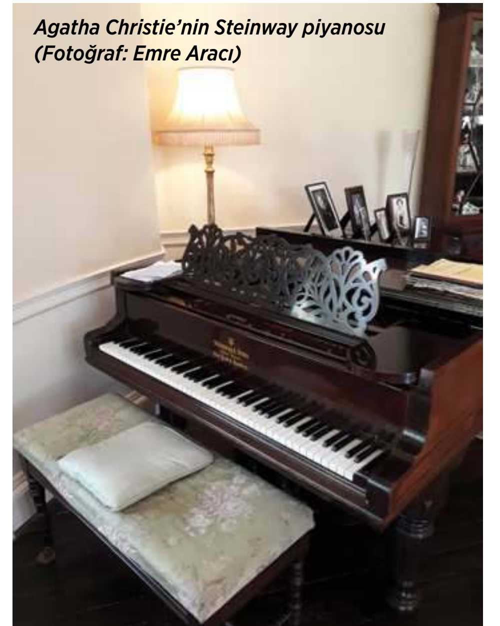
Greenway, Christie'nin okuma üssüydü

Greenway'in çift sütunlu kapısından içeri girince Hermes havasında klasik bir Yunan büstünün başına yerleştirilmiş bir hasır şapka, bir müzeden çok yaşayan bir yazarın evine geldiğimizi hissettiriyordu. Maun ağacından hâlâ işleyen eski bir konsol saat, Agatha'nın çocukluk fotoğrafı, çerçeve içerisinde diğer aile fertlerinin fotoğrafları, babasının Meissen porselenleri koleksiyonu ve her tarafta göze çarpan sayısız kitaplar. Zaten torunu Mathew Prichard'ın anlattığına göre Agatha Christie, Greenway'e yazmak için değil buranın huzurlu, sessiz ve sakin ortamında okumak için gelirmiş ve düzenli olarak ona Londra'daki Harrods mağazasından kolilerle kitaplar yollanırmış. Christie hemen hemen her konuda kitap okurmuş; nitekim Greenway'de kendi kitaplarının ilk edisyon baskılarının yanı sıra Edward Fitzgerald'ın İngilizce tercümesiyle Ömer Hayyam'ın *Rubaiyat*'ının süslü şık bir edisyonu da hemen dikkatimi çeken kitaplar arasındaydı. Hayyam'ın eseri gibi, İngiliz mobilyalar arasında Şam'dan getirilmiş sedef kakma kutular ve Şark işi küçük dolapların önünde durduğu geniş pencereden, dingin bir şekilde akıp giden, üzerinde yandan çarklı buharlı gemilerin hâlâ işlediği Dart Irmağı'nı görmek ise garip bir duyguydu.

İkinci eşi Max Mallowan'ın arkeolog olduğu ve Christie'nin de aynı heyecanla eşini ilk tanıdığı Irak ve Suriye'de onunla beraber arkeolojik kazılara katıldığı ve hatta kimi cinayet romanlarını bu kazılar esnasında yapmış olduğu gözlemlerinden kurgulayarak kaleme aldığı düşünülürse evinin de böylesine egzotik objelerle dolu olmasına şaşırmamak gerekirdi. Ancak o Mayıs gününde çıtır çıtır yanmasa da insanın içini ısıtan şöminenin bulunduğu evin giriş katındaki yüksek tavanlı ferah oturma odasında öyle bir obje vardı ki işte Agatha Christie'nin dünyasında bu objenin böylesine önemli bir yeri olduğunu anlamam için dahi bu Greenway seyahati benim açımdan son derece isabetli olmuştu. Bu obje Steinway marka bir kuyruklu piyanoydu; üzerinde ise Agatha Christie'nin notaları hâlâ duruyordu.

Greenway boyutlarında tarihi bir evde kuyruklu bir Steinway'e rastlamak belki olağan dışı değildi, ama Agatha Christie'nin yazar olmadan önce hayata konser piyanisti olmak üzere atılmayı hayal ettiğini ilk olarak burada duyup öğrenmem oldukça şaşırtıcıydı. İngiliz yazar 1950'de başlayıp, 1965'te bitirdiği otobiyografisinde de bu konuya detaylıca yer vermişti; küçük Agatha piyano derslerine, annesinin de yönlendirmesiyle, ilk olarak Torquay'de geçen çocukluk yıllarında ufak tefek, kısa boylu, titiz ve zor bir Alman olan Fraulein Uder'le başlamıştı. Kulak testini başarıyla geçmiş ve müziğe olan yatkınlığını ispat etmişti. Evde hem annesi, hem de babası piyano çalıyorlardı: "Annem Mendelssohn'un *Songs Without Words (Sözsüz Şarkılar)* bestesini ve gençliğinde öğrenmiş olduğu başka parçaları çalardı. İyi çalardı, ama öyle sanıyorum ki müziği çok derinden seven biri değildi. Babam tabii olarak müziğe yatkındı. Kulaktan duyduğu her şeyi kolaylıkla çalabilirdi. Neşeli Amerikan şarkıları, zenci ilahileri ve daha pek çok şeyler" (Agatha Christie, *An Autobiography,* Harper Collins).

Agatha Christie ve Greenway'deki kütüphanesi

Agatha Christie'nin Steinway piyanosu (Fotoğraf: Emre Aracı)

Agatha Christie piyanist olmayı hayal ettiği Paris'te, 1906

Fraulein Uder'le Schumann'ın *Träumerei* parçasından sonra Grieg'in *Peer Gynt*'ünden *Morgen*'e geçmişlerdi. Ama Fraulein Uder küçük Agatha'ya Czerny'nin etüdlerini de öğretiyordu. Şirin melodili parçalar güzel işlemeli, çiçek açan goncalar gibiydiler, ama o çiçekler gün gelince solup gidiyorlardı; önemli olan sağlam bir köke ve yapraklara sahip olabilmekti ve bunun da tek yolu etüd gibi egzersizleri iyi ve düzenli olarak çalışmaktan geçiyordu. Agatha Christie'nin, satırlarını ilgiyle okuduğum otobiyografisi hiç beklenmedik bir anda sanki bir piyano metoduna dönüşmüş gibiydi.

11 yaşında babasını kaybeden Agatha 1905'te eğitimi için Paris'e yollandı ve piyano dersleri burada da devam etti. Bu defa Madame Legrand adında yaşlı bir hanımdan ders almaya başladı. Madame Legrand piyano derslerinde öğrencilerinin eserleri ilk görüşte deşifre ederek okumalarına önem veriyor ve onlarla birlikte yeni bir parçayı mutlaka düet olarak çalıyor, ama zaman zaman kollarını fazla açtığı için Agatha uzun taburede köşeye sıkışmak zorunda kalıyordu. Bazen de bas partisini çalan Agatha yerini kaybediyor ve melodiye kendisini kaptırmış olan Madame Legrand başını almış giderken bir anda durarak "berbat" deyip tekrar başa dönüyorlardı. Bu arada dönem sonunda verilecek olan resital günü de giderek yaklaşmaktaydı; Agatha, Beethoven'ın opus 13, 8 numaralı *Patetik Sonatı*'ndan son bölüm olan *Rondo Allegro*'yu, bestecisinin adını hatırlamadığı *Serenade d'Aragona* adında bir başka parçayla birlikte çalacaktı. Ancak içini devamlı endişeler kaplamaya başlamıştı; rüyalarında piyanonun tuşları takılıyor, piyano yerine org çaldığını, ya da resitale geç kaldığını görüyordu. Konserden iki gün önce ateşi çıkmış, revire kaldırılmış ve annesi okula çağrılmıştı. Resitalde çalmamasına karar verildi.

Günde yedi saat piyano çalışan küçük Agatha

Agatha, Arc de Triomphe'un hemen arkasındaki Avenue de Bois üzerinde bulunan Miss Dryden'ın özel okuluna yazılınca da piyano derslerine bu defa Charles Fürster adında Avusturyalı bir piyano öğretmeniyle devam etti. Bu dersleri Agatha otobiyografisinde şöyle hatırlayacaktı: "İyi ama ürkütücü bir öğretmendi. Öğrenci çalarken odanın içinde dolaşıp dururdu. Dinlemiyormuş gibi görünür, pencereden dışarı bakar, bir çiçek koklar, ama yanlış bir nota veya yorum duyarsa da aniden bir kaplan gibi yerinden sıçrayarak "Burada niye böyle bir şey çalıyorsun? Berbat" diye bağırırdı. Sinir bozucuydu, ama zamanla insan alışıyordu. Chopin tutkunuydu; bu yüzden de onunla Chopin'in etüdlerini ve valslerini çalıştım, *Fantaisie Impromptue*'yü ve baladlardan bir tanesini öğrendim. Ondan çok şey öğrendiğimi biliyordum ve bundan dolayı mutluydum. Beethoven'ın sonatlarını, birkaç tane hafif parçayla, onun tabiriyle 'salon parçaları'yla, birlikte çalıştım. Fauré'nin *Romans*'ını ve Çaykovski'nin *Barkarol*'ünü de başka parçaların yanında öğrendim. Büyük bir gayretle günde yedi saat piyano çalışıyordum. Sanırım içimde kontrol edilemeyen bir umut doğmaya başlamıştı - şuuruma dahi tam olarak geldiğini sanmıyorum, ama hep arka plandaydı - belki de piyanist olabilir, konserlerde çalabilirdim. Bu uzun ve zorlu bir süreç olacaktı, ama her geçen gün daha da ilerleme kaydetmekte olduğumun farkındaydım".

> "Büyük bir gayretle günde yedi saat piyano çalışıyordum. Sanırım içimde kontrol edilemeyen bir umut doğmaya başlamıştı - şuuruma dahi tam olarak geldiğini sanmıyorum, ama hep arka plandaydı - belki de piyanist olabilir, konserlerde çalabilirdim. Bu uzun ve zorlu bir süreç olacaktı, ama her geçen gün daha da ilerleme kaydetmekte olduğumun farkındaydım."

Piyanist olma hayalleri bir tarafta, Miss Dryden'ın okulunu ziyaret eden ve kendisi de Fürster'in öğrencisi olan Limerick Kontesi'yle birlikte özel bir resitalde okulda çaldığı bir gün Agatha'yı yine endişeler bağlamış ve heyecandan yaptığı pek çok hatalarla bu defa herkesin önünde utanç verici bir duruma düştüğünü hissetmişti. Sahne korkusunun piyanist olma emelleri açısından hayatındaki en büyük engel olduğu aşikârdı. En sonunda cesaretini toplayarak bir gün Charles Fürster'e konuyu açmış ve o da dürüst bir dille Agatha'ya hiçbir zaman konser piyanisti olamayacağını söylemişti. Dünya devamlı olarak sahne korkusuyla cebelleşen bir piyanistten mahrum olurken dâhiyane bir yazar kazanmış oluyordu böylelikle. Ama Agatha Christie'nin piyano sevgisi hiçbir zaman onu terk etmeyecekti. O her zaman evinde kendi başına, zaman zaman da çok yakın aile fertleri önünde, piyanosunun başında çalmaya ve çalışmaya devam edecekti. Hatta 17 yaşındayken bestelemiş olduğu *One Hour with Thee (Seninle bir Saat)* adlı bir valsi dahi A. M. C. Miller adı altında yayımlandı.

Wagner sopranosu Minnie Saltzman Stevens, 1906

Christie'yi Wagner sopranosu olarak hayal etmek

Agatha Christie'nin piyanosu

Çok iyi bir sese sahip olan ve şan dersleri de alan Agatha Christie operaya da düşkündü ve Wagner'in *Ring* operalarının tamamını 1876'da Bayreuth'taki dünya prömiyerini de idare eden Hans Richter'in şefliğinde Londra'da izlemişti. Bir başka performansta Amerikalı soprano Minnie Saltzman Stevens'ı *Tristan ve Isolde* operasında Isolde rolünde dinlemiş ve uzun bir süre kendisinin de bir gün gerçek bir sahnede Isolde'yi canlandıracağını hayal edip durmuştu. Agatha Christie'yi bir Wagner sopranosu olarak hayal etmek dahi Greenway'de hayal gücü engin olanlar için zor bir tablo olmalıydı, ama bunun imkânsız olduğunu Christie'nin kendisi de, otobiyografisinde belirttiği gibi, biliyordu. Yine de dayanamamış ve bir gün Metropolitan Opera'dan bir şancının önünde birkaç arya söylemiş, sesinin opera sahnesi için yeterince güçlü olmadığı cevabını almıştı. Bütün bunlar romanlarından bildiğim tayyörlü, dalgalı beyaz saçlı Agatha Christie profilinden ne kadar da farklı biyografik bilgilerdi ve Greenway'deki Steinway piyanosu başında beni ona sanki daha da yakınlaştırmıştı. O an piyanonun üzerinde elle yazılmış şu not dikkatimi çekti: "Arzu ederseniz bu piyanoyu çalabilirsiniz". Yani Agatha Christie'nin piyanosu evini ziyaret eden ve piyano çalmayı bilen herkese çalması için sunuluyordu. Müzik enstrümanlarının da ruhu olduğuna inananlar için bu, sanki Christie'nin ruhuna dokunmak gibi bir his olmalıydı ve belki de o evden ayrılırken o büyük yazarla gerçek bir tanışıklığın, samimi bir tokalaşmanın en derin hissiyatı olmalıydı. Bundan daha güzel bir "harikûladelikler avı" olabilir miydi...

Emre Aracı'nın *Andante*'deki geçmiş yazılarının tamamına *www.emrearaci.weebly.com* adresinden ulaşabilirsiniz.

Agatha Christie Greenway'de eşi Max Mallowan ile birlikte piyanosunun başında, 1946

“Ritim 0”

Sanat için bir kurtuluş yolu var mı? Sanatçı olarak kişiliklerinden hiç ödün vermeden, bugün klasik müzik dünyasında hayal dahi edemediğimiz sayıda insan tarafından benimsenen Paderewski, Horowitz veya Van Cliburn gibilerinin çağı kapandı mı?

Performans sanatçısı Marina Abramovic, 1974 yılında ismini “Ritim 0” koyduğu bir “gösteri” tasarladı. Bu gösteride kullanılmak üzere Abramovic, bir masanın üzerine 72 adet nesne yerleştirir. Nesneler çok çeşitlidir; aralarında bir gül, bir şişe şarap, üzüm ve ekmek olduğu gibi kesici cisimler, makas, hatta içi dolu gerçek bir silah bile vardır. Fikir ise çok basittir: Abramovic, tam altı saat boyunca tepki vermeden ve izleyicilerle hiçbir iletişime girmeden duracaktır. İzleyiciler ise sunulan nesneleri Abramovic üzerinde istedikleri gibi kullanabileceklerdir. Kısaca, performans sanatçısı Marina Abramovic, bu gösterinin öznesi değil, nesnesi olacaktır ve olası her sonuç için sorumluluğu üstlendiğini baştan açıkça belirtmiştir.

Ignacy Jan Paderewski

Altı saat boyunca tüm kontrol izleyicide olacaktır. Gösteri olaysız başlar. Kimi Abramovic’e gülü verir, kimi bir kadeh şarap ikram eder. Daha cesur olanlardan biri onu yanağından öper. Ancak çok geçmeden, insanlar Abramovic’in gerçekten tepki vermediğini görünce cesaretlenir ve sınırları zorlayan denemelere giriştikçe işler çığırından çıkmaya başlar. İnsanlar, bu kez gül vermek bir yana, gülün dikenlerini Abramovic’in karnına batırmaya başlar. Yapılanlara karşı tepkisizlik devam ettikçe, işler gitgide çirkinleşir ve Abramovic, birçok erkek tarafından tacize uğrar, kıyafetleri yırtılıp atılmaya başlar. Hatta bir kişi Abramovic’in boynunu keser ve damlayan kanı içer. En nihayetinde, bir başka katılımcı silahı Abramovic’in eline tutuşturur ve kurşunu kendi kafasına sıkması için baskı yapar. Bu arada katılımcılardan bir grup, Abramovic’i biraz olsun korumak üzere örgütlenir ve silahı onun elinden alırlar. Sonrasında saldıran ve koruyan iki grup arasında kavga çıkar. Artık ortamda tam anlamıyla doğa kanunları geçerlidir ve yegâne fren mekanizması, eğer varsa insanların vicdanıdır. Altı saat dolduğunda Abramovic ayağa kalkar; çırılçıplak kalmış, yaralı bereli vücudundan kanlar akarak ve bir yandan ağlayarak izleyiciye doğru yürümeye başlar. Katılımcılar o anda odayı terk ederler. Hiçbiri o ana kadar sadece bir nesne olarak gördükleri Abramovic’le yüzleşmek istemez.

> Ne yazık ki bundan neredeyse 40 yıl önce icra edilmiş bu gösteri, bugün gündelik hayatımızın olağan bir parçası olarak deneyimlenmekte.

Bu şok edici gösteri/deney, aslında uygarlığımızın ne kadar kırılgan olduğunu da gözler önüne seriyor. Modern sanatla ilgilenen, muhtemelen “saygın” işlerde çalışan o insanlar, Jose Saramago’nun *Körlük* romanında sergilediği duruma koşut bir biçimde, onları kontrol edecek bir mekanizma olmadığı zaman nasıl da anında kana susamış canavarlara dönüşüyorlar... Ne yazık ki bundan neredeyse 40 yıl önce icra edilmiş bu gösteri, bugün gündelik hayatımızın olağan bir parçası olarak deneyimlenmekte. Fiziksel olarak tanıştığımızda nazik ve ince bulduğumuz insanlar, internetin sanal ve anonim ortamına girdikleri anda tanınmayacak hâle gelebiliyorlar. Dahası internet kültürünün gittikçe daha yoğun bir biçimde

hayatımızın neredeyse tamamına nüfuz ettiğini düşünürsek, bu durum istisna olmaktan öte, toplumsal ilişkilerin yeni normu olarak billurlaşıyor ve zaten kenara itilmiş, önemsizleştirilmiş sanat için de ciddi bir tehdit oluşturuyor.

Bunun iki yönü var: sosyal medyayı bu denli bağımlılık yapıcı hâle getiren ödül mekanizmasına bağlı sürekli şişen egolar ("like", tıklanma ve paylaşılma sayılarıyla gelen kısa ömürlü hazlar) ve bu narsisizmle beraber gelişen, doğal olarak onun tamamlayıcısı olan bir kavga kültürünün olağanlaşması. İnsanların birbirlerine karşı sevgisizliği ve bunu oldukça bayağı şekillerde ifade etmesi elbette yeni bir şey değil. Örneğin, Robert Schumann'ın Liszt'e "Weimar Haşeresi" dediğini hatırlamakta fayda var. Fakat böylesi keskin yargıların, böylesi büyük bir rahatlıkla ve sıklıkla kullanılmaya başlanması; dahası bu yargıları destekleyecek delil sunmanın artık gereksiz görülmesi, şüphesiz günümüz toplumunda şu anda gelişmekte olan sürece özgü bir durum.

Konser salonlarında çaldığımız eserlerin tamamına yakını yukarıda yazılan korkutucu gelişmelerden çok önce, başka bağlamlarda bestelenmiş eserlerden oluşuyor. Bu, elbette söz konusu eserlerin günümüzde bağlamlarını ve geçerliliklerini yitirdikleri anlamına gelmiyor; ancak 21. yüzyılın trajedisinin Chopin'in müziğinde saklı olmadığı da aşikâr. Her ne kadar müzik sanatına çok uzak görünse de, Marina Abramovic'in çalışması zamanın ruhunu çok daha iyi kavrıyor.

Vladimir Horowitz

Gerrits, Roland / Anefo

Klasik müzik dünyasını takip edenler bu dünyayı sadece müzik dinlemek üzere takip etmiyorlar. Yaşadıkları farklı konser tecrübeleri, karşılaştıkları farklı kişilikler onların merakını ve hevesini canlı tutuyor.

Klasik müzik her şeye karşın bir izleyici kitlesine hitap etmek zorunda. Bu sorunlara sırt çevirmek aynı zamanda izleyici kitlesini de kaybetmek demek; çünkü klasik müzik dünyasını takip edenler bu dünyayı sadece müzik dinlemek üzere takip etmiyorlar. Yaşadıkları farklı konser tecrübeleri, karşılaştıkları farklı kişilikler onların merakını ve hevesini canlı tutuyor. Diğer bir deyişle, dinledikleri müzik kadar yaşadıkları tecrübe de önem taşıyor. Bu aşamada, ilgiyi canlı tutmanın belki de tek yolunun popüler kültürün dayattığı tarza itaat etmek olduğu düşünülüyor. Bu değişimi görmek için Deutsche Grammophon'un albüm kapakları tasarımının yıllar içinde nasıl değiştiğine bakmak yeterli. Steinway bile, son dönemde Mont Blanc'ın eski CEO'sunu transfer ederek, piyanonun kendisine odaklanmaktansa, markasının imajından doğru bir yol haritası belirleme isteğini açık olarak

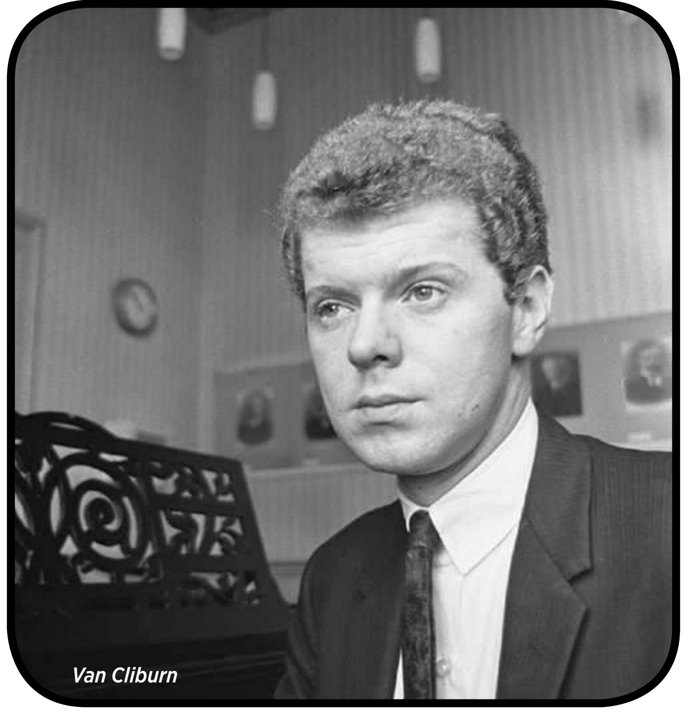
gösterdi. Bunun politik bir sorun olduğu ortada. Öyleyse, bu durumun klasik müzikle sanatsal bağlamda ilişkisi ne olabilir?

Bu sorunun cevabı muhtemelen çalış tarzındaki sıradanlaşmada aranacaktır. Bu, aynı zamanda çok sık rastlanan bir klişedir. Eski zamanın müzisyenlerinin, yeni müzisyenlerle karşılaştırıldığında ne kadar üstün olduğu çok sık duyduğumuz bir önermedir ve *"Nerede o eski bayramlar!"* klişesi kadar karikatürize edilmiştir. Her klişe olumluyu olumsuzdan, güzeli çirkinden ya da iyiyi kötüden ayırmak üzere ikilikler üzerine kurulmuştur. Ancak, üzerinde biraz daha düşündüğümüzde, günümüzde hâkim olan çalış tarzındaki standartlaşmanın (ve bunun sonucu olarak sıradanlaşmanın) aslında iyi-kötü ikiliğiyle çok fazla ilişkisi olmadığını görmek mümkündür. Geçtiğimiz on yılların çalınamaz ilan edilen eserleri şu anda konservatuvarların normal programlarına girmiş durumda. Çalış kalitesindeki bu yükseliş sadece mekanik beceriyle de sınırlı değil; müzisyenler çalış geleneklerine adapte olmaya da çok daha yatkın hâle geliyorlar. Eğer yorumda objektif bir doğru var ise, bugünün müzik eğitimi sonucunda ona ulaşmaya hiç olmadığı kadar yakınız. Ancak bu durum bile Horowitz veya Rubinstein'ın popülerliğinden hiçbir şey eksiltmediği gibi, Friedman veya Lhevinne gibi müzisyenleri keşfettiğimizde yaşadığımız hayranlığı da azaltmıyor. Gerçekten de insan kendine soruyor, bu kadar fazla imkânımız varken neden yukarıda ismi geçen gibi yorumcular eski sıklıkla çıkmıyorlar.

Sorunun kaynağı bence yaşadığımız değişimde yatıyor. Gittikçe vahşileşen dünyamızda, kabul görmek bir formül ile "tanımlanabilir" hâle geliyor. Sınırları muğlaklaşmış bir irrasyonalite ortamında, bir yandan her şeyin mümkün olduğu telkini pompalanırken, diğer yandan bu tanımın dışında kalan, formüle uymayan hiçbir şeyin yaşam şansı bulamadığı ve acımasızca yok edildiği bir kültür ortamı içinde yaşıyoruz. Bunu Picasso'nun resimlerine yönelik, *"Bunu ben de yaparım!"* gibi yorumlardan, Chopin Yarışması'nda katılımcılara yönelik sosyal medya üzerinden yapılan içeriksiz, bayağı ve kaba eleştirilere kadar pek çok yerde görmek mümkün. Dolayısıyla sanatçı da klişeleşmiş bir biçimde *"Bunu ben de yaparım!"* diyebilenin yapamayacağı şekilde çalabilen ve kendisini ancak formüle uygun biçimde farklılaştıran, kısaca tanımlanmış ve beklenilen yola sapma ihtiyacı duyuyor. Öyle ki hiçbir duruş ya da yönelim bu dayatmanın dışında ve karşısında var olamıyor. Sadece bir örnek olarak, Pogorelich gibi bu yolu tercih etmemek bile sistemin içinde kalan bilinçli bir tercih hâline geliyor.

Büyük kemancı ve Brahms'ın yakın dostu Joseph Joachim, 1903 yılında Brahms'ın Birinci Macar Dansı'nın keman için bir uyarlamasını disklere kaydetmişti. Ne kadar eski ve hışırtılı olursa olsun, bu kayıtta bazı notaların biraz tiz olduğunu fark etmek mümkündür. Dikkatli bir dinleyici, bunun bir hata olmadığını, bu notaların sistematik olarak seçilmiş olduğunu anlayacaktır. Yaşadığı çağın en çok takdir gören kemancılarından biri olan Joachim, kültürel konjonktür düşünüldüğünde bunu bir şekilde farkını ispatlamak istediği için değil, basitçe eseri böyle gördüğü için, doğallıkla yapmış olmalı. Oysaki günümüzde bu tür bir yorum tercihi büyük bir olasılıkla ya uygunsuz bir başkaldırı ya da narsist bir gösteri olarak karşılanır ve dışlanırdı. Günümüzde sanatçı, bilinçli veya bilinçsiz hangi yöne yönelirse yönelsin, yapay bir estetik kafesin içine hapsolmuş buluyor kendini.

Yuja Wang'ın geçtiğimiz sene Carnegie Hall'de çaldığı *Hammerklavier Sonatı*, tam da bu bağlamda ilginç bir durumu resmediyor. Wang, bu konserde de, bundan önceki senelerde skandallara yol açan kıyafetlerinden birini giymişti. Gelen tepkiler üzerine de *"Şu anda gencim ve gençliğimi yaşamak istiyorum"* diyerek kendini savunmuştu. Yuja Wang'ın bu duruşunu savunanlar da, *"Elbisesine değil, çalışına bakın"*

Van Cliburn

Günümüzde sanatçı, bilinçli veya bilinçsiz hangi yöne yönelirse yönelsin, yapay bir estetik kafesin içine hapsolmuş buluyor kendini.

görüşünü benimsemişlerdi. Aslında, Wang'ın yaptığı seçimi bu şekilde savunma ihtiyacı duyması bile kendisini bir ikilemin içinde bulduğunu gösteriyor. Toplumun onayladığı giyim-kuşam tarzının doğru veya yanlış olduğunu tartışmaya gerek görmeden, onaylanan giyim tarzının sınırında konser elbiseleri giymek, sosyal medyanın ve reklam sektörünün işaret ettiği hedefi onaylamak anlamına geliyor. Bu tercihi yapmışken, hayatının yegâne amacı sorgulamak olan Beethoven gibi bir bestecinin en değerli gördüğü piyano eserini çalmak ise her açıdan bir çelişkiye işaret ediyor. Bu çelişki, daha Wang piyanoya elini bile sürmeden ortaya çıkıyor.

Aslında Wang'ın elbise seçimi tek başına çok büyük bir anlam ifade etmiyor. Bundan 70-80 yıl önce büyük piyanist Eileen Joyce da cesur kıyafet seçimleriyle müzik dünyasında skandallara sebep olmuştu. Aradaki fark, iki dâhiyane piyanistin hareketlerinin dönemin koşullarında ifade ettiği anlamda gizli. Joyce'un kıyafet seçimi, kadına o yıllarda biçilen role uymayacağının ve dizginlenemeyeceğinin bir ifadesi iken; Yuja Wang'ın kıyafet seçimi, kadına bugün biçilen role uyacağının ve bunu onayladığının bir göstergesi. Öte yandan, eğer Yuja Wang bu polemiğe hiç girmemiş olsaydı, acaba şu anda ulaştığı dinleyici sayısına ulaşabilecek miydi?

Sanat için bir kurtuluş yolu var mı? Sanatçı olarak kişiliklerinden hiç ödün vermeden, bugün klasik müzik dünyasında hayal dahi edemediğimiz sayıda insan tarafından benimsenen Paderewski, Horowitz veya Van Cliburn gibilerinin çağı kapandı mı? Bu sorular cevapsız kalacak. Tutunabileceğimiz en sağlam dal, düşüncelerimiz kadar içgüdülerimizin de manipüle edildiği bu günlerde sormaya, sorgulamaya inandığımız değerlere sadık olmaya devam etmemiz gerektiği gibi görünüyor.

K a d ı k ö y   B e l e d i y e s i ' n i n   b i r   k ü l t ü r   h i z m e t i d i r .

KADIKÖY BELEDİYESİ SÜREYYA OPERASI ULUSAL BESTE YARIŞMASI 2019

Seçici Kurul Üyeleri:
Cihat Aşkın
Turgay Erdener
Suna Kan
Özkan Manav
Gülsin Onay
Ayşegül Sarıca
Yalçın Tura

Piyanolu Dörtlü (Kuartet) için

Son Teslim Tarihi: 03 Aralık 2018
Final Konseri: 25 Şubat 2019

Birincilik Ödülü 12.500 TL
İkincilik Ödülü 9.000 TL
Üçüncülük Ödülü 6.000 TL
Mansiyon 3.000 TL
Seçilen eserlerin CD olarak basımı

ŞARTNAME İÇİN: **www.kbsobesteyarismasi.kadikoy.bel.tr**

Kadıköy Belediyesi Süreyya Operası
General Asım Gündüz (Bahariye) Cad. No. 29 34710 Kadıköy İstanbul T. 0216 346 15 31 pbx.
sureyyaoperasi@kadikoy.bel.tr www.sureyyaoperasi.kadikoy.bel.tr

Çalgı eğitimi almayı düşünen yetişkinlere

Bence hiç beklemeyin! Tanımadığınız bir alana atılıyor olabilirsiniz ama hiç pişman olmayacaksınız. Hemen güvendiğiniz bir çalgı eğitimi merkezine gidin ve bir deneme dersi yapın. O sırada ortam, öğretmeniniz, çalgıya yatkınlığınız, ücret ve ayırmak isteyeceğiniz zaman konusunda fikir sahibi olacaksınız.

Aklınızdan, *"Ya yeteneksiz ya da beceriksiz çıkarsam, rezil olursam?"* diye geçirmeyin. Hiçbir şey olmaz! Çalgı eğitimi verenler zaman içinde her çeşit yatkınlık derecesiyle karşılaşırlar, tanışma dersinde de sizden müthiş bir performans beklemezler zaten. Kendinizi çalgıya çok çok uzak hissederseniz başka bir çalgıyı denemek istediğinizi söylerseniz, olur biter.

Çalgı satın alma işini biraz daha sonraya bırakın. Ders aldığınız yere, ilk birkaç ders kullanabileceğiniz çalgıları olup olmadığını sorun. Değişik birkaç çalgı denemek isteyebilirsiniz. En direkt sonuç veren çalgı piyanodur; melodiye benzer bir şeyleri kısa sürede çıkarırsınız. Muhtemelen bu yaşınıza kadar bazı çalgıların sesine yakınlık duyma konusunda kendinizi tanımışsınızdır. Birkaç çalgı deneyin. Dersler başladıktan kısa süre sonra çalgınızı satın alırsınız.

Sadece dersten derse çalıyorsanız ilerlemeniz son derece yavaş olur. Okul yıllarından bilirsiniz; ders ne olursa olsun, tekrar yapmadan ilerlemek çok zordu, değil mi? Öğrenciyken futbol ya da basketbol oynamışsınızdır. Haftada birkaç kez 90'ar dakika yaptığınız antrenmanlarda koçunuz size yeni hareketler gösterir ve defalarca tekrarlatıp size bu hareketleri ezberletir. Antrenman sonunda ise maç yapar ve öğrendiklerinizi deneyecek bir fırsat elde edersiniz. Ancak çalgı eğitmeni antrenmanı evde yapmanızı bekler. Derste biraz üstünde dursa bile her yeni öğrendiğiniz tekniği evde fırsat buldukça, kendinizi sıkmadan tekrarlamalısınız.

Parmaklarınızın çalgıya alışması ve esnekleşmesi için kendinize zaman verin. Yetişkin yaşta başlayan kişilerin en çok uğraşmak zorunda kaldığı şey, eklemlerin esnemesidir. Her gün evde mutlaka az da olsa tekrar yapın. Özellikle parmaklarınızın bolca esneklik kazanması lazım, sonra işler daha iyi gitmeye başlar.

Pek çok kişinin sandığının aksine, yetişkinler çalgı derslerinde çocuklardan çok daha hızlı ilerler. Bunun en önemli sebebi öğrenme teknikleri, iç disiplin, odaklanma ve evde düzenli tekrar gibi konularda yetişkinlerin hayatları boyunca daha çok yol kat etmiş olmalarıdır. Yetişkinler dersten yeterince verim alıp almadıklarını iyi değerlendirirler; öğretmende bir eksiklik varsa uyarmak konusunda gerekli sosyal donanıma sahiptirler.

Sizden artık geçtiğini düşündüğünüzü biliyorum. Müthiş bir piyanist ya da çellist olmak istiyorsanız haksız sayılmazsınız. 20'inden sonra çalgıya başlamış birinin hayatını çalgısından kazanma olasılığı oldukça düşüktür. Ancak sandığınızdan çok daha iyi çalan biri de olabilirsiniz. Bu da, hayatınızı kuru kekten bir pastaya çevirecektir.

Schubert'in Piyano Sonatları

Schubert'in piyano sonatlarını keşfetmek üzere yola çıkan dinleyici, bir yandan piyano repertuvarının en büyüleyici alanlarından birine girmekte, ancak diğer yandan da eserlerin sayısı ve kapsamı hakkında kolayca duraksayabilmektedir. Öncelikle Schubert'in diğer bütün eserlerinde olduğu gibi, piyano sonatlarının da tümünde, eserin temel tonundan sonra bir "D" harfi ve ardından bir numara gelmektedir; ancak bu harf ve numaranın yazımında örneğin şunlarla karşılaşılmaktadır: d.959 (Perahia), D959 (Brendel, Lupu, Schiff, Uchida), D.959 (Arrau, Richter, Schnabel, Zacharias), D 959 (Kempff). Bu sonatın, Schubert'in kaçıncı piyano sonatı olduğunu merak eden dinleyici, örneğin Schnabel ve Perahia kayıtlarında No. 21 ibaresiyle karşılaşacak, Richter'de ise *Sonata No. 21*'in yanında D.960 sayısını görecek, buna karşılık toplu kayıtların çoğunda herhangi bir sonat numarası bulamayacaktır. Dolayısıyla "No." kısaltması ve onu izleyen bir rakam yalnızca bazı kayıtlarda bulunmakta, ancak bu numaralar da kayıtlarda farklılıklar göstermektedir. Kaynaklar tarandığında, Schubert'in 1815 yılına ait D 279, 1817 yılına ait D 566 ve 1828 yılına ait D 958 sıra sayılı el yazmalarına "birinci piyano sonatı" başlığını verdiği, üstelik 1826 yılında op. 42 olarak yayımlanan D 845 sıra sayılı piyano sonatının da "birinci piyano sonatı" başlığını taşıdığı fark edilecektir. Öte yandan "eser" (opus) sayılarına dikkat eden dinleyici, 1817 yılında tamamlanan D 537 sayılı sonatın op. post. 164 sayısını taşıdığını, buna karşılık dokuz yıl sonra 1826 yılında bestelenen D 894 sayılı sonatın op. 78 olarak yayımlandığını saptayacaktır.

Piyano sonatlarına ilişkin toplu kayıt izlenimi veren setlerden Barenboim, Uchida ve Zacharias'ta ilk eser D 537 iken, Kempff ve Schiff setlerinde D 537'den önce D 157, D 279 ve D 459 sayılı üç eser daha yer almaktadır. Yine Kempff ve Schiff'in setlerinde D 625 sayılı eser 3 bölümden oluşurken, Richter ve Wallisch'te aynı sonata D 505 sayılı tek bölümlük bir *Adagio* eklenmiştir. Wallisch ve Dalberto'da D 613/612 sayısıyla yer alan 3 bölümlük sonat, başka hiçbir toplu kayıtta yoktur. D 566 bakımından daha da tuhaf bir durum söz konusudur: Kempff ve Schiff kayıtlarında bu sonat 2 bölümdür; Richter'de bölüm sayısı 3'e çıkmıştır; Wallisch ve Dalberto'da ise D 506 sayılı bir *Rondo* eklenince sonat 4 bölüm hâline gelmiştir.

Bu tür örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu yazıda, Schubert'in piyano sonatlarına ilişkin bu esrarengiz durumun çözülebilmesi için yapılan araştırmanın sonuçları paylaşılmaktadır.

Kerim Atamer
kerimatamer@yahoo.com

"D" Harfinin Anlamı

Schubert'in piyano sonatlarından ve diğer bütün eserlerinden sonra gelen "D" kısaltması, Otto Erich Deutsch tarafından ilk basısı 1951 yılında Londra'da yapılan "*Schubert. Thematic Catalogue of all his Works in Chronological Order (in collaboration with Donald R. Wakeling)*" başlıklı eserdeki sıra numarasını ifade etmektedir. Bu eserin günümüzde başvurulan güncel (ikinci) basısı şu künye ile yayımlanmıştır: Internationale Schubert-Gesellschaft (yayımlayan), *Neue Ausgabe sämtlicher Werke*, Serie VIII: Supplement, Band 4: Franz Schubert, *Thematisches Verzeichnis seiner Werke in chronologischer Folge von Otto Erich Deutsch*, Neuausgabe in deutscher Sprache bearbeitet und herausgegeben von der Editionsleitung der Neuen Schubert-Ausgabe und Werner Aderhold, Bärenreiter-Verlag Kassel, 1978 (ISBN 3-7618-0571-3). Bu eser aşağıda kısaca "Deutsch" olarak anılacaktır. Deutsch'un kendi açık isteğine göre, eserlerin kronolojik sıra numaraları bildirilirken, sayının önüne yalnızca büyük D harfi eklenecek ve arada bir boşluk bırakılacaktır (Deutsch, s. XX, no. 18).

Dökümler

Schubert'in eserlerine ilişkin ilk döküm, 1827 yılında yayımcı Anton Diabelli & Co. tarafından Op. 73 "*Die Rose*" başlıklı *Lied*'in ekinde basılmıştır (Deutsch, s. X). Ardından çeşitli yıllarda bu dökümler güncellenmiş ve yenilenmiştir (toplu bilgi için bkz. Deutsch, s. X-XI). Nihayet 1884-1897 yılları arasında, diğer bir yayıncı Breitkopf & Härtel (Leipzig), uzun bir hazırlık sürecinin ve derin bir araştırmanın ürünü olan "*Franz Schubert's Werke. Kritisch durchgesehene Gesamtausgabe*" başlıklı 39 ciltlik eseri yayımlamıştır. "Toplu Eserlere İlişkin Eski (Önceki) Döküm" anlamında, kısaca *Alte Gesamtausgabe* ("AGA") olarak anılan (Deutsch, s. XXI) bu derleme, Johannes Brahms'ın (!) başkanlığında çalışan ve aralarında dönemin birçok ünlü müzik uzmanının da bulunduğu bir heyet tarafından hazırlanmıştır (Deutsch, s. XI). Sonraki yıllarda başka derleme ve dökümler de yayımlanmıştır (toplu bilgi için bkz. Deutsch, s. XII). İkinci dünya savaşı sırasında bu kez Deutsch farklı bir yöntem izleyerek yeni bir döküm hazırlıklarına başlamıştır. Deutsch, Schubert'e ait olduğu bilinen veya varsayılan

bütün "el yazması partitürler"in (*Autograph*) izini sürmüş, bunların üzerinde çalışmalar yapmış ve sonuçta eserlerin tarihlerine göre (kronolojik) sırasını çıkartmıştır (hazırlık süreci hakkında geniş bilgi için bkz. Deutsch, s. XII-XIII). Bu sıralama sonucunda, Schubert'in 8 Nisan - 1 Mayıs 1810 tarihleri arasında tamamladığı ilk eseri olan *Fantasie in G für Klavier zu 4 Händen* (Dört El İçin Sol Majör Piyano Fantazisi), Deutsch tarafından hazırlanan dökümde "D 1" sıra numarasını almıştır.

Yeni Bası

Deutsch Dökümü'nün ilk basısı yayımlandıktan sonra, Schubert'in eserlerine ilişkin araştırmalar yeni bir hız ve yön kazanmıştır. Bu araştırmaların sonuçları çerçevesinde, eserin ilk basısında yer alan bazı bilgilerde değişiklikler yapılması gerekmiş, ayrıca eklenmesi gereken çok sayıda yeni bilgiye ulaşılmıştır (Deutsch, s. XVII (2. Basının önsözü)). Bu gelişmelerin ışığında, Deutsch eserin ikinci basısı için hazırlıklara başlamış, ancak tamamlayamadan 1967 yılında ölmüştür (Deutsch, s. XVII (2. Basının önsözü)). Ölümüne kadar onursal başkanlığını yürüttüğü ve merkezi Viyana'da bulunan Internationale Schubert-Gesellschaft (Milletlerarası Schubert Derneği), yalnızca Deutsch dökümünü değil, Schubert'in bütün eserlerini, çağdaş araştırmaların sonuçları ışığında yenileyerek yayımlamak üzere çalışmalara başlamıştır. Bu yönde yapılan hazırlıkların sonucunda "Toplu Eserlere İlişkin Yeni (Güncel) Döküm" anlamında, kısaca *Neue Gesamtausgabe* ("NGA") 1964 yılından başlayarak ciltler hâlinde basılmaya başlanmıştır. NGA kendi içinde "Seriler"e (*Serie*) bölünmüştür; her bir Serinin konusu şöyledir: I: Kilise Müziği (8 cilt); II: Sahne Eserleri (13 cilt); III: Çok Sesli Şarkılar (4 cilt); IV: *Lied*'ler (14 cilt); V: Orkestra Eserleri (5 cilt); Oda Müziği (9 cilt); VII: Piyano Müziği (Birinci Kısım: 4 El İçin Piyano Eserleri (5 cilt), İkinci Kısım: 2 El İçin Piyano Eserleri (7 cilt)); VIII: Ekler (10 cilt). Deutsch Dökümü'nün yeni basısı için hazırlıklar 1976 yılının yazında tamamlanmıştır; ancak eserin baskıdan çıktığı 1978 yılına kadar ortaya çıkan araştırma sonuçları da esere işlenmiştir (Deutsch, s. XX (2. Basının önsözü)). Böylece eserin ikinci basısı, NGA'nın Ekler'e ayrılmış olan VIII'inci Serisinde 4'üncü Cilt olarak 1978 yılında bu kez Almanca olarak yayımlanmıştır. İşte bu eserde yer alan numaralandırma sistemi, günümüzde Schubert'in bütün eserleri bakımından başvurulan ve kullanılan ortak sistemdir.

Opus Sayıları

Buna karşılık Schubert'in eserleri için kullanılan opus ("op.") numaraları, yayım tarihlerine göre verilmiştir. Schubert'in hayatta olduğu süre içinde yayıncı bulmakta ve eserlerini kabul ettirmekte karşılaştığı güçlükler nedeniyle, eserlerin yayın sıraları, kronolojik tamamlanma sırasından tümüyle farklıdır. Bu sebeple, yukarıda verilen örnekte olduğu gibi, kronolojik sırada D 537 sıra sayısını alan ve 1817 yılında tamamlanan sonat, 1826 yılında bestelenen D 894 sıra sayılı op. 78 sonattan çok daha sonra yayımlandığı için op. 164 sayısını almıştır. Nitekim Schubert yaşarken, yalnızca üç sonatı (D 845 = op. 42; D 850 = op. 53; D 894 = op. 78) yayımlanmış, üstelik bunların ilk ikisi, Schubert'in birinci ve ikinci piyano sonatları olarak basılmıştır. Kaldı ki, piyano sonatlarının çoğu AGA'da yer alana kadar hiç yayımlanmadıkları için, opus sayıları yoktur. Dolayısıyla Schubert'in piyano sonatları ve diğer bütün eserleri bakımından opus sayıları, sistematik açıdan herhangi bir önem taşımamaktadır ve tümüyle ihmal edilebilir. Yine de bu incelemede, her bir sonat hakkındaki bilgilere, parantez içinde opus sayıları da eklenmiştir; böylece okuyucu, elindeki kayıtlar ile bu araştırmadaki bilgileri kolayca eşleştirebilecektir.

Sonatlar

Schubert ilk kez 1815 yılının Şubat ayında piyano için bir sonat yazma girişiminde bulunmuştur. 13 yıl sonra, 19/11/1828 tarihindeki ölümüne kadar birçok yeni deneme yapmış, ancak yaklaşık yarısını sonuçlandırmıştır. Deutsch'un Aralık 1950'de yayımlanan birinci basısındaki döküme göre, Schubert'in "piyano sonatı" başlığını attığı tamamlanmış veya fragman hâlinde kalmış partitürlerin toplam sayısı 22'dir (Deutsch, s. XIII). Eserin burada esas alınan 1978 tarihli ikinci basısının fihristinde "piyano için sonatlar" başlığı altında sıralanan eser sayısı 25'tir; ayrıca 2 tane de Schubert'e ait olup olmadığı şüpheli eser bildirilmiştir. Toplu kayıt yapan sanatçıların tercihlerine bakıldığında, bazı piyanistler (örneğin Barenboim, Brendel, Uchida, Zacharias) yalnızca tamamlanmış eserleri dikkate alırken, diğerleri fragman hâlinde kalan eserlerin çoğunu da kaydetmiştir (örneğin Kempff, Schiff, Dalberto). Ayrıca, bazı piyanistler fragmanların kaydına özel bir ağırlık vermektedir (örneğin Richter, Wallisch).

Dönemler

Schubert'in sonatları bazı yorumcular tarafından dönemler hâlinde ele alınıp incelenmektedir. Söz gelimi Schiff, 1815-1818 yıllarını içeren birinci dönemi Schubert'in kendi ayakları üzerinde durmaya çalıştığı keşif dönemi olarak nitelendirmekte, 1819-1826 yıllarını kapsayan ikinci dönemi Schubert'in tam bir üretkenlik ile çalıştığı dönem, son 3 sonatını bestelediği 1828 yılının sonbaharını ise üçüncü dönem olarak adlandırmaktadır. Buna karşılık Kempff, 1815-1817, 1818-1823 ve 1825-1828 yıllarından oluşan üçlü bir sınıflandırmayı tercih etmektedir. Richter ise, Schubert'in hastalığını öğrenmesinden önce ve sonra olmak üzere iki dönemi esas almaktadır. Sonatların bestelendiği sürenin toplamda yalnızca 13 yıldan biraz daha uzun olduğu dikkate alındığında, böylesine kısa bir sürede Schubert'in ne denli hızlı gelişip ustalığa geçtiği görülmektedir. Ne var ki, bu kadar kısa bir sürenin kendi içinde kaç döneme ayrılarak inceleneceğine yönelik tartışma, burada yürütülen araştırmanın amacı bakımından önemsizdir.

Kapsam

Bu yazıda yalnızca piyano "sonat"ları ele alınmıştır. Bu terim ile, el yazması partitüre Schubert tarafından "sonat" (*Sonate*) başlığı atılan eserler kast edilmiştir. Dolayısıyla, söz gelimi (*Wanderer-)Fantasie in C für Klavier* (D 760), *Moments Musicaux* (D 780), *Impromptus* (D 899, D 935) ve *3 Klavierstücke* (D 946) gibi eserler inceleme dışı bırakılmıştır.

Sonuç

Schubert'in kendi el yazısı ile "(piyano için) sonat" başlığını verdiği ve bugüne dek saptanan partitür sayısı 25'tir. Eğer fragman hâlinde kalan tüm sonatlar sıralamada esas alınırsa, daha sonra D 157 içinde eritilen D 154 sayılı fragman birinci piyano sonatıdır; güncel kayıtlarda genellikle 21 veya 22'nci olarak nitelendirilen D 960 ise 25'inci sonattır. Buna karşılık sıralamada yalnızca Schubert tarafından tamamlandığı kesinleşen sonatlar dikkate alınırsa, bu kez sonat sayısı 12'ye düşmektedir: bu sayım yönteminde Schubert'in tamamladığı birinci sonat D 537'dir; dolayısıyla D 960 da bu kez 12 sıra sayısını almaktadır. Şu hâlde, piyano sonatlarının 21 veya 22'ye kadar sıralanması, Schubert'in eserlerine ilişkin bilimsel araştırmalarda varılan güncel

sonuçlarla uyumlu değildir. Şu var ki, güncel yayınlarda D 960'ın 21 sayılı sonat olarak nitelendirilmesi öylesine yaygın hâle gelmiştir ki, bu çalışmada da her bir sonata ilişkin bilgide, 21'li sayıma göre o sonata hangi numaranın verildiği ayrıca belirtilmiştir. Böylece okuyucunun, elindeki kayıtlar ile eşleştirme yapması kolaylaşacaktır. İlginç bir şekilde, 21 veya 22'li sayımda 10 sıra numarası verilen bir sonat burada dikkate alınan kaynaklarda saptanmamıştır.

Şimdi Schubert tarafından "sonat" başlığı atılan tüm partitürlere ilişkin bilgiler tek tek gözden geçirilecektir:

Piyano Sonatlarının Dökümü

1) D 154 - Mi Majör Sonat: Schubert'in "sonat" başlığını atarak piyano için bestelediği ilk eser, 11/2/1815 tarihli Mi Majör tek bölümlük (*Allegro*) bir fragmandır. D 154 sıra numaralı bu tek bölüm, 118'inci ölçüde kesilmektedir. Deutsch'a göre (s. 113) bu fragman, ertesi hafta bestelenecek olan D 157 sıra sayılı eserin ilk denemesidir, çünkü ikinci tema ve çeşitli figürler pek az değiştirilerek o eserde kullanılmıştır.

2) D 157 - Mi Majör Sonat: Schubert'in piyano sonatlarında 21'lik sayımda ilk sırayı alan eser, D 157 sıra sayılı, üç bölümlük sonat fragmanıdır (Deutsch, s. 114). Sırasıyla *Allegro ma non troppo*, *Andante* ve *Menuetto / Trio* bölümlerinden oluşan bu eserin el yazmasında birinci bölümünün başında 18/2/1815, sonunda ise 21/2/1815 tarihleri yer almaktadır. Üçüncü bölüm 64'üncü ölçüde sona ermektedir. Ancak klasik sonat yapısı içinde Menüet/Trio'dan sonra gelmesi gereken (ayrıntılı bilgi için bkz. Thomas Schmidt-Beste, *Die Sonate: Geschichte - Formen - Aesthetik*, Bärenreiter Kassel, 2006, s. 106) dördüncü bölümün bestelendiğine ilişkin bir ipucu yoktur. Bu sebeple D 157 sıra sayılı sonatın fragman hâlinde kaldığı kabul edilmektedir; nitekim üçüncü bölümün Si Majör tonunda bulunması, son bölüm olmadığını göstermektedir (bkz. Donat, *Singing Voices*, in: Schiff, s. 14; Scherliess, *Schubert - lyrischer Poet und Romancier*, in: Kempff, s. 27 ve aynı kitapçıkta s. 20'de *Chronological Table*; Volodos, kapak bilgisi).

3) D 279 / D 346 - Do Majör Sonat: Kataloglarda Schubert'in ikinci piyano sonatı olarak sıralanan eser, "*Sonate I*" başlığını taşıyan D 279 sıra sayılı Do Majör sonattır. El yazmasına Eylül 1815 tarihi atılmıştır. Sonatın el yazması üç bölümden oluşmaktadır: *Allegro moderato*, *Andante* ve *Menuetto: Allegro vivace*. Menüet, "Piyano için la minör Menüet ve Trio" (D 277 A) başlıklı, Eylül 1815'e ait olduğu sanılan tek bölümden biraz değiştirilerek aktarılmıştır. Menüeti izleyen Trio, 34'üncü ölçüde sona ermektedir. Bu hâliyle, üç bölümüm de tam olduğu kabul edilmektedir. Eksik olan dördüncü bölüm hakkında ise iki görüş benimsenmektedir. Bir yandan el yazmasının dördüncü bölüme ait kısmının kaybolduğu varsayılmaktadır. Kempff ve Schiff eseri bu hâliyle benimseyip "fragman" (*Fragment*) başlığıyla kaydetmiştir. Buna karşılık Walter Rehberg, 1928 tarihli Steingräber edisyonunda, dördüncü bölüm olarak Piyano için Do Majör Allegretto'yu (D 346) eklemiştir. Bu bölüm 261'inci ölçüden sonra ansızın kesilmektedir; bu sebeple de bitmediği kabul edilmektedir. Nitekim Schiff edisyonunda D 346'nın, D 279'a ait olup olmadığı kesin olmadığı gibi, bölümün eksik kalmış olması sebebiyle de kayda alınmadığı açıklanmıştır (Donat, in: Schiff, s. 14). Wallisch, her iki el yazmasında yapılan analizlerin sonuçlarına göre, Rehberg'in vardığı sonucun doğru olduğunu kabul etmiş ve D 346'nın bitmemiş olmasına rağmen eserin bu şekilde kaydedilmesi gereketiğini kabul etmiştir. Dalberto ise D 346'yı, D 279'un son bölümü olarak göstermeden, ayrı bir eser olarak ama D 279'un hemen ardından yayımlatmıştır.

Gustav Klimt

4) D 459 / D 459A - Beş Piyano Parçası (Mi Majör Sonat): AGA cilt XI'de beş bölümlük bir sonat olarak yayımlanan bu eser, Deutsch'un araştırmalarına göre aslında iki farklı fragmandan oluşmaktadır. D 459 sıra numarasını alan eser, Ağustos 1816 tarihi atılmış olan el yazmasında, "*Sonate*" başlığı altında iki bölüm içermektedir: *Allegro moderato* ve *Allegro*. Ancak ikinci bölüm, el yazmasında 142. ölçüde kesilmektedir. Deutsch, el yazmasının 1947 yılında New York'ta satıldıktan sonra kaybolduğunu bildirmektedir.

Öte yandan Schubert'in kayıp diğer bir el yazması da, D 459A sıra numarası verilen "*Drei Klavierstücke*" (Üç Piyano Parçası) başlıklı eserdir. *Adagio, Scherzo: Allegro* ve *Allegro patetico* başlıklı bölümlerden oluşan bu eserden yalnızca *Adagio*'nun son sekiz ölçüsü, D 41 sayılı Menüetin yer aldığı el yazmasında korunmuştur; hemen ardından da D 349 sayılı tek bölümlük *Adagio* gelmektedir. Bu sebeple Deutsch, D 459A'nın ilk bölümünün D 349 ve belki D 348 ile ilintili olabileceğini bildirmektedir.

İki bölümlük D 459 ve üç bölümlük D 459A, ilk kez Ekim 1843'te yayıncı C. A. Klemm tarafından biraraya getirilmiş ve "*Fünf Clavierstücke von Franz Schubert*" (Franz Schubert'ten Beş Piyano Parçası) başlığı altında yayımlanmıştır. Deutsch, beş parçanın yayıncı tarafından birleştirildiğini ve başlığın da onun tarafından verildiğini tahmin etmektedir. Bu edisyonda, hem D 459'un ikinci, hem de D 459A'nın üçüncü bölümü tamdır.

Eser, birçok yayında yalnızca D 459 sıra numarasıyla, 3'üncü piyano sonatı olarak sıralanmaktadır. Kempff eseri Beş Piyano Parçası başlığı ile kaydedip her iki eser numarasını verdikten sonra parantez içinde Mi Majör Sonat ibaresini kullanmış, ikinci bölümün temposunu da, el yazmasında olduğu gibi sırf *Allegro* olarak nitelendirmiştir. Buna karşılık Schiff, Dalberto ve Wallisch eseri Mi Majör Sonat olarak nitelendirmiş, yalnızca D 459 numarasını bildirmiş ve ikinci bölümü, Klemm edisyonunda olduğu gibi *(Scherzo:) Allegro* olarak tanımlamıştır. Wallisch, CD kitapçığı için yazdığı notlarda, *Scherzo* eklemesinin Schubert tarafından yapılıp yapılmadığının belli olmadığını, ancak temponun kesinlikle *Scherzo* olmadığını, gerçek *Scherzo*'nun dördüncü bölümde yer aldığını açıklamıştır.

5) D 506 - Mi Majör Rondo: Tek bölümden oluşan bu Rondo, önüne D 505 Re Diyez Majör *Adagio* eklenerek Schubert'in ölümünden sonra op. post. 145 olarak yayımlanmıştır. Kayıp olan el yazmasından hazırlanan kopya "Franz Schubert'ten Sonat" başlığını taşımaktadır. Bu başlık, bölümün bir sonata ait olduğunu düşündürmektedir. Nitekim bu bölümün, D 566'nın son bölümünü teşkil ettiği kabul edilmektedir.

6) D 537 - La Minör Sonat: Bütün kataloglarda ve listelerde Schubert'in dördüncü piyano sonatı olarak, la minör D 537 sayılı sonat sıralanmaktadır. Ancak Schubert, Mart 1817 tarihini taşıyan el yazmasına "*5te Sonate*" (beşinci sonat) başlığını vermiştir. Bu sonatın temel özelliği, Schubert'in tamamladığı ilk piyano sonatı olmasıdır. Muhtemelen bu sebeple, Barenboim, Uchida ve Zacharias gibi yorumcular, "Schubert'in piyano sonatları" başlığı altında yayımladıkları kayıtlarına D 537 ile başlamaktadır. Sonatın *Allegro ma non troppo* başlıklı birinci bölümünü Schiff 11:11 dakikada çalarak burada incelenen kayıtların arasında en uzun süreyi kullanmıştır. Uchida ise yalnızca 7:30 dakikada birinci bölümü bitirmiştir. Schiff'in uzatılmış ve müziğin nefes almasına olanak sağlayan yorumu gerçekten etkileyicidir. *Allegretto quasi andantino* başlıklı ikinci bölümün ilk 16 ölçüsü, pek az değiştirilerek D 959 sıra sayılı, sondan bir önceki sonatın finalinde yeniden kullanılmıştır. Üç bölümlük sonatın son bölümü *Allegro vivace* çalınacaktır. Sonat, Schubert'in ölümünden çok sonra, 1852 yılında op. post. 164 "yedinci piyano sonatı" olarak yayımlanmıştır.

D 557 - La Bemol Majör Sonat

D 664 - La Majör Sonat

Bir Schubert yorumcusu olarak öne çıkmadığı hâlde, Michelangeli'nin neden özellikle D 537'yi kaydettiği bilinmemekle birlikte, bu kayıt, kaynakların çoğunda referans olarak gösterilmektedir.

7) D 557 - La Bemol Majör Sonat: Kataloglarda ve diğer listelerde Schubert'in beşinci piyano sonatı olarak sıralanan La Bemol Majör sonat, tamamlanmış ikinci sonattır. Sırasıyla *Allegro moderato*, *Andante* ve *Allegro* olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. El yazmasına Mayıs 1817 tarihi atılmıştır. Yalnızca tamamlanmış sonatlara ayrılan Barenboim'in setinde D 557 eksiktir.

8) D 566 / D 506 - Mi Minör Sonat: Schubert bu sonata da "*Sonate I*" başlığını vermiştir. Günümüzde kayıp olan el yazmasından aktarılan ilk kopyadan başlayarak bu sonat, *Moderato*, *Allegretto* ve *Scherzo: Allegro vivace* başlıklı üç bölümden oluşmaktadır. Buna karşılık, Kempff ve Schiff edisyonları için hazırlanan kitapçıklarda, Schubert'in bu sonatı bestelerken Beethoven'in opus 90 sayılı sonatından etkilendiği, bu sebeple sonatın sadece ilk iki bölümünün bir bütün oluşturduğu, dolayısıyla üçüncü bölümün kaydedilmesine gerek duyulmadığı açıklanmıştır. Richter, sonatı üç bölüm olarak kaydetmekle birlikte, *Scherzo*'yu ikinci sıraya çekmiştir. Buna karşılık Wallisch ve Dalberto, D 506 sayılı *Rondo*'nun bu sonata ait olduğunu kabul ederek, sonatın üç bölümünü kaydedikten sonra son bölüm olarak D 506'yı eklemiştir. Kataloglarda ve Wallisch'te bu sonat 6 sıra numarasıyla yer almaktadır.

9) D 567 - Re Bemol Majör Sonat: Haziran 1817'de Schubert, D 567 olarak sıralanan üç bölümlük sonatı "*Sonate II*" başlığı altında bestelemiştir. Eseri bu hâliyle kaydeden tek yorumcu olan Wallisch'in bildirdiğine göre bu sonat Schubert'in tüm piyano sonatları arasında teknik açıdan en zor olanlarından biridir. Nitekim Schubert partitürü yayımlaması için yabancı bir yayıncıya göndermiş, ancak eserin "ürkütücü derecede zor olması"ndan ötürü olumsuz yanıt almıştır. Bu sebeple Schubert, sonat üzerinde yeniden çalışmaya başlayarak önemli bazı değişiklikler yapmış ve son bölümden önce yeni üçüncü bölüm olarak bir menüet eklemiştir. Böylece sonat, Mi Bemol Majör tonunda dört bölümlük bir eser olarak D 568 sıra numarasını almıştır.

10) D 568 - Mi Bemol Majör Sonat: D 567'ye ilişkin açıklamada belirtildiği gibi, bu eserin güçlükleri sebebiyle Schubert Haziran 1817'de bu sonatı tekrar ele alıp dört bölümlük yeni bir sonat hâline getirmiştir. Eser bu hâliyle Schubert'in ölümünden sonra, 1829 yılında op. post. 122 olarak ve "Franz Schubert'in Üçüncü Piyano Sonatı" başlığı altında yayımlanmıştır. Bu nitelendirmenin doğru yanı, Schubert'in tamamlanmış üçüncü sonatı olduğudur; ancak bu bilgi o tarihte henüz elde bulunmuyordu. Kataloglarda ve diğer yayınlarda ise bu sonat 7'nci olarak sıralanmaktadır.

11) D 571 / (D 570, D 604) - Fa Diyez Minör Sonat: Temmuz 1817'de Schubert "*Sonate V*" başlığı altında yeni bir sonatın ilk bölümünü bestelemeye başlamıştır. *Allegro moderato* bu bölüm 142. ölçüden sonra kesilmektedir. Wallisch bu bölümün, Beethoven'in Ay Işığı Sonatı ile büyük benzerlikler gösterdiğini belirtmektedir. 1928 yılında yayımlanan Walter Rehberg edisyonunda D 570 sıra sayılı *Scherzo: Allegro vivace* ve *Allegro*'dan oluşan iki bölüm D 571'e eklenmiştir; burada da *Allegro* 174. ölçüde kesilmiştir. Ardından 1976 yılında Paul Badura-Skoda tarafından hazırlanan "Schubert'in Piyano Sonatları" başlıklı edisyonda D 604 sayılı (başlıksız) *Andante*'nin de bu sonata ait olduğu savunulmuştur. Wallisch, güncel bilimsel araştırmalar uyarınca bu önermelerin doğru olduğunu bildirerek, D 571 sayılı sonatı şu sıra düzeniyle kaydetmiştir: D 571, D 570 *Scherzo*, D 604, D 570 *Allegro*. Buna karşılık Schiff edisyonunda, sonatın bu şekilde tamamlanması spekülasyon olarak nitelendirilmiş ve yalnızca D 571 sayılı bölüm kaydedilmiştir. 21'li sayımda bu sonat 8'inci sırada yer almaktadır.

12) D 575 - Si Majör Sonat: Schubert'in 1817 yılında bestelemeye başladığı piyano sonatlarının arasında bir de D 575 sayılı sonat bulunmaktadır. Ağustos 1817'de "*Sonate*" başlığı altında, dört bölümün de taslaklarına başlanmıştır. *Allegro ma non troppo*, *Andante*, *Scherzo: Allegretto* ve *Allegro giusto* bölümlerinden oluşan el yazmasında ortadaki iki bölümün sırası terstir. Nitekim Deutsch'un karşılaştırmasına göre (s. 334), ilk taslaklar ile yayımlanan partitür arasında esaslı farklar bulunmaktadır. Eserin son hâli Ağustos 1818 tarihini taşımaktadır. Diabelli yayınevi tarafından Mayıs 1846'da op. post. 147 olarak yayımlanan bu sonat, Schubert'in tamamladığı 4'üncü sonattır ve kataloglarda genellikle 9'uncu sırada anılmaktadır. Bu sonatın stüdyo kayıtlarının yanı sıra Brendel tarafından Amsterdam'da (1998) ve Richter tarafından Rusya'da (1965) ile Londra'da (1979) yapılmış konser kayıtları son derece etkileyicidir.

13) D 613 / D 612 - La Minör Sonat: 1818 yılının Nisan ayında Schubert "*Sonate*" başlığı altında yeniden bir piyano sonatı bestelemeye başlamıştır. D 613 sayılı bu eser, ilki *Moderato*, ikincisi ise başlıksız olan iki fragmandan oluşmaktadır. Wallisch, birinci bölümün 13 ilâ 19'uncu ölçülerinde Beethoven'in *Waldstein Sonatı*'ndan alıntılar bulunduğunu, diğer bölümün de muhtemelen *Allegretto* temposunda çalınacağını belirlemiştir. Çağdaş araştırmaların

sonuçlarına göre, yine Nisan 1818 yılına ait olan D 612 sayılı Mi Majör *Adagio* D 613'ün orta bölümü niteliğindedir. Nitekim Wallisch ve Dalberto sonatı bu şekilde kaydetmiştir. Buna karşılık Hough, D 613'ün iki fragmanı ile yetinmiştir. 21'li sayımda bu sonata 11 sıra numarası verilmektedir.

14) D 625 / D 505 - Fa Minör Sonat: El yazması kayıp olan bu sonatın ilk kopyasında Eylül 1818 tarihi bulunmaktadır. Sonat, burada üç bölümden oluşmaktadır: *Allegro*, *Scherzo: Allegretto* ve *Allegro*. Birinci ve üçüncü bölüm eksik bırakılmıştır. Schubet'in eserlerine ilişkin çağdaş araştırmaların sonuçlarına göre D 505 (op. post. 145 no. 1) sayılı *Adagio* bu sonatın üçüncü bölümünü teşkil etmektedir. Nitekim Richter (BBC), Wallisch ve Dalberto eseri bu şekilde kaydetmiştir. Buna karşılık Kempff ve Schiff sonatı üç bölüm hâlinde çalmakla yetinmiştir. 21'li sayımda bu sonata 12 sıra numarası verilmektedir.

15) D 655 - Do Diyez Minör Sonat: 1819 yılının Nisan ayında Schubert'in "*Sonate*" başlığı altında başlayıp eksik bıraktığı tek bölümlük fragman yalnızca Wallisch tarafından kaydedilmiştir. 73'üncü ölçüde kesilen fragmanın kayıt süresi 2:51'dir.

16) D 664 - La Majör Sonat: El yazması kayıp olan bu sonat, Czerny yayınevi tarafından 1829 yılında yayımlanmıştır (duyuru tarihi: 30 Eylül 1829). Dört bölümden oluşan bu sonatın, hangi tarihlerde yazıldığı kesin değildir. Bir görüşe göre 1819 yılının yaz aylarında bestelenen sonat, diğer bir görüşe göre ise 1825 yılına aittir. Schubert'in ölümünden sonra op. post. 120 olarak yayımlanan sonat, 21'li sayımda 13 sıra numarası ile anılmaktadır (örneğin Solomon). Bu eser, Schubert'in tamamlayabildiği 5'inci piyano sonatıdır.

D 959 - La Majör Sonat

17) D 769A (D 994) - Mi Minör Sonat: 1823 yılına ait olduğu sanılan "*Sonate*" başlıklı tek bölümlük bu fragman 38'inci ölçüde kesilmektedir. Eseri bu hâliyle yalnızca Wallisch kaydetmiştir; kayıt süresi 1:04'tür. Bu fragman D 994 olarak yeniden sıralanmıştır.

18) D 784 - La Minör Sonat: El yazmasında Şubat 1823 tarihini taşıyan D 784 sayılı bu üç bölümlük eser, Schubert'in tamamladığı 6'ncı piyano sonatıdır. 21'li sayımda 14 sıra numarası verilen (örneğin Solomon) bu sonat, 1839 yılında op. post. 143 olarak yayımlanmıştır. Yayıncı Diabelli partitürü Mendelssohn'a ithaf etmiştir.

19) D 840 - Do Majör Sonat: Schubert'in fragman hâlinde bıraktığı son piyano sonatı, Nisan 1825'e tarihlenmiş olan D 840 sayılı eserdir. İlk iki bölümü tamamlanan bu eserin üçüncü ve dördüncü bölümleri yarım kalmıştır. Schubert'in ölümünden çok sonra, 1861 yılında yayımlanan ilk basıda "*Reliquie*. Schubert'in Son Sonatı" (*Letzte Sonate*) başlığı verilmiştir; "*letzte*" sıfatı "en yeni, en son" anlamında kullanılmış olsa bile başlık hatalıdır. "*Reliquie*" (kalıntı) sıfatı yayıncı tarafından verilmiştir. Kempff ve Schiff yalnızca tamamlanmış iki bölümü kaydederken, Dalberto ve Wallisch diğer iki bölümü de eklemiştir.

20) D 845 - La Minör Sonat: 1825 yılının Mayıs ayı sonunda Schubert D 845 sıra sayılı piyano sonatını bestelemiştir. Tamamlanan 7'nci sonatı olan bu eser, Schubert'in hayattayken yayımlanan ilk sonatıdır. Nitekim sonat, "birinci piyano sonatı" başlığı altında 1826 yılında op. 42 olarak yayımlanmıştır. 21'li sayımda bu sonat 16'ncı sırada gelmektedir.

21) D 850 - Re Majör Sonat: Schubert 1825 yılının Ağustos ayını tatil için Bad Gastein'da geçirmiştir. Burada bestelediği D 850 sıra sayılı piyano sonatı bu sebeple "*Gasteiner*" olarak da anılmaktadır. Dört bölümden oluşan bu sonat, "ikinci piyano sonatı" başlığı altında 1826 yılında op. 53 olarak yayımlanmıştır. Schubert'in tamamlanmış 8'inci sonatı olan bu eser, 21'li sayımda 17 sıra numarasını almaktadır.

22) D 894 - Sol Majör Sonat: Schubert'in 1826 yılında bestelediği tek piyano sonatı Ekim ayına aittir. El yazmasında "Piyano İçin IV. Sonat" başlığını taşıyan eser, 1827 yılında op. 78 olarak yayımlanmıştır. Bu edisyonda birinci bölümün başına "*Fantasie*" nitelendirmesi basılmışsa da, bu nitelendirmenin Schubert'e ait olmadığı kabul edilmektedir. Yine de, D 894 sayılı sonat bazen parantez içinde "*Fantasie*" olarak nitelendirilmektedir. Schubert'in tamamlanmış 9'uncu piyano sonatı olan bu eser, 21'li sayımda 18 olarak dizilmektedir.

23) D 958 - Do Minör Sonat: Schubert D 958, D 959 ve D 960 sıra numaralı son üç piyano sonatını, ölümünden kısa süre önce, Eylül 1828'de art arda bestelemiştir. El yazmalarına Schubert "*Sonate I, II, III*" başlıklarını atmıştır. 21'li sayımda 19 ilâ 21'inci piyano sonatları olarak dizilen bu eserler, Schubert'in tamamladığı 10 ilâ 12'nci piyano sonatlarıdır. Yayıncı Diabelli bu sonatları 1839 yılında bir arada yayımlarken Schumann'a ithaf etmiştir.

24) D 959 - La Majör Sonat: Bu piyano sonatına ilişkin bilgi için D 958'e ait açıklamalara bakınız.

25) D 960 - Si Majör Sonat: Bu piyano sonatına ilişkin bilgi için D 958'e ait açıklamalara bakınız.

"Müzik eleştirmeni" Robert Schumann'ın kaleminden

Chopin'in Piyano Sonatı

Robert Schumann'ın 1841 yılında, Romantik dönemin en önde gelen besteci ve piyanistlerinden Frédéric Chopin'in 2. Piyano Sonatı üzerine yazdığı inceleme yazısını yazarımızın çevirisiyle sunuyoruz.

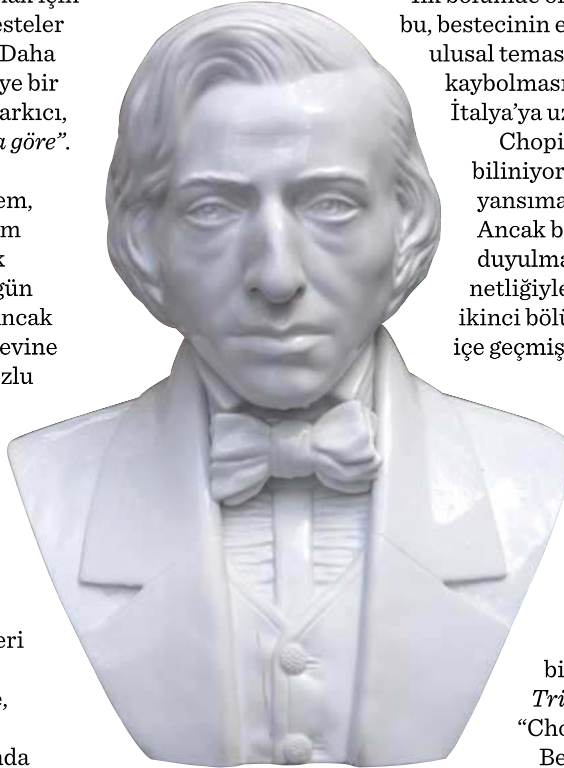
Cihan Barut
cihan@cihanbarut.com

Sezileri güçlü uzman bir göz, bu sonatın ilk ifadelerini inceledikten sonra bestecisi hakkında şüphe etmez. Uyumsuz seslerle uyumsuz seslerden uyumsuz seslere; sadece Chopin bu tarzda başlar ve yine sadece Chopin bu tarzla bitirir. Ve yine de bu eser içinde ne çok güzellik var!

Bu besteyi sonat olarak nitelendirmesi imalı bir şaka değilse de düpedüz bir meydan okumadır. Chopin, tek başlarına takdim edilmesi mümkün olmayan dört adet "yaramaz çocuğunu" almış ve onları gizlice sonat adı altında bir araya getirmiş gibi görünüyor.

Mesela taşralı bir şarkıcının büyük şehirdeki bir müzik merkezine müzik satın almak için geldiğini varsayalım... Ona en yeni besteler gösterilir ama o hiçbirini beğenmez. Daha sonra zeki bir çalışan taşralı müşteriye bir sonat gösterir. *"Evet!"* diye haykırır şarkıcı, *"Eski günlerin yankıları, bu tam bana göre"*. Satın alır ve evinde çalmayı dener.

Korkunç bir yanılgı içinde değilsem, henüz ilk sayfadan sonra, müziğin tüm azizleri üzerinden ağıza alınmayacak sözler söyledikten sonra, bunun düzgün bir sonat olmadığını haykıracaktır. Ancak Chopin amacına ulaşmış, şarkıcının evine girmiştir. Yıllar sonra bir torunun, tozlu raftan bu sonatı alıp çaldıktan sonra *"Adam çok da haksız değilmiş"* deyip demeyeceğini kim bilebilir ki!

Yukarıdaki hikâyeyle kararın yarısını vermiş sayılıyoruz. Chopin artık başka bestecilerde bulunabilecek tarzda müzik yazmıyor. Kendine göre haklı sebepleri de var.

Kültürlüleri de dahil olmak üzere, çoğu piyanistin kendi parmaklarıyla kolayca çalabilecekleri besteler dışında kalan eserleri görmüyor veya yargılamıyor olmaları çok üzücü. Böyle zor eserler üzerinde ön inceleme yapmak yerine notaları ellerine alarak ölçü ölçü ilerlemeye çalışıyorlar. Akılları karışık şekilde notaları ellerinde bıraktıklarında ise yapısal bağıntıları güçlükle tecrübe etmiş oluyorlar.

Jean Paul gibi, özellikle Chopin'in de kendine özgü garip pasajları ve parantezleri var. Bu pasajlar üzerinde fazla oyalanılmaması tavsiyesi yerindedir, aksi hâlde iz sürenler patikada yollarını kaybederler.

Bu sonatta bu tarz engeller hemen hemen her sayfada mevcut ve Chopin'in sık düzensiz ilerleyişi şifreyi çözmek isteyenlerin işini kolaylaştırmıyor. Harmonik olmak istememesinin sonucu ise, sadece kayda değer durumlarda anlayışla karşılanan, oldukça yoğun diyez ve bemol yağmuru oluyor. Bu konuda bazen haklı, ancak bu şekilde, ağırlıklı olarak hayatları boyunca sürecek bir gizem istemeyen halkın aklını karıştırıyor.

Bu sonat, karakteristik olarak beş adet bemol içeriyor. Yani si bemol minör tonalitede, ki bu tonalitenin çok popüler olduğu söylenemez. İlk üç ölçü bize mi ve la natürel ile do ve sol diyez sunuyor! Bu "Chopenistik" başlangıcı takip eden fırtınalı ve tutkulu bölüm ise bizlere Chopin'in ilk eserlerini anımsatıyor. Bu sıkça duyulmalı ve iyi çalınmalı!

İlk bölümde oldukça güzel bir şarkı da var. Aslında bu, bestecinin eserlerinde sıklıkla rastlanan Polonya ulusal temasının damakta bıraktığı tadın yavaşça kaybolması ve Chopin'in Almanya üzerinden İtalya'ya uzanışı bir anlamda.

Chopin ve Bellini'nin arkadaş olduğu biliniyor. Bu dostluğun ikilinin sanatlarına yansımaması da pek mümkün gözükmüyor. Ancak bu mütevazı bir bağ. Zira bu güzel şarkı duyulmaya başladığında Polonya ruhu tüm netliğiyle ön plana çıkıveriyor. Elbette Bellini ikinci bölümün ilk perdesinin kapanışında iç içe geçmiş bu akorlara cesaret edemezdi!

Böylece sona gelen ikinci bölümün kapanışı ise "İtalyan". Bu bana Liszt'in Rossini'yle ilgili yorumunu hatırlatıyor: *"Rossini ve müzisyen arkadaşları yazılarını 'en alçakgönüllü hizmetkârın' ifadesiyle bitiriyorlar."* Chopin'in kadansları ise farklı bir duygusallık içeriyor!

İkinci bölüm ise aynı ruh hâlinin bir devamı; cesur, akıllı ve yaratıcı. *Trio* ise zarif ve rüya gibi; tam anlamıyla "Chopenistik"!

Beethoven'inkilere benzer, sadece isimde bir *scherzo*... Bunu takip eden şey ise daha da karanlık; iticiliği olan bir cenaze marşı. Re bemol bir *adagio* ölçülemez derecede daha güzel bir efekt sağlayabilirdi.

Final adı altındaki son bölüm ise müzikten çok bir "alay". Bu müzikten yoksun bölüm içerisinde, tüm karşı koyulma çabasına karşın kararlı bir duruş sergileyen, kötü bir ruhun nefes alışverişinin duyulduğu itiraf edilmeli.

Şikâyet etmeden büyülenmişçesine bunu dinliyoruz; ancak müzik denemeyeceği için övgüden uzak tutuyoruz. Böylece sonat başladığı gibi bitiyor; gizemli, gülümseyen ve alaycı bir Mısır sfenksi gibi.

Tarih	Saat	Etkinlik	Yer
29+ Ağustos 2018	19.00	**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tasarım Yarışması Sergisi**	Oasis Sümbül Sokak Bodrum
1+ Eylül Sept 2018	19.00	**Cazın İmgeleri Sergisi: Atilla Atala - Reşat Demirkol**	Mine Sanat Galerisi Yalıkavak
1 Eylül Sept 2018	20.00	**Deniz Kuvvetleri Yıldızlar Hafif Müzik ve Caz Orkestrası Solist: Sibel Köse**	Belediye Meydanı
1 Eylül Sept 2018	22.00	**Şenay Lambaoğlu**	OFF Gümüşlük
2 Eylül Sept 2018	20.30	**Söyleşi: Pop ve Caz Üzerine** Cüneyt Özdemir ve Konukları	OFF Gümüşlük
2 Eylül Sept 2018	21.00	**Oran Etkin** - Reimagining Benny Goodman Project; **İlhan Erşahin** - İstanbul Sessions	OFF Gümüşlük
3 Eylül Sept 2018	22.00	**Nükhet Duru Sings Jazz**	OFF Gümüşlük
4 Eylül Sept 2018	20.30	**Yıldız İbrahimova & Kaan Bıyıkoğlu**	ZAI Bodrum
4 Eylül Sept 2018	22.00	**Kenan Doğulu** İhtimaller Projesi	Antik Tiyatro
5 Eylül Sept 2018	19.00	**Bodrum Caz Festivali 1. Yıl Fotoğraf Sergisi**	Osmanlı Tersanesi Kaymakamlık Sanat Galerisi
5 Eylül Sept 2018	21.00	**Shalosh Trio**	Stella Jazz Club Yalıçiftlik
5 Eylül Sept 2018	22.00	**Fahir Atakoğlu**	OFF Gümüşlük
6 Eylül Sept 2018	20.00	**BAU Caz Kentet**	Belediye Meydanı
6 Eylül Sept 2018	22.00	**Ayşe Sicimoğlu Quartet**	OFF Gümüşlük
7 Eylül Sept 2018	20.30	**Greg Lamy Trio**	OFF Gümüşlük
7 Eylül Sept 2018	21.00	**Ayhan Sicimoğlu & Latin All Stars**	Kempinski Hotel Barbaros Bay Yalıçiftlik
8 Eylül Sept 2018	21.00	**Muğla Büyükşehir Belediye Orkestrası Solist: Jülide Özçelik**	Belediye Meydanı
8 Eylül Sept 2018	22.00	**İstanbul Funk Unit**	OFF Gümüşlük
9 Eylül Sept 2018	22.00	**Güz Şarkıları Güvenç Dağüstün & Ece Dağıstan**	OFF Gümüşlük

Kurumsal Destekler

Konser Sahipleri

Festivale Katkı Sağlayanlar

Konaklama Sponsorları

Basın Sponsorları

Caz Derneği
Jazz Society of Turkey

Bilgi: www.bodrumcazfest.org **Biletler:** biletix ticketmaster Türkiye **/bodrumcazfest**

Pop Müzik

Bir müzik devrimcisi İlhan İrem

Türk müzik endüstrisinde tüm zamanların tek ve en önemli senfonik rock üçlemesi *Pencere - Köprü - Ve Ötesi* bu yıl 35 yaşında! İlhan İrem'in rock müzik endüstrisinin hareketsiz olduğu bir dönemde bir müzik devrimciliği yaparak hazırladığı bu üç albüm, yıllar sonra, 2018 yılında üçlü plak seti olarak tekrar müzik marketlerde sunuldu. Türkiye'de bugüne kadar üretilen en kaliteli set olarak tarihe geçen plak setini, senfonik üçlemenin 35. yılında müzikseverlerle buluşturan İlhan İrem'le konuştuk. Efsane müzisyen her zamanki dobra kişiliğiyle yanıtladı sorularımı. İrem'in her cümlesi hakkında sayfalarca yazı yazabilir, saatlerce konuşabilirsiniz.

Dijital müziğe meydan okuyan bir fiziksel albüm seti

Fiziksel albüm satışlarının dijitale yenik düştüğü bir dönemde yayınlanan *Pencere - Köprü - Ve Ötesi* üçleme plak seti öylesine muntazam hazırlanmış ki aslında fiziksel satışların tekrar canlanarak dijital satışlara meydan okuması için neler yapılması gerektiğine dair de önemli bir örnek niteliği teşkil ediyor.

Neden mi? Çünkü artık müziğe ulaşmak dijital sayesinde çok kolay; dilediğiniz şarkıyı dilediğiniz anda dinleyebiliyorsunuz. Bir şarkı ya da albümü satın almanız için çok özel bir tasarımla dizayn edilmesi ve özel bir şekilde paketlenmesi lazım. Bunu tabii ki her baba yiğit yapamaz; en az müzik üretmek kadar özen ister. Öyle bir yaratıcı zekaya sahip olacaksınız ki alanınızda ilk, tek ve özgün olacaksınız. Kısaca devrimci olacaksınız!

Bugüne kadar hazırlanan en iyi albüm seti

İlhan İrem'in senfonik rock üçlemesi 35. yılında *Uçuk Mavi Pencere, Bulutlara Yolculuk* ve *Düşler ve Ötesi* adlarıyla plak formatında siyah bir kutu içinde müziksevere sunuldu. Yurt dışında *box set* denen bu plak setini açtığınızda içinden sadece üç plak çıkmıyor. Üçlemenin adının ve logosunun yer aldığı bir *sticker*, küçük plak şeklinde bir maket, bir siyah tişört ve *long play* kapağı büyüklüğünde basılmış bir kitap da çıkıyor. Kitapta üçlemenin hikâyesi ve hakkında söylenenler yer alıyor. Kutunun içinde son olarak bu üç albümün özenle paketlenmiş üç ayrı plağı çıkıyor. Müzik endüstrisi böylesini görmedi; bu plak setiyle müzik dünyasında ciddi bir devrim yapıldı diyebilirim. İlhan İrem ve EMI Müzik bu projeyle müzik endüstrisi tarihine geçti.

Ne demek istediğimi anlamak için bu üçlemeyi mutlaka görmeniz gerekiyor.

***Bezgin* adlı albümün ardından bir süre üretmediniz. O yıllara dönecek olursak *Bezgin* nasıl bir albümdü ve bu albümle o dönemin Türkiye'si arasında bir ortak sosyal payda ve duygu var mı?**

Ülkenin bozulma anlamında dönüşmeye başladığı yıllardı. Her şeyin anlamı yavaş yavaş değişirken, hayatım ve sanatım için çıkışlar aramaya başladım. Aşklar, sevgiler, dostlar, şehirler, tutunacak dallarım birer birer çatırdarken hiç kolay değildi. Önce içinde bulunduğum hüzünlerle hesaplaşmam, kaçmadan ne varsa açık açık kendime anlatmam gerekiyordu. *Bezgin*, koyu bir yalnızlığın içinde kendime gelme süreciydi; *Pencere*'den öteye gidecek yolları planladığım. Ülkenin ve içimin daralmalarını olduğu gibi yansıttığım, içinde geleceğe hazırlandığım bir albüm... *Bezgin*, ışık ve sevginin karanlık kozası...

***Pencere* albümü İlhan İrem'in müzik kariyerinde önemli bir viraj. Bu virajı alırken İlhan İrem nasıl bir duygu içindeydi?**

Kozadan çıktığımda hayatım ve bütün müzik geleceğim planlanmıştı. *Pencere* milattı, hayatımın ve sonraları kanatlanacak "ışık ve sevgi" yolculuklarının ilk adımı... Uzun çalışmalarla yaratılan yüksek bir müzikalite! *Pencere* dönemin popüler gündemiyle yollarımı tamamen ayırdığım, makas değiştirdiğim albümdü. *Sıkılmasın İçin* adlı şarkıda, dönemin müzikal manzarasını ironik bir biçimde ucundan göstermiştik.

***Pencere* albümünde bir tane İlhan İrem'in klasik dönemini andıran şarkı var: İster İnan İster İnanma. Bu şarkıyı ne zaman yaptınız?**

Kahramanımızın âşık olduğu dönemi anlatan ve öykü gereği, sonunda *Anlasana*'nın melodisine bağlanan bir şarkı için 70'li yıllardaki şarkılarımın formunda bir şarkı yazdım ve kesintisiz öykünün bu bölümünde yer verdim. Şarkıyı, üçlemenin şarkılarını hazırladığım günlerde yazdım.

***Pencere*'yi ürettiğiniz anda bu serinin devam etmesine net olarak karar vermiş miydiniz, yoksa zamanla mı üçlemenin tohumları atıldı? Pencere albümü Altın Plak Ödülü aldı. O dönem için "zor" sayılabilecek bir albüm olması göz önüne alınırsa, bu başarıyı neye bağlıyorsunuz?**

Senfonik rock üçleme, düşüncemde bir bütün hâlinde oluşan projedir. Bu çalışma için Tarabya'da sakin ve kuytu bir eve taşındım. Dışarıyla ilgili hiçbir şeyin giremeyeceği kalın perdeler astım. Önce bütün öyküyü yazdım. Sonra öykünün akışına göre şarkıları oluşturmaya başladım. Üçlemenin parçaları ikişer yıl arayla yayınlanmaya başladı.

Albümü hazırladığım yedi yıl içinde evden çıktığım günler sayılıdır. Aslında *Pencere - Köprü - Ve Ötesi* üçlemesinden sonraki bütün albüm çalışmalarında evim hep yaratım mabedi sessizliğinde.

Pencere Altın Plak aldı, devamında gelen diğerleri de yüksek satış grafikleri çizdi. Çünkü inandığım bir şey var ki her zaman kaliteli müzikten anlayan kalabalık ve nitelikli insanlar var. Yarım yüzyıldır sanat yolculuğumu bu inancın üzerine inşa ediyorum.

***Köprü* albümü *Pencere*'ye göre biraz daha soyut bir albüm. Hikâyenin *Köprü* bölümünün ana teması ne?**

Köprü ölüm ânı ve sonrasını anlatıyor. Öykünün bu bölümünü yazarken ölüme inanmadığımı fark ettim. Ölüm dönüşümdü! Bu nedenle albümün başındaki kaza ve koşuşturma efektlerinden sonra, her şey umutlu bir değişim yolculuğuna hatta yer yer sarkastik bir anlatıma dönüştü. *Köprü* daha farklı, uçuk ve ağır vaka bir albümdür. Tamamen elektronik olması da farkı yaratan unsur olabilir.

***Ve Ötesi* albümünde ilk kez Aykut Gürel'le çalıştınız. Bu aranjör değişikliği neden ve nasıl oldu?**

Ve Ötesi kanat sesleriyle başlar! *Köprü*'de özellikle yaratılmış dijital kaostan sonra, öykü hiç bilinmedik huzurlu öte diyarlarda geçiyor. Anlatımların kanatlanmaya başladığı albümde, sade bir atmosfer oluşturmak için kendi grubumla çalıştım. Aykut grubumun yetkin bir müzisyeniydi.

Bu albümde size Akdeniz Akdeniz Müzik Festivali'nde başarı getiren *Samanyolu* adlı şarkı da yer aldı. Bu şarkı nasıl doğdu? Şarkının *Ve Ötesi* albümündeki yeri ve misyonu ne?

Ve Ötesi albümünde uçuş rotası başka boyutlara geçtikten sonra, derin bir aşk şarkısı görünümlü *Samanyolu* ile kendi galaksimizle vedalaşıp daha ötelere açılıyorum.

***Pencere - Köprü - Ve Ötesi* albümü İlhan İrem'in popüler müzik tarihine kazandırdığı benzeri olmayan bir üçleme proje. Arabesk ve taverna albümlerinin çok sattığı ve popun zayıf olduğu 80'lerde böyle bir projeyi yapmak zor olmadı mı? Ne tür zorluklarla karşı karşıya kaldınız?**

Proje, müzik dünyasındaki kokuşmuşluğa tepki olarak başladı. Bir anlamda, bütün koşullarda yalnızca ruhumdakileri ve hissettiklerimi yazmam konusunda kendime verdiğim sözün kaynağı oldu. Bütün çalışmayı en ince ayrıntısına kadar baştan planladığım için sorun yaşamadım. Sadece çok başarılı bazı müzisyenlerin popüler gündemin kolay kazanımlarına kapılmaları yüzünden, zaman zaman soyut anlatımlarımı kavrayıp icra etmeleri konusunda küçük zorluklar yaşandı. Kayıt sürelerini arttırarak ve stüdyoda çalınacak bölüm öncesi toplantılar yaparak sorun aşıldı.

***Pencere - Köprü - Ve Ötesi* sadece bir albüm müzik projesi değil, aynı zamanda bir kitap ve çizgi roman da oldu. Bu projenin kitaplaşması nasıl oldu. Bu kitap şu an piyasada bulunmuyor, tekrar yayınlamayı düşünüyor musunuz?**

Öyküyü yazarken gözümün önüne gelen görüntüleri kare kare not aldım. Oluşan senaryoyu Nuri Kurtcebe çizdi. Kitap yayınlandı, çizgi roman kitapçığı *Köprü* albümünde ve geçtiğimiz günlerde yayınlanan üçleme içinde yer aldı.

35. yılında bu üçleme muhteşem bir üçlü plak seti olarak LP formatında yayınlandı. Bu proje nasıl doğdu?

Uzun zamandır dinleyiciden gelen istekler sonrasında böyle bir karar aldık. Belirli sayıda basılan özel baskı bir günde tükenince, yoğun şikâyetler üzerine tekrar basıldı.

***"İlhan İrem'in konser vermesi engelleniyor"* diye bir dedikodu var. Bu doğru mu? Sizi neden daha fazla konserde göremiyoruz?**

2006'da, 14 yıl aradan sonra sahneye dönüşümden bu yana yılda bir veya iki solo konser veriyorum. Gelecek yıl tekrar başlayacağım. Aslında değişik şehirlerde bir konserler serisi yapmak istiyorum. İlhan İrem'in yarım asırdır düzenin tümden dışında olması, her dönemde sistemin çarklarını yürütenlerin hoşuna gitmiyor. Şarkıların ve seyircinin gücüyle bunları aşıyoruz. Son dönemde ise genel olarak sanata ve kültüre yönelik büyük bir sağırlık var.

Bugünün müzik endüstrisi, pop müzik yorumcuları ve bestecileri hakkında ne düşünüyorsunuz? Türkiye'de müzik dünyanın neresinde?

Birkaç istisna dışında, bir Orta Doğu ülkesinin tekdüze külüstürlüğünde.

40 yıla yakın müzik üreten ve sadece kendi söz ve bestelerini seslendiren bir müzik yorumcusu olarak telif mekanizmasından (meslek birliklerinden) kazancınız ne oldu? Meslek birlikleri ve devletten hak ettiğiniz telifi kazandığınızı düşünüyor musunuz? Sizce Türkiye'de bir telif sorunu var mı?

Yayınlanmış ve hâlen hemen hepsi yayında olan 300 şarkım var. Bunların pek çoğu klasik olmuş durumda. Farklı bir coğrafyada yaşasaydım, telif gelirleriyle zamanımın tamamını yalnızca yaratmaya ve düşünmeye ayırırdım. Bir taraftan çok sevdiğim ülkemin hâline üzülmekten, diğer taraftan da her şeye karşın zamanımın nerdeyse tamamını yaratmaya ayırmam yüzünden, böyle bir coğrafyada kendi yolumun yolcusu olmanın kaçınılmaz bedellerini yaşıyorum.

İlhan İrem'in Türkiye'nin günümüz kültürel yapısına ve yeni nesle bakışı nasıl?

Yarım yüzyıldır bütün eserlerimi "bitirme tezi" hassasiyetiyle hazırlıyorum. Bir gün bile ucuzluk yollarına sapmadım. Bugün gelinen noktada, Orta Doğu hırpaniliğinin kara bir bulut gibi ülkenin atmosferine çökmesi soluğumu kesiyor. Cehalet, pislik, duyarsızlık, gürültü, sonuna kadar açık hoparlörler, sanata, çağdaş olana sağırlık... Asla umutsuzluğa kapılmıyorum ve sahayı terk etmeyi düşünmüyorum. Ama yaratmak için daha sessiz ve huzurlu diyarlar arıyorum.

Sizce milenyum Türkiye'sinde neden yeni bir İlhan İrem ya da neden genç İlhan İrem'ler çıkmadı?

Çünkü İlhan İrem yalnızca ses, yorum, müzik ve şiir değil; daha öteleri de harmanlayarak, hepsinin bileşkesinden oluşan düşünce. Yarım asır önce *Birleşsin Bütün Eller* ile başlayan yolculuk giderek yolun kendisi oldu. Kainatların ışığıyla yola çıkmak, her şeyi görüp ilgilenme yetisini asla köreltmemek gerekir. Ruhunda zen bahçeleriyle doğan geleceğin çocukları, anlatımların kaynağını ve daha da derinlerini gördüklerinde...

2018 yılından itibaren İlhan İrem bestelerini yorumlamak isteyen yorumculara bestelerinizi verme kararı aldığınızı açıkladınız. İlhan İrem bestesi yorumlamak için izin almak zor mu? Bu konudaki kriterleriniz nelerdir?

Evet, bu yıldan itibaren bütün kullanımlara açığım. İşine saygı duyan herkes, belirli maddi koşullar çerçevesinde bütün eserlerimi seslendirebilir, reklamda veya filmlerde kullanabilir. İzin almak zor değil. Ama popüler müziğin dününü ve bugününü sömüren bazı ucuz yaşam simsarları, gerçek sanatı ve müziği perdeleme çabasıyla İlhan İrem'e dair gerçek dışı hikâyeler anlatabiliyor.

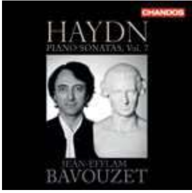

Klasik müzik kayıtları dünyası böylesine zengin bir dönemi herhalde hiç yaşamamıştı. Evet geçmişin büyük markalarından kimileri kapandı, kimileri küçüldü ve artık yeni kayıt çıkarma yoluna gitmeyip arşivlerindeki eski kayıtları 'box set' denilen alımlı kutularda pazarlamakla meşguller. Ama bir de bu endüstride son yıllarda mutlulukla gözlemlediğimiz 'küçük ve bağımsız kayıt markaları' gerçeği var. Yaşadığımız zenginliği de işte bu 'küçük ve bağımsız' butik firmalara borçluyuz. Bir dezavantajı var yalnız bu kadar çok klasik müzik kaydının piyasaya sunulmasının. Zaman ve maddiyat açısından daraldığımız günümüzde tepemizden aşağı yağmur gibi yağan bu kayıtlar arasında kaybolmadan, içlerinden dinlemeye gerçekten değer olanları bulup çıkarmak kolay iş değil ve ciddi emek istiyor. Bu yüzden bir önceki ay boyunca en çok dinlediğim 'yeni' klasik kayıtlar hakkında bu köşeden okurlarımızı bilgilendirmek istedim. Her sayıda mümkün olduğunca çok sayıda yeni kayıt önerisinde bulunmayı amaçlıyorum. Elbette kendi beğeni kriterlerime uyan kayıtların öncelik sahibi olması çok doğal ama yıllardır tür ayırt etmeksizin, merak duygusunu bir an bile terk etmeden dinlemeyi adet edindiğim için her okurun bu köşede kendisine göre bir şeyler bulacağını ümit ediyorum. İyi okumalar ve iyi dinlemeler...

C.P.E. Bach
Viyolonsel Konçertoları
Wq170 ve Wq172, Senfoni H648 (Wq173)
Jean-Guihen Queyras (viyolonsel),
Ensemble Resonanz/Riccardo Minasi (şef)
Harmonia Mundi

Viyolonselciler kendilerini piyanistler ve kemancılarla kıyaslayıp, 'konçerto repertuvarımız çok kısıtlı' diye ahlayıp vahlamayı bıraksınlar derim çünkü Barok dönemi deştikçe işte bu kayıttaki gibi harika viyolonsel konçertoları dökülüyor ortaya. Queyras'ın lezzetli yorumu kadar Ensemble Resonanz'ın dinamik yorumlarıydı dinleme deneyimimi daha da zenginleştiren.

Haydn
Piyano Sonatları Vol. 7
Sonatlar No. 8, 13, 46, 57, 58
Jean-Efflam Bavouzet (piyano)
Chandos

Mozart gibi Haydn'ın piyano sonatlarına da genellikle dudak bükülür, bu ustaların diğer yüce eserleri yanında figüran muamelesi yapılır, konserlerde pek seslendirilmez. Halbuki şimdilerde bol ödüllü Fransız virtüoz piyanist Jean-Efflam Bavouzet'nin Chandos etiketiyle devam eden kayıt serisinde şahit olunabileceği gibi Haydn'ın sonatları, dinlemesi inanılmaz keyifli minik mücevherler. Bavouzet, stüdyo ortamında sanki konser salonunda dinleyici önünde çalıyormuş hissi veren, o spontanlığı her seferinde yakalayabilen nadir sanatçılardan biri.

Shostakovich
Senfoniler No. 4, 11 (Yıl 1905)
Boston Senfoni Orkestrası/
Andris Nelsons (şef)
Deutsche Grammophon

Konser salonları dünyasında üstün akustiğiyle öne çıkanlardan biri olan Boston Senfoni Salonu'nda konser izleyenimiz sayıca belki çok değildir ama o salonda verilmiş bir konserde kaydedilmiş bu kaydı dinlediğinizde salonun nasıl da muhteşem tınladığını anlamamak olanaksız. Tabi bu kaydın ses kalitesinin bu kadar görkemli olmasında DG mühendislerinin rolünü de es geçmeyelim. Kaydın içeriği de aynı ölçüde muhteşem. Boston'un meşhur bakırları sayesinde, çalındığı ortamı gümbür gümbür inletebilen bir kayıt bu. Özellikle kaliteli bir sette nefis tınlar.

German Cantatas with Solo Violin (Solo Keman ile Alman Kantatları)
J.C. Bach, Biber, Bruhns, Eberlin, Pachelbel
Solistler, Ensemble Diderot/
Johannes Pramsohler (keman)
Audax Records

Bach'ın kimi kantatlarında insan sesinin yanına bir de solo çalgıyı 'obbligato' yani zorunlu (bir nevi solist) kullandığı örnekleri pek severim. Bach'ta obua, flüt ve keman olur bu çalgılar genellikle. Bu kayıtta keman yine obbligato çalgı ama bir tane bile J.S.Bach eseri yok içinde ama baba Bach'ın oğluyla birlikte başka Alman barok dönem bestecilerin keman-vokal için yazılmış eserlerini keşfetmek için iyi bir fırsat oldu bu güzel kayıt.

Not: Bu sayfada tanıttığım tüm kayıtların CD'lerini satın almak veya internet üzerinden 'streaming' yoluyla dinlemenin yanı sıra Spotify, Deezer veya Naxos Music Library platformları üzerinden de dinleyebilirsiniz.

Opera Kayıtlarından
Yiğit Günsoy
yigit.gunsoy@andante.com.tr

Alban Berg *Wozzeck*

20. yüzyıl bestecileri düşünüldüğünde en önemli yere sahip olanlardan biri de kuşkusuz Alban Berg'dir. Berg, İkinci Viyana Okulu bestecileri içinde eserleri en sık oynanan bestecidir. Bestecinin 12 ton stilinde verdiği eserler için eleştirmenler, öğretmeni Schoenberg'den daha duygusal olduğunu ve 12 ton'a daha insani değerler getirdiğini söyler.

1885 yılında Viyana'da doğan Berg, gençlik yıllarında ağırlıklı olarak edebiyata ilgi duyar. Babasının ve ağabeyinin cesaretlendirmesiyle beste yapmaya başlayan Berg, 1904 yılında Arnold Schoenberg'le tanışır. Schoenberg genç bestecinin yeteneğini keşfeder ve ona müzik dersleri vermeye başlar. Berg'in ilk defa seyirciyle buluşması 1907 yılında bestelediği piyano sonatıyla olur. Az sayıda eser vermesi, kusursuzluğu araması ve besteleme aşamasında yavaş ve tereddütlü çalışmasından kaynaklanır. Berg sadece iki opera bestelemiştir. 1935 yılında, ikinci operası olan ve 12 ton metoduyla bestelenen *Lulu*'nun son perdesinin orkestrasyonunu bitiremeden, henüz 50 yaşındayken ölür. Eser, 1937 yılında iki perde olarak prömiyerini yapmış, Friedrich Cerha tarafından hazırlanan üçüncü perde ancak 1979 yılında, eserin prömiyerinden tam 62 yıl sonra seyirciyle buluşabilmiştir.

20. yüzyılda bestelenen operaların en önemlilerinden biri sayılan *Wozzeck*, dünya prömiyerini Berlin'de 1925 yılında gerçekleştirmiştir. Eser 1914-1922 yılları arasında bestelenmiştir. Bu uzun süre, Birinci Dünya Savaşı sırasında Alban Berg'in orduda görevli olmasından ve çalışmasına zorunlu olarak ara vermesinden dolayıdır. Eserin librettosu da besteciye aittir. Operanın temelini aldığı George Bühner'in *Woyzeck* adlı oyunu Leipzig'de geçen gerçek bir hikâyeden yola çıkılarak yaratılmıştır. Johann Christian Woyzeck isimli bir peruk yapımcısı, sevgilisini bıçaklamış, avukatı onun akıl sağlığının yerinde olmadığını iddia ettiyse de, doktorların incelemesi sonucu bunun doğru olmadığı fikrine varılmış ve Woyzeck idam edilmiştir.

Her biri beş sahneden oluşan üç perdelik eseri sahnelemenin en büyük zorluklarından biri kuşkusuz bir sahneden diğerine geçerkenki dekor değişimleridir. Klasik formda sahnelendiğinde, sahnelerde mekân değişikliği olduğu için her bir perdede, perdenin dört defa kapanıp açılması veya *blackout* yapılması gerekir.

2015 yılında sahnelenen ve bir yıl sonra piyasaya sürülen bu DVD'de rejisör Andreas Homoki eseri modern bir şekilde sahneleyerek bu sorunu çözmüş. Perde açıldığı zaman sahnede kocaman bir çerçeve görüyoruz. Sahne değişimlerinde bu çerçevenin içinde gittikçe küçülen diğer çerçeveler müthiş bir perspektif yaratıyor ve sahneye göre

© Monika Ritterhaus

sonsuzluk imgesi veriyor. Karakterlerin hepsi bu ana çerçevenin içinde duruyor ve çoğunlukla sadece belden üstleri görünüyor. Tıpkı bir kukla tiyatrosu seyreder gibi oluyoruz. Makyajlar da kukla bebeklerini andırıyor. Karakterlerin, kaderin veya toplum kurallarının birer kuklası olduğunun altını çizen bir yaklaşım olmuş. Işık oyunlarıyla, iç içe geçmiş perspektif çerçevelerin sağa sola yatmasıyla Wozzeck'in akli dengesizlikleri, asansör gibi yukarı çıkan çerçeveyle tavan arasında kalan Marie ve Wozzeck'in sıkışmışlıkları çok çarpıcı bir şekilde ifade edilmiş. Kadınlar korosunun hepsinin Marie kostümü ve peruğuna bürünmesi, erkekler korosunun aynı desen ve modeldeki kıyafetleri, ışık ve özellikle makyaj kullanımı bize adeta bir kâbusu yaşatıyor. DVD'yi seyretmeye başladığımda bir buçuk saat boyunca bir çerçeve gerisinde gerçekleşecek opera sıkıcı olur mu diye şüphe duymuştum fakat bir solukta bitirdim seyretmeyi. Çok çarpıcı bir prodüksiyon olmuş. Fakat bu versiyondan tat alabilmek için gerçekten eseri ve sahne değişimlerini, hangi sahnede kimin nerede, kiminle olduğunu çok iyi bilmek, *Wozzeck* operasını çok iyi tanımak lazım. Yoksa bu sahnelemenin keyfine varmak biraz zorlaşır.

Yapımda yer alan bütün solistler üst düzey bir performans sergiliyor. Wozzeck rolündeki Christian Gerhaher gerek vokal gerekse tamperaman olarak bu gerçekten zor rolü başarıyla canlandırıyor. Fakat karakterin psikolojisindeki gelgitleri daha keskin belirtmesi daha çarpıcı olurdu. Napoleon makyajı ve kostümü içinde Captain rolündeki Wolfgang Ablinger-Sperrhacke, Andres rolündeki Mauro Peter ve Drum-Major rolündeki Brandon Jovanovich eserin üç ayrı tenor rolünü yorumluyor. Özellikle Brandon Jovanovich hem çok tiz hem de çok pes notalarla dolu bu rolü gerek vokal gerekse de oyun olarak mükemmel denilecek bir şekilde yorumluyor. Marie rolünde Gun-Brit Barkmin karakterin iç çatışmasını ve arzularını, pişmanlık ve şehvet düşkünlüğünü çok güzel aktarıyor. Fakat Barkmin'in vokal olarak ağır partiler söylemiş olmasının sesine az da olsa yansımış olduğunu belirtmeden geçemeyeceğim.

Alban Berg (1885-1935)

Orkestra, deneyimli ve kuşkusuz günümüzün en önemli şeflerinden biri olan Fabio Luisi tarafından yönetiliyor. Esere iki yıl çalıştığını söyleyen Luisi, bu çalışmasının karşılığını harika bir şekilde alıyor Zürih Filarmoni'den.

Çok doğru bir felsefeye oturtulmuş, semboller, dekor-kostüm-makyaj ve ışık bileşenleriyle eserin psikolojisini çok iyi yakalamış olan bu prodüksiyon görülmeye ve incelenmeye değer. Daha etkileyici bir oyunculuk ve şan için Abbado'nun Grundheber ve Behrens'le olan DVD'si de alınmaya değer.

Alban Berg
Wozzeck
★★★★
Andreas Homoki, Rejisör
Fabio Luisi, Orkestra Şefi

Philharmonia Zürich, Chor der Oper Zürich
Christian Gerhaher (Wozzeck),
Gun-Brit Barkmin (Marie)
Accentus Music, 2016

Ne Dinliyorlar

Lukas Lauermann

Çellist - Avusturya

Son zamanlarda Morton Feldman tarafından bestelenmiş birçok eser dinliyorum. Bestelerine konu olan malzemeyi belirleyişi, kullandığı ölçüler ve çalgılama becerisi çok ilgimi çekiyor ve bunları işleyişinden adeta büyüleniyorum. Severek dinlediğim eserlerinden biri *Rothko Chapel* ki bestenin esin kaynağı olan Mark Rothko'nun resimlerinden kendim de çokça ilham almaktayım.

Bu ara Jóhann Jóhannsson'un müziğini de sıkça dinliyorum. Her zaman en beğenerek dinlediğim besteler ise tabi ki Johann Sebastian Bach'ın eserleri olmuştur.

2007 yılında, Viyana'dan tanıdığım Türk şarkıcı ve gitarist Alp Bora'yla birlikte çalışma fırsatım oldu ve içinde yer aldığım üçlüsüyle birlikte *Amber* adlı bir albüm kaydettik. Gerçek Türk müziğiyle bu şekilde tanıştım. Türk halk şarkılarında kullanılan ritim, armoni ve ahengi çok seviyorum. Sözlerini anlayamasam da, bestelerin ve müziğin içinden yayılıp bana ulaşan ruh hâline ve havaya kendimi bir şekilde yakın hissettim.

Tüm bunların yanında klasik müzik piyanisti ve bestecisi Fazıl Say'ın müzikalitesini daima takdire şayan buluyorum. **HAZ: ÇAĞATAY AFYON**

Murray Perahia, Beethoven'in *Hammerklavier Sonatı*'nı severek mi çalmış?

Murray Perahia'nın hiçbir zaman hayranı olamadım ama hiçbir zaman da iyi piyano çalmadığını iddia etmedim; böyle bir iddiada bulunmak çok manasız olurdu. Çağımızın en iyi piyanistlerinden biri olan Perahia, Beethoven'in devasa piyano sonatı *Hammerklavier*'i kaydederken tecrübesine, bilgisine ve teknik yeteneğine, haklı olarak güvenmiş, ama esere yönelik tutkusu ve sevgisinin az oluşunu sanki hafife almış gibi. *Hammerklavier* kadar sofistike, karmaşık, entelektüel bir sonat bile, bunlar eksik olduğunda tınlamıyor.

Daha eserin ilk notalarında oktav atlamasını (hele ki stüdyo kaydı olduğu için) iki ele bölen Perahia bana kalırsa bir yanlışla başlıyor sonata. Bu atlamanın iki ele bölünüp bölünmeyebileceğini onunla tartışmak zevkli olurdu herhalde. Bence o kadar ani ve çabuk bir atlama var ki, sol el ile tekrarlanıyor olamaz, ya da öyle olsa bile, olmamış hissini verdiği için Perahia'nın o yanlışın içinden çıkması kolay kolay mümkün değil. Nitekim bu jestle birlikte tüm bölüm aslında bitiyor. Perahia birçok yerde müzikal doğrular (04:00-04:10 arasında sol ele) ve etkileyici bir teknik sunarken (ilk bölümün finali), yine birçok yerde marşvari bir yönelme (05:02'den itibaren fugato gelişim), aynı nüans ve biçimlerin soğuk bir tekrarından (02:24-03:10 arası) kurtulamıyor.

Perahia'nın ikinci bölümdeki temposunu sevdim. Diğer birçok piyanistin sert ve virtüözo olabildiği bu bölümde o dinginliği tercih etmiş. Perahia'nın çözmemekte direndiği bir gerginlik ve forte'yi olabildiğince nadir kullanma arzusu ise onu diğer piyanistlerden ayrıştırıyor. Bu, kayıttaki en güzel bölüm. Perahia'nın, epik ve destansı üçüncü bölüme başlangıcı fazla çekingen ve duru. Bölümdeki duygunun ve yazımın değiştiği 02:20'den itibaren de Perahia doğru nüanslarla ve doğru tonla gidiyor, fakat çaldığı müziği sevdiğine dair dinleyene yine bir emare sunamıyor. İlle Richter veya Gilels kadar tutkulu çalması beklenmiyor ondan ama bambaşka tarzlara sahip Arrau veya Serkin'in yani diğer bazı büyük piyanistlerin içlerindeki Beethoven ve *Hammerklavier* tutkularını gösterebildiği sayfalar bunlar. Oysa Perahia herhangi bir Beethoven sonatının ağır bölümüymüşçesine davranıyor bu adeta mitolojik boyutlardaki, destansı bölüme.

Farklı bir bakış açısı olarak düşünürsek, Perahia'nın bölüme lirik bir bakış getirdiğini de söyleyebiliriz ki bölüme olan bu tavrı başka pek az piyanistte görebiliyoruz. Fakat o bakış açısıyla dahi problem çözülmüyor zira 06:00-07:15 arasını ne kadar olumlu yorumlamaya çalışsam da 07:16'dan sonraki gelişimin trajedisine uzak kalıyor Perahia maalesef; soğuk ve kayıtsız bir sol ele sahip, adeta kasıtlı olarak acımasız bir tavrı var esere karşı. Yine de mesela 08:20'den itibaren ton ve stil olarak hiçbir yanlışının olmadığını söylemeliyim. 09:55'ten sonra, bölümün zirvesine doğru çıkarken de pedantik ve mesafeli. Perahia sanki müziği kafasındaki hatasız sisteme oturtuyor, akışı ve Beethoven kurgusunu müziğe göre değiştirmiyor. Eserin son bölümü ise buraya kadar yazdıklarımın özeti gibi. Perahia son bölüme harika bir ton ve incelikli nüanslarla giriyor ve piyanizminin kalitesini gösteriyor ama fügle birlikte her şeyi doğru yapma arzusu müziğe hayat vermesini engelliyor ve ölçüler boyunca aynı kusursuzluk peşinde koşan ama duygu geçirmeyen bir füg dinlemekle kalıyoruz.

Şimdiye kadar yazdıklarımın hepsiyle ters düşme pahasına söylemeli ki, bu, aynı zamanda çok da övülebilecek bir kayıt. *Hammerklavier*, piyano repertuvarının belki de en büyük sonatı. Bunu sadece "doğru" çalmak bile çok az piyanistin altından kalkabileceği bir iş ve Perahia da bu anlamda başarılı. Fakat, Beethoven'in en heyecan veren, en değişik yorumlamalara imkân veren ve bazı büyük piyanistlerin elinde tüyleri diken diken eden yorumları yanında Perahia sanki ideal kaydı yapmanın tuzağına düşmüş ve sonuçta yine de mutlu olmamış gibi duruyor.

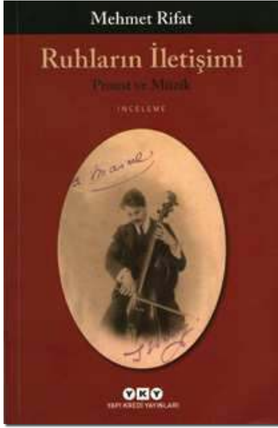
Kaydın diğer sonatı olan *Ay ışığı* bu çalışmada oldukça garip duruyor. Bir CD kaydında dahi olsa, *Hammerklavier* bittikten sonra sessizlik dışında bir şey duymak isteyebileceğimden emin değilim. Burada Perahia'nın bir meselesi vardır elbette, ama bu mesele benim estetik anlayışıma ve dinleme eyleminin sürekliliğine çok ters bir duruş. *Ay ışığı*'nı bu sıralamayla dinlediğimde algılamakta zorlanıyorum. Sonatın kimliği değişiyor. Olumlu bir yanı da var gerçi, yine iyimser bakmak istersek: daha büyüyor sonat, olduğundan daha sonraki döneme ait ve "fantazya" sınırlarını öteleyen bir eser oluyor. Perahia elbette onun gibi bir sanatçıdan beklendiği gibi bu sonatı epey iyi çalıyor. Aslında *Ay ışığı* onun tarzına daha uygun. Ama dedim ya *Hammerklavier*'den sonra *Ay ışığı*'nı dinlemek pek de iyi bir fikir gibi durmuyor. *Ay ışığı*'nın ve Perahia'nın güzel yorumunun hakkını verebilmek için kayıtta öncelikle bu eseri dinlemenizi öneririm. **FEYZİ ERÇİN**

Murray Perahia
★★★
Ludwig van Beethoven
Piyano Sonatı No. 29
Hammerklavier, No. 14 Ay ışığı
Deutsche Grammophon

Felix Broede

Kitap Rafı

Mehmet Rifat
Ruhların İletişimi - Proust ve Müzik
Yapı Kredi Yayınları,
160 s., 2018

Ruhların İletişimi
Proust ve Müzik

Hem müzikseverlere hem de Proust tutkunlarına sesleniyor bu kitap. Müziksever olup da Proust tutkunu olmayanı ya da Proust tutkunu olup da müzik sevmeyeni düşünemeyeceğimize veya düşünmek istemeyeceğimize göre, bu kitap açıkçası "Müziksever Proust Tutkunları"na sesleniyor. Okurlar iki ana bölümden (Proust ve Müzik; Proust ve Besteciler) oluşan kitabın sayfalarında dolaşırlarken bir yandan müzik üzerine yapılmış en güzel, en çarpıcı, en ironik, en "hareli" yorumların Proust'un kaleminden çıktığını görecekler, öte yandan bu "büyük yazar"ın Bach, Beethoven, Berlioz, Boieldieu, Chabrier, Chopin, Debussy, Fauré, Franck, Indy, Massenet, Mozart, Saint-Saëns, Schubert, Schumann, Strauss, Stravinski, Wagner ve daha birçok besteciye ilişkin değerlendirmelerini, beğenilerini, eleştirilerini okuyacaklar. Bu arada Proust'un "pek az müzisyende bulunan bir yeteneğe sahip" besteci olarak yarattığı Vinteuil'ün Sonat'ı ve Septuor'uyla ilgili önemli ipuçlarına da ulaşacaklar.

Gülçin Alpöge
İdil Biret - Dans Eden Parmaklar
Can Yayınları,
88 s., 2018

İdil Biret Dans Eden Parmaklar

Çocuk edebiyatının değerli yazarlarından, eğitim alanındaki çalışmalarıyla da tanınan akademisyen Prof. Dr. Gülçin Alpöge dünyaca ünlü dâhi piyanist İdil Biret'in çocukluk ve gençlik yıllarını çocuklar için anlattı. İdil Biret'in öyküsü, müziğe olan bağlılığı, tutkudan beslenen çalışkanlığı, insancıllığı ve alçakgönüllülüğü, her yaştan okura kendi olanaklarını tanıyıp hayalleri uğruna çalışmanın ilhamını veriyor.

Theodor W. Adorno
Müzik Yazıları - Bir Seçki
Yapı Kredi Yayınları,
288 s., 2018

Müzik Yazıları

Yirminci yüzyılın büyük yıkımlarıyla kapitalist ideolojinin zihinsel-duygusal yaşamda ve kültürde yol açtığı tahribat karşısında biçimlenen eleştirel teorinin önde gelen figürlerinden T. W. Adorno müzik yazılarıyla modern müzik sosyolojisinin en etkili modellerinden birini sunar. Türkçede ilk kez yayımlanan, Johann Sebastian Bach, Wagner, Schubert, Beethoven, Schönberg vb. besteciler, caz, opera, hafif ve ciddi müzik, müziğin toplumsal işlevi, kültür endüstrisindeki rolü ve açmazları üzerine yazılarını bir araya getiren bu seçki zamanının çok ötesinde düşünebilen T. W. Adorno'nun tavizsiz negatif diyalektiğinin has örneklerini kapsıyor.

Müzik Teorisi 101

Klasik müzikten hard rock'a, cazdan hip hop'a, müziği herkes sever. Ama sıklıkla tüm bu müzik türlerinin teorisini anlatan kitaplar, sizi bayıltacak kadar sıkıcıdır. Müzik Teorisi 101 ise bu sıkıcılıktan tümüyle uzak ve müzik eğitiminiz için gereken her şeyi sağlayan bir kitap. Ritim ve ölçü nedir? Akorlar ve gamlar nasıl kurulur? Geleneksel armoniyi nasıl anlamalı ve yazmalıyız? Müzik yazısında gördüğümüz çeşitli işaretler ne anlama gelir? Tüm bu soruların cevapları ve daha fazlası Müzik Teorisi 101'de.

Brian Boone, Marc Schonbrun
Müzik Teorisi 101
Say Yayınları,
280 s., 2018

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı

Hülya Aksular

Sanat Atölyesi

Dansın Geleceği Sen Olabilirsin

Önder Tür

Güç kablosunda yüksek kapasite

Cardas Clear Beyond XL Power Cord

Hi-Fi dünyasının ünlü ismi George Cardas tarafından dizayn edilen yeni Clear Beyond Power XL, markanın en yüksek kapasiteli güç kablosu olarak karşımızda!..

En zorlu cihazlar için tüm detayları düşünülerek piyasaya sürülen kablo, en yüksek kapasiteyi ve en fazla gücü talep eden referans serilerine ait olan elektronik cihazlar için tasarlanmış...

Adı gibi büyük bir performans sunan bu güç kablosunun her üç iletkeninde referans genel ekran, daha büyük toroidal toprak filtresi, geliştirilmiş ekranlama, çok daha yüksek kesitler ve dış filtrede yerleşik yepyeni bir pasif gürültü filtresi bulunuyor.

Cardas'ın bu yeni güç kablosunun performansını kelimelerle özetleyecek olursak: "Çok gerçek ve berrak tonlar, simsiyah bir arka plan ve sessizlik, muhteşem bir tonal denge, birbirine karışmayan geçişler, olağanüstü bir netlik, ipeksi ve pürüzsüz sunum" tabirlerini kullanabiliriz.

Cardas Clear Beyond Power XL satın alındığında bakır kanatlar ve klipsleri, gümüş üzerine rodyum kaplı Cardas'ın yeni E-5 güç konektörleriyle birlikte adresinize geliyor. ***www.dukkanhifi.com***

O bir kulaklık değil, kulak için hoparlör

Stax SR-900S

1938'de kurulan ve 1959'da dünyanın ilk elektrostatik kulaklığını geliştirerek ertesi yıl SR-1'i tüm dünyaya tanıtan STAX, 80 yıldır elektrostatik kulaklık denince akla gelen ilk marka olmayı sürdürüyor.

Hem profesyoneller hem de odyofiller için en iyi elektrostatik kulaklıkları tasarlayarak geleneklerini yeni nesillere tanıtan firma, ürettiği kulaklıklara aslında kulaklık hoparlörü adını veriyor. Yalnızca en iyi kulaklıkları değil, en iyi hoparlörleri kendine rakip olarak gören STAX, yeni modeli STAX SR-900S'i geçtiğimiz ay tanıtarak yine müziksevelerin rüyalarına girmeyi başardı!..

STAX SR900S'i biraz teknik bilgi vererek ifade etmeye çalışalım... Eğer sabit elektrot sonsuz derecede incelirse, hava direnci azalır ve ses dalgalarının geçirgenliği artar. Ancak hal böyleyken ince elektrotlar rijiliteyi zayıflatarak kendi titreşimlerinden etkilenir ve sesin bulanıklaşmasına neden olur. STAX SR-900S bu duruma düşmemek adına SR-009'da bulunan mevcut elektrotların entegrasyonu olarak kurulan elektrotu daha da geliştirmiş... Elektrot deliğinin kenarlarını hava direncini azaltmak için aşındırma işleminden sonra düzeltmiş ve sesin geçirgenliğini mükemmel seviyeye getirmiş. Yüksek özgül ağırlığa sahip altın kaplama işlemiyle elektrot titreşimini daha da azaltmış ve son olarak da elektrotun kendisinin direncini azaltarak çok daha net, çok daha hızlı, ipeksi detaylara sahip bir ses elde etmiş.

Ultra inceliğe sahip, bir mühendislik harikası plastik filmden yapılan ve ışık kütlesinin tüm ses spektrumu boyunca yüksek geçici özellikte akışını sağlayan diyaframı, tutarlı bir ses sağlayacak şekilde rezonansı daha da azaltmak için yeniden tasarlanan ana gövdesi, % 99.9999 yüksek saflığındaki bakırın üzeri gümüş kapanarak hazırlanan kablolarıyla STAX SR-900S için kelimeler kifayetsiz kalabilir...

5 ila 42.000Hz frekans aralığında müzik dinlemeyi hayal edebilenler için... ***www.lotusconcept.com***

İnovasyonda mükemmelin peşinde

Sennheiser HD 800

Öncü fikirleri, tarihi, yenilikçi teknolojileriyle köşemizde sıkça ürünlerine yer verdiğimiz markanın bu ay kulaklık endüstrisindeki yepyeni bir başarısı karşınızda...

Limitleri zorlayarak zamansız ürünler üretmek için bitmeyen bir yolculukta olan Sennhesier'ın HD 800 modeli belki de bir kulağın dinleyebileceği en iyi sesleri sunuyor.

En doğru şekilde konumlandırılan sürücüleri, en doğru açıyla sesi kulağa ileterek en doğal müzik dinleme deneyimini yaşatmayı amaçlıyor. Üstelik bunu yaparken, şimdiye dek kulaklıklarda kullanılmamış, dünyanın en büyük dinamik sürücüsünü kullanıyor!..

İki ayrı paslanmaz çelikle güçlendirilmiş gürültü sönümleyici membrandan oluşan kafa bandı, mikrofiber liflerden tamamen el yapımı olan kulak yastıkları ise hem en iyi akustiği yakalamak hem de nefis bir konfor sunabilmesi için tercih edilmiş.

Oksijeni alınmış, gümüş ve bakır alaşımlı telden yapılan balanslı kablosuyla elektromanyetik rezonans ve harmonik bozulmanın en düşük seviyede olmasını sağlayan Sennhesier HD 800, kulaklık dünyasında rakibini arıyor... ***www.hifimyfi.com***

Doğanın gücüyle hayat bulan cihazların adı

Entreq

Yaklaşık 19 yıl önce İsveç`te Per-Olof Friberg tarafından kurulan Entreq, var olma gücünü doğadan aldığı ilhama borçlu!..

Özünde bir çiftçi olan Per-Olof Friberg'in müzik tutkusuyla şekillen kuruluşun ürünlerini incelediğinizde, doğanın kusursuzluğuna eşdeğer olduğunu idrak edebiliyorsunuz. "Doğa her zaman fizik kurallarına uygun çalışır ve asla dizaynı amaçtan öncelikli kılmaz." diyen Per-Olof Friberg çiftçilikle paralel olarak ses üzerine olan çalışmalarına 80'li yıllarda başlar. Medikal alanda hava temizleyici, manyetik alan düzenleyici bazı uygulamalar yapar. Bu çalışmaları sayesinde problem çözme, analiz etme ve değişik bakış açılarından konulara yaklaşma deneyimleri kazanır. Tutkusu olan müziği daha iyi dinleme amacıyla, manyetik alan, vibrasyonlar ve topraklama konusu üzerinde uzmanlanlaşmaya yönelen Friberg, konektörler, kablolar ve topraklama ekipmanları üzerinde derinleşir...

Her türlü manyetik alan ve vibrasyon sorunundan uzak, kendi içinde uyumlu cihazların en doğal sesi verebilmesi üzerine yaptığı çalışmalar ise başarılı sonuçlar verir. Tamamen İsveç'te tasarlanan ve üretilen Entreq'in ürün gamında; sisteminizdeki toprak elektriğini kusursuzca temizleyen özel kutular, kablolar, konnektörler ve dahiyane aksesuvarlar yer alıyor.

Evinizdeki müzik sisteminin seviyesi ne olursa olsun, Entreq'in üretimi olan ürünleri sisteminizde devreye soktuğunuz anda doğala en yakın sesi elde etmeniz artık mümkün. ***www.extreme-audio.com***

Hi-Fi editörümüz bugünkü aklıyla kendi için bir sistem kurmak isteseydi eğer hangi marka ve modelleri seçerdi:

1

2

3

4

8

7

6

5

1- Hoparlör: QUAD ESL 2812

2- Güç amplifikatör: QUAD QMP Mono Power

3- CD çalar: QUAD Elite CD-S

4- Kulaklık pre-amplifikatör: QUAD PA-One

5- Pre-amplifikatör: QUAD Elite Pre-amplifikatör

6- Kablo: Isotek & Cardas

7- Kulaklık: Grado PS2000e

8- Pikap: Bergmann Magne

focal
marantz
Evinize prestij, ruhunuza müzik katıyoruz
extremeaudio
www.extreme-audio.com

Piyano Kliniği
Buğra Gültek
bugra.gultek@andante.com.tr

Bir eğitimci olarak Chopin - 2

Geçen yazımızda, Chopin'in bir eğitimci olarak irdelenmesine kısa bir giriş yapmış; tartışılmaz bir piyano şairi olan bestecinin gerek besteleme tarzıyla gerek de piyano tekniğine getirdiği yeniliklerle adını tarihe yazdırırken, eğitimcilik alanında önemli bir kilometre taşı olarak görülmediğini, ancak yine de, esas geçim kaynağının verdiği dersler olduğunu belirtmiştik. Chopin, döneminde şöhretli ve aranılan bir hocadır.

Bach, Chopin'e daima ilham vermiştir; konserlerine çıkmadan önce Chopin, yalnız kalır ve *Eşit Düzenli Klavye*'den parçalar çalardı. Yaşantısının son yılında, Delacroix'yla çokça vakit geçirmişti. Ünlü ressam, kendi dergisinde Chopin'le geçirdiği bir öğleden sonrasını şöyle anlatıyordu: *"Gün boyunca benimle müzik hakkında konuştu ve bu, ona canlılık verdi. Ona müzikte mantığın nasıl işlediğini sordum. Bana, kontrpuan ve armoninin ne olduğunu açıkladı; bir fügü tam olarak anlamanın, müzikteki tüm mantığa ve tutarlılığa ulaşmak demek olduğunu anlattı."*

Kendi prelüdlerinde de, Bach'ın *Eşit Düzenli Klavye*'sindeki prelüdlerden etkilendiği durumlar vardı. Bach'a ek olarak, Chopin'in çok hoşlandığı bir başka besteci de, Mozart'tı. Bestecinin Mi Majör Trio'su (K.542) Chopin'in programlarında sıklıkla yer almıştı. Beethoven'a çok yakın değildi; sadece, o da bazen, Op.26 La bemol Majör Sonat'ını çalmıştı. Hallé'ye, Mi bemol Majör Sonat'ı (Op.31, No.3) çok "kaba" bulduğunu söylemişti. Mendelssohn'un *Sözsüz Şarkılar*'ı, kesinlikle "kaba" olmamalarına karşın Chopin tarafından beğenilmemişti. Chopin, Bach ve Mozart'a ilgi duymuştu; bu bestecileri çok detaylı araştırıp incelemiş, besteciliğinde onlardan etkilenmişti.

Chopin, temel olarak, yüksek sosyeteye ders veren, çok yoğun bir öğretmendi. Tüm bu öğrencilerinin içinde, sadece biri; Karl Filtsch, gerçek bir müzik dehasıydı. Macardı ve maalesef, daha 15 yaşında veremden ölmüştü. Chopin'in bir başka parlak öğrencisi olan Paul Gunsberg de aynı Filtsch gibi genç yaşta yaşama veda etmişti. Bunların dışındaki öğrencileri sosyetenin gözdeleriydi: Prenses Czartoryska, Prenses Spuzzo, Kontes d'Apponyi, Prenses Czernicheff, Barones Broniçka... Bu liste, sayfalar dolusu sürebilir.

Bir öğretmen olarak Chopin çok gözdeydi. Küçük Filtsch dışında, Chopin'in atölyesinden çıkan profesyonel müzisyen sayısı oldukça azdır. Bazıları, profesyonel kariyerler yaptılarsa da, büyük solistlerin yetiştiğini söylemek olanaksızdır.

Chopin derslerinde oldukça kuralcı ve dakikti. Sabah saat 8'de öğrencisini stüdyosuna kabul ederdi. Ders 20 frank ederindeydi ve öğrenci ücreti dersten sonra şöminenin üstüne bırakırdı. Chopin, derslerine daima güzel giyinerek ve çok bakımlı hâlde gelirdi; ayakkabıları cilalı, saçları yapılı, elbiseleri gösterişliydi.

Öğrencisi Mikuli'nin aktardığına göre Chopin, tüm öğrencilerine Clementi'yle başlardı. Ardından, Cramer ve Moscheles'le devam eder, sonra *Gradus ad Parnassum*'la yeniden Clementi'ye dönerdi. Bach, Handel ve Scarlatti de derslerde kullanılırdı. Düzeyi ileri öğrencileriyle çalışırken, kendi kişisel duyguları olumsuz olsa bile, çağdaşı olan bestecilerin eserlerini çalıştırmak konusunda oldukça açık fikirliydi. Öğrencilerinin repertuvarında kendi eserlerinin dışında Mozart, Dussek, Field, Hummel, Ries, Beethoven (Op.57'ye kadar), Weber, Moscheles, Heller, Hiller ve hatta Schumann, Liszt ve Thalberg bulunurdu. Chopin, derslerde, kendi oturduğu ikinci piyanoda örnekler vererek, açıklamalar yapardı. Öğrencinin çalışını sıklıkla kesebilirdi. Onun ne kadar etkili bir öğretmen olduğuna dair öğrencileri tarafından günümüze ulaştırılan bilgiler çelişkilidir. Bir öğrencisi şöyle aktarmıştı: *"Onun tek yöntemi, bir melek gibi çalması ve bana da aynısını uygulamamı söylemesiydi... Burada ümitsiz nokta şuydu ki her çaldığında eseri farklı şekilde yorumluyordu."*

Bir başka öğrencisi ise Chopin'in sabırlı ve toleranslı olduğunu belirtiyordu. Asistanlarından olan Bayan Rubio aksine, sıklıkla rahatsız edici olabildiğini aktarmıştı. Mikuli'ye göre, konteslerin ve prenseslerin bazıları, derslerden gözyaşları içinde çıkmışlardı. Mathias, Chopin'in bir defasında sinirinden sandalyeyi kırdığını görmüştü. Tüm bunlar, Chopin'in, farklı öğrencilerine farklı yaklaştığını göstermektedir.

www.gultekpiyanostudyosu.com

Kaynaklar:

Gültek, B. (2007) Piyano, Bir Çalgının Biyografisi, Ankara, Epilog Yayıncılık.

Schonberg, H. C. (1997) The Lives of the Great Composers. New York: W.W. Norton & Company.

Fonksiyonel tıpta beslenme

Fonksiyonel tıp yaklaşımında genetik yatkınlığın, çevresel nedenlerle beraber hastalığı ortaya çıkardığı prensibi kabul edilir. Tıbbi olarak genetik yatkınlığa müdahale etmek mümkün değildir ama çevresel faktörler kontrol altına alınarak hastalığın ortaya çıkması engellenebilir ya da kontrol altına alınması sağlanabilir. Bu yaklaşım fonksiyonel tıbbın ana felsefesidir. Bu yazının konusu da bu çevresel faktörlerden biri olan beslenme.

Akdeniz tipi beslenmenin kalp sağlığına olumlu etkileri pek çok bilimsel çalışmada gösterilmiştir. Akdeniz tipi beslenme derken proteinden zengin ve düşük karbonhidrat içeren bir diyet şekli akla gelmesin; tam tersi, bu beslenme şeklinde karbonhidrat içeriği oldukça yüksektir. Fakat büyük oranda işlenmemiş, liften ve bitkisel fitoproteinlerden zengin karbonhidrat içerir. Bu tarz karbonhidratların fonksiyona ve fizyolojiye etkileri beyaz un ve şekerdeki karbonhidratın etkilerinden çok farklıdır. Bu nedenle karbonhidratın tipi önemlidir. "Beyaz" karbonhidratlar, metabolizma ve fizyokimyasal kontrol için gerekli içerikten yoksundur.

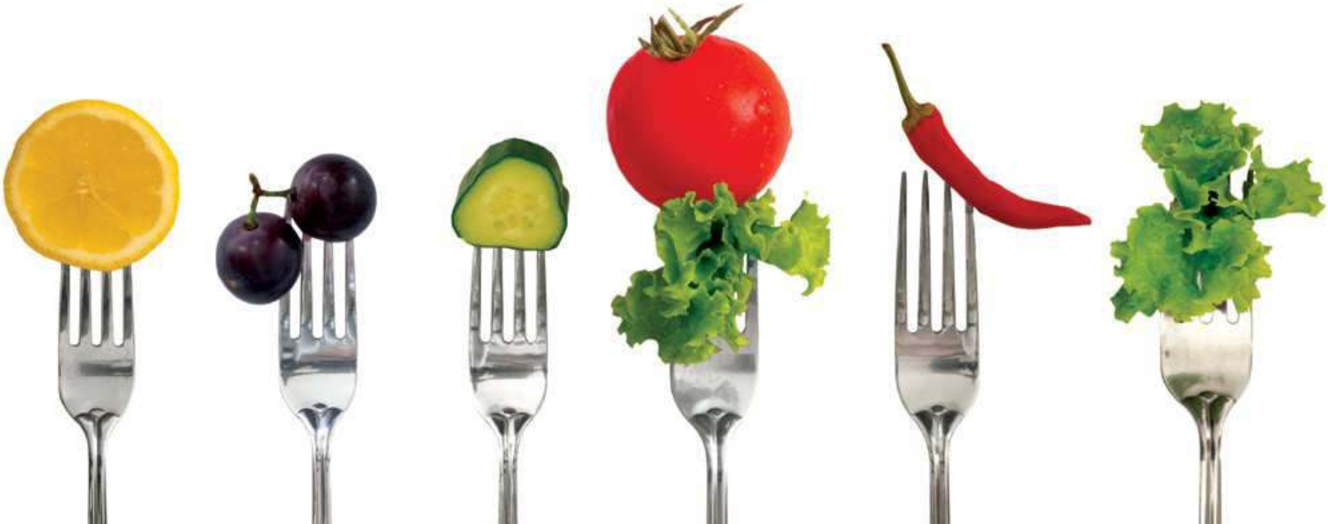
Karbonhidratlar konusunda önemli bir nokta da glisemik yük ve glisemik yanıttır. Kronik hastalığı olan kişilere önerilecek olan diyette makrobesinler, mikrobesinler ve fitokimyasalların miktar ve tip olarak dengelenmiş olması gerekir. Bu denge kişiden kişiye, genetik ve çevresel faktörlere göre değişir fakat herkes için önemli olan nokta, verilen diyetin kişideki glisemik cevabıdır. Özellikle kalp hastalıklarında uzun dönem risk faktörlerini belirleyebilmek için kişilerin yemek yedikten sonra vücutlarında gelişen glisemik ve insülin cevabı önemlidir. Hızlı absorbe olan karbonhidratlardan zengin, liften fakir diyetlerin tip 2 diyabet riskini arttırdığı pek çok bilimsel çalışmayla gösterilmiştir. İşlenmiş karbonhidrattan fakir, liften zengin karbonhidrat içeren diyetler ise kardiyovasküler hastalık, tip 2 diyabet, insülin direnci ve metabolik sendrom gibi hastalıkların riskini düşürür. Tam tahıl tüketimi karbonhidrat tüketiminden çok daha fazlasıdır. Tam tahıllar, çözülebilen ve çözülemeyen zengin bir yelpazede lif ve yüzlerce fitokimyasal içerir. Bunlar insülin ve glikoz kontrolünü pek çok fizyolojik yolla etkiler. Bu yollar, vücudun nişastadan glikoz elde etmesindeki yollardan çok daha karmaşıktır.

Kronik hastalıklarda uygun diyeti belirlemek, nöroendokrin bağışıklık sistemi fonksiyonlarını normalleştirerek inflamasyonu azaltır. Kronik inflamasyon pek çok kronik hastalıkta mevcuttur; diyetle azaltılması hastalığın ortaya çıkmasını veya ilerlemesini engelleyebilir. Omega 3'ten zengin bir diyetin veya omega 3 takviyelerinin de nöroendokrin bağışıklık sistemi fonksiyonları ve kronik inflamasyon üzerinde olumlu etkileri gösterilmiştir.

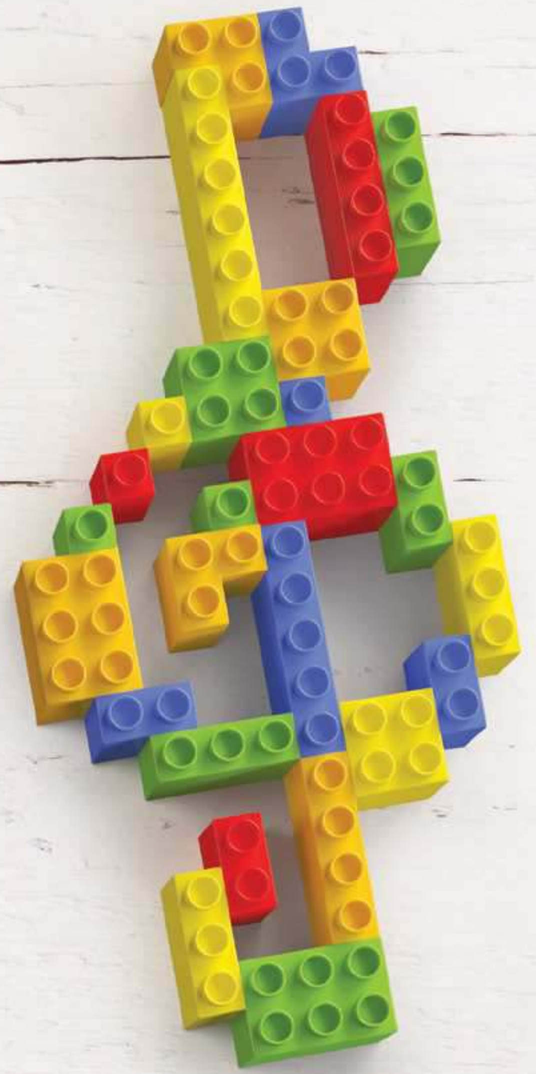
Bu yazıyla elbette sağlıklı beslenmenin tüm detayını anlatmayı planlamadım. Bu çok katmanlı ve geniş bir konu. Örneklerle anlatmak istediğim şey, her kişinin hastalıkları, genetik yatkınlıkları, koşulları farklı olduğu gibi diyetleri de farklı olmalı ve kişiye özel olarak belirlenmelidir. Kronik hastalıkları sadece ilaç vererek kontrol etmek yerine detaylı olarak incelemek ve çevresel faktörleri tek tek belirlemek gerekir. Beslenme, sadece genel hatlarıyla değil, hastalığın kontrolü için önemi belirtilerek kişilere anlatılmalıdır.

Sağlıklı günler dilerim...

www.erinckaracehennem.com

Tekfen Filar-mini

Çocuk Konseri

KLASİK MÜZİK AŞKI KÜÇÜK YAŞTA BAŞLAR!

Şef Aziz Shokhakimov yönetimindeki Tekfen Filar-mini, yoğun ilgi üzerine bu yıl çocuklar için iki konser veriyor!

Birbirinden güzel eserlerin çalınacağı bu dopdolu konserlere 5 yaşın üzerindeki bütün çocukları bekliyoruz.

Tarih: 20 - 21 Ekim 2018
Mekan: İstanbul Lütfi Kırdar
Saat: 16.00
Bilet fiyatı 10 TL'dir.

biletix
ticketmaster® Türkiye

#TekfenFilarmini

www.tekfen.com.tr

ANDANTE
Türkiye'nin Müzik Kültürü Dergisi

ANDANTE ABONE FORMU

"Türkiye'nin Müzik Kültürü Dergisi"
Andante'ye
Eylül ayı boyunca
İlk kez abone olan herkese
5 adet yeni klasik müzik CD'si
Aboneliğini yenileyen herkese
1 adet yeni klasik müzik DVD'si
Hediye ediyoruz!

Not: Hediyeler stoklarımızla sınırlıdır.

ABONELİK BİLGİLERİ

Türkiye'nin Klasik Müzik Dergisi Andante'ye .... sayıdan itibaren .... yıllık abone olmak istiyorum.

Adı Soyadı: ....

Kurum Adı: ....

Adresi: (Lütfen 09:00 - 18:00 saatleri arasında bulunduğunuz adresinizi belirtiniz.)

....

....

Vergi Dairesi, Vergi No, T.C. Kimlik No:

.... / .... / ....

Fatura Adresi:

....

....

Şehir: .... **Posta Kodu:** ....

Ülke: .... **Telefon:** ....

İş Telefonu: .... **Faks:** ....

Cep Telefonu: .... **E-Posta:** ....

Doğum Tarihi: ..../ ..../ .... **Öğrenim Durumu:** ....

Meslek: ....

Talep ettiğiniz eski sayıları lütfen yazınız:
1 - 31. sayılar: 5 TL, 32 - 61. sayılar: 6 TL, 62 - 95. sayılar: 7 TL,
96 - 107. sayılar: 8 TL, 108 - 116. sayılar: 10 TL, 143. Güncel sayı: 12 TL

ÖDEME ŞEKLİ

Kredi Kartı

Sipariş bedeli olarak ....TL'nin aşşağıda belirttiğim kredi kartı hesabımdan çekilmesini istiyorum.

Mastercard ☐ **Visa** ☐

Kart Sahibinin Adı Soyadı: ....

Kart No: ....

Son Kullanma Tarihi: .... / .... **Güvenlik Kodu (CCV):** ....

Lütfen kartınızın arka yüzünde yer alan üç haneli güvenlik kodunu yazınız.

İmza: .... **Tarih:** .... / .... / ....

Banka Havalesi

Abonelik bedelini Bali Müşavirlik Tic. Ltd. Şti.'nin aşağıdaki banka hesaplarından birine yatırınız.

İş Bankası, Acıbadem Şubesi, Hesap No: 335945
Şube Kodu: 1085, IBAN No: TR870006400000110850335945
Garanti Bankası, Kadıköy Şubesi, Hesap No: 6299299
Şube kodu: 88, IBAN No: TR090006200008800006299299

Ödemenizi yaptıktan sonra bilgilerinizi içeren bu formu banka dekontu ile birlikte **0216 326 39 20** no'lu faksa, **abone@andante.com.tr** ya da **Bali Müşavirlik Tic. Ltd. Şti. Akçaağaç Sokak Görhan Apt. No: 1/1 Acıbadem - 34660 Üsküdar / İstanbul** adresine gönderiniz.
Telefon: 0216 325 27 13 E-posta: abone@andante.com.tr

Aykut Çınar

Tenor

Malzemeler

2 yemek kaşığı tereyağı
2 yemek kaşığı mısır unu
1 su bardağı su
1 kase çeçil peyniri ya da kaşar peyniri

Mıhlama

Tarif

2 yemek kaşığı tereyağı eritildikten sonra mısır unu ilave edilerek kavrulur. Ardından 1 su bardağı su eklenip karıştırılır. Doğranan peynirler ilave edilip karıştırılır. Arzu edilirse üzerine üzerine biraz tereyağ kızdırılıp dökülür. Afiyet olsun!

Not

Karadeniz kökenli bir opera sanatçısı olarak, yapımı kolay ve bir o kadar da lezzetli olan en sevdiğim yemeği sizlerle paylaşmak istedim. Doğu Karadeniz'in bu özel yemeği ile tanışan tüm dostlarım çok beğendiklerini söylerler bakalım sizler beğenecek misiniz?

Umberto Giordano'nun Andrea Chenier operasından Jose Carreras yorumuyla *Un di al azzurro spazio* aryasını dinlemenizi tavsiye ederim.

Girgin Piyano Sanat Galerisi

Girgin Piyano ve Sanat Galerisi
2018 - 2019 Pazar Konserleri

Genel Sanat Yönetmeni : Ece İDİL

21 Ekim 2018 - 16:00 **Burak Çebi,** piyano "L'après midi Debussy"
(Debussy yılı nedeniyle)

18 Kasım 2018 - 16:00 **Likya Trio,** Tangolar
Nilgün Yüksel (keman)
Poyraz Baltacıgil (cello)
Barış Büyükyıldırım (piyano)

16 Aralık 2018 - 16:00 **Yeni Yıl Konseri,**
Simge Büyükedes (sop.)
Asude Karayavuz (m. sop.)
Evren Büyükburçlu Erol (piyano)

13 Ocak 2019 - 16:00 **Aida Pulake & Leyla Yenisey,**
(keman & piyano)

10 Şubat 2019 - 16:00 **Hakan Ali Toker,**
Caz Faslı

17 Mart 2019 - 16:00 **Trio Avrasya,**
Ayşegül Kirmanoğlu (klarinet)
Bahar Biricik (keman)
Gülden Teztel (piyano)

14 Nisan 2019 - 16:00 **Burçin Büke,**
anlatıyor, çalıyor

05 Mayıs 2019 - 16:00 **Bülent Evcil & Sarper Kaynak,**
(flüt & piyano)

Girgin Piyano Sanat Galerisi

GİRGİN Piyano & Sanat Galerisi
Nüzhetiye Cad. 28/A Beşiktaş - İSTANBUL Tel : +90 (212) 227 03 28